

1990eko apirilak 8 — 1.287. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

**ETB eta Berlusconiaren
arteko tirabirak**

**Martuteneko
funtzionariak
mintzo**

**URIK GABE
ITOTA**

EKO ALTZA
Larratxo ibibidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Elxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a. 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loida kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.287. zenbakia

POLITIKA

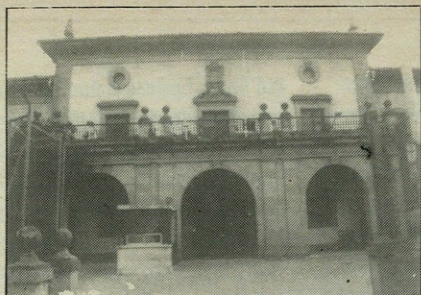
- 8.** Gartzela funtzionarioei ezpata kaleratu. X. LEKUONA.
- 11.** Nazioarteko laburrak.
- 12.** Argentina: Langileen abisua Menem-i. P. SASTRE.

ERREPORTAIAK

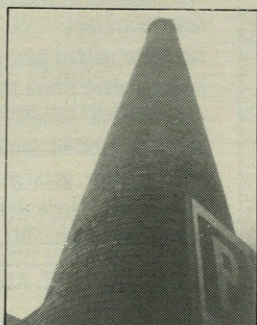
- 14.** Ola zaharren xarma. J. OIZ.
- 18.** ETB-Berlusconi iragarkien lehian. M. ARRIETA.
- 21.** Urik gabe itota. I. MURUA.
- 24.** Zer gertatzen da El Patriarca-n?. J.J. PETRIKORENA.
- 27.** A. Olariaga: «Pribilejio papera hartu du grafismoak letren itsasoan». M. ARRIETA eta A. GOSTIN.
- 39.** San Frantzisko, auzo historiko batetan zabor usaina. A. ETXEZARRETA eta I. ARTOLA.

KULTURA

- 46.** Orreaga obrarekin Kukubiltxo antzokira. L. AGIRRE.
- 48.** X. Baztarrika: «Oraingo honetan irudiaren kontra, ezkutatu egin dut». X. MAKAZAGA.
- 49.** Krispin: «Estiloa sortzea da egin nahi duguna». X. MAKAZAGA.
- 50.** J. Ibarrola: «Zuzendari artistikoaren papera bindikatzen dut eszenografoarentzat». L. AGIRRE.
- 53.** Zortzi ordutako parabola hilzoriko boterearen inguruan. J.M. HERITZ.
- 66.** Azkena: Irakaskuntz Erreforma ikasleon ikuspegitik. B. ARANTZABAL.

FUNTZIONARIAK: Martuteneko ELAko hiru funtzionarioak ETAK kolektibo honi luzatu berri dion mehatxuaz mintzo zaizkigu.

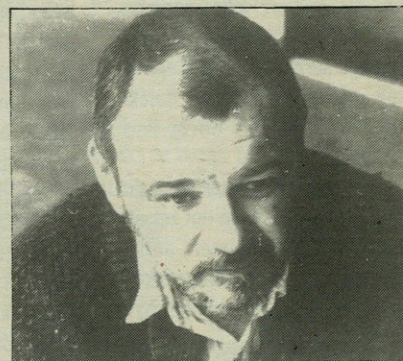
OLA ZAHARRAK: Aro industrial oso baten hilobiratzearen testigantza diren ola eta lantegien irudiak jaso ditugu argazki-erreportaiean.

ETB-BERLUSCONI: Publizitatearen kudeaketarako Fininvest eta Euskal Telebistak sinatu zuten akordioak tirabirak sortu ditu bi sozietate hauen artean.

LEHORTEA: Alarma gorria piztu da dagoeneko Gasteiz eta Bilbo hornitzen dituzten Zadorrako urtegitan.

OLARIAGA: Zakilixut pertsonai ezagunaren sortzailearekin egin dugu aste honetako elkar hizketa nagusia.

ORREAGA: Kukubiltxo antzerki taldeak obra estreinatu berri du Bilbon. Kale antzerki ordez antzokian taularatu.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten du:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernandez, Josu Landa, Xabier Leikuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabinio Madariaga, Iñigo Makazaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe

Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakalkoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagurre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermine Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealldai, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tfnua: 426996).

Promozioa: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Ibañez de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria	465 libera.
Estatu Espainola	7.000 pezeta.
Beste atzerriak	9.300 pezeta.
Airez	14.000 pezeta.

Autobia hori eta bestea

Badirudi Euskal Herrian autobia bakarria dagoela maiuskulaz idatzi behar dena, Nafarroa eta Gipuzkoa arteko hori.

Han eta hemen idazteko ohitura dugunoi ere saltsa horretan sartzeko gogoak ere heltzen zaizkigu sarritan eta isilik egotea zail gertatu zait gaur, delako Autobia egiten ari direla ikusi ondoren.

Autobiaren kontra nago. Argi eta garbi esango dut zer dudan delako Autobiaren aurka. Leitzaran zaintzea beharrezkoa goa ikusten dut autobia bat handik egitea baino.

Nafarroa eta Gipuzkoaren arteko harremanen alde nago. Harriturik nago zenbaiteren ahotan bi probintzietako arteko harremanen argumentua entzutean, seko harriturik, euskaldunen arteko harremanen kontra daudenetik horrelakoak entzutean.

Harremanak ez dira 100 km orduko abiadura inor bizi ez den haran batetik pasaz egiten, eta ezta ere hamar minututako presarekin dabilzan jendearen artean sortzen.

Harremanak ez dira sortuko probintzia batek bestea bere produktuen saltoki gisa bakarrik ikusten duen bitartean.

Harremanak sortzeko konfiantza giro bat behar du, ilusio amankomunak behar ditugu, eta errespeto handia.

Azken hau ez du gaurko gizartearen ezaugarriak ari garen giro indibidualista, kontsumista eta elkar zapaltzaileak batere laguntzen. Gizarte mota honen adierazlerik nabarmenena, noski, kotxea eta bere inguruko monotaje osoa da.

Bide-politikaren kontra nago. Irakurlea Gipuzkoako Alegia izeneko herritik bueltatxo bat

egitera gonbidatuko nuke, hemen diodana uler dezan.

Garai batean N-1-ko trafikoa herriko kale nagusitik pasatzen zen, baina gero txiki geratu zelarik bariante bat egin zioten, Kamino Berria izenekoa.

Kamino Berria ere laster ase-bete zen eta duela urte gutxi autobia egin zuten. Etor zaitzete ikustera, merezi du Alegia-ko herria ikusteak: Inaia pareta tartean, etxe ilara bat, herriko kalea, beste etxe ilara, kamino berria, Renfeko trenbidea bost metrotako pareta baten gainetik, autobiaren alde bateko galtzada beste pareta baten gainean eta haren gainetik beste aldekoa. Benetan zoragarria!

Autobia hau ere ari da asezten zenbait ordutan eta Beasain aldeko txikizioaren ondoren erabat bukatzen denerako beldur naiz txikiegi ez den geratuko. Ez nintzateke harrituko. Nondik igaroko da hurrengoa?

Telebistaz ematen dizkiguten telefilm amerikarrek beren kultura kulturagabe eta kontsumista etxe barneetara sartzearekin batera zerbaite onak ere erakusten digute tarteka. Nork ez ditu han hiri munstro horiek ikusi aurretik filmatuta? Konturatu al zarete zenbat autopista ikusten diren, eta zenbat karriletakoak? Ez dira bi eta hirutakoak, sei eta zazpi karriletakoak baizik.

Egunkarietara ere heltzen dira hango notiziak eta badakigu jakin hango espresari korrikalari eta prestuek ez dutela jadanik kotxerik erabiltzen, helikopteroz ibiltzen direla, kotxez mantsuegi ibil daitezkeelako. Hiri horiek bisitatzeko zortea izan dutenek ere gauza bera adierazten digute, zerua helikoptero eta abioneta pribatuz josia dagoela egun osoan.

Ez iezadazue esan gu desberdinak garenik, gu ez garenik sekula horretara iritsiko. Ez dut inolako sintomarik nabaritzen beste bide batetik goazenik esateko, Euskal Herria makrohiri bat izatera bait dator. Herri eta zur geratu nintzen aurreko ba-

tean Estatuko ekonomiaren %60a kotxearen inguruko lanetan mugitzen dela jakitean.

Ez, jaun-andreok, ez!, euskaldunok ez gara desberdinak; ikus adibidez zein den ETBko saririk gorena. *Kotxe bat!*, barnean neska polit bat duena. Eta kotxea bezala beste edozer, gure helburua erostea eta gastatzea da, gure gizarteko leloa jarraitu nahi dugu denok, neu barne: *zenbat gastatu, hainbeste balio*.

Gure administrazioa horren izpilu da, ez dio korronte horri kontra egiten, bultzatu baizik; azken batean, kontsumitzaileen botuetatik bizi da.

Soluzioa denon esku dago. Egoeraren aurrean erresponzabilitatea berdina ez bada ere Herri honetan bizi garen guztiongan, luzarorako irtenbidea bai dela denon artekoa.

Jende arrunta baino gehixeago edo urrutixeago ikusteko ikasi edo erresponzabilitatearekin batera kobatu ere gehixeago egiten duenaren laguntzaz, nora goazen aztertu beharko genuke lehenik, administrazioko estamentuetan inginari hainbat beste alorretako jendea sartuz.

Ibilbideen arazo hau desagertuko da, beste asko bezala, kotxea gutxiago ibilita. Kolonen 1992ko arraultza! Konponbidea hortik dator dudarik gabe, ez bide asko eta zabalak egitetik baizik eta milaka milioi horiek (bideak egiten, aparkalekuak antolatzen, hiriak deskontaminatzen, ertzainak ordaintzen gastatzen diren milioiak) jendeak kotxe gutxiago erosi eta kotxe partikularrak eta kamioiak gutxiago erabil ditzan zein neurri hartu beharko liratekeen jakiteko inbertituz.

Ez dago konponbiderik orain bezala kotxea erabilita, geroz eta kotxe potenteago eta bizkorragoak erositak. Ez da alternatibarik ez Araxextik ez Leitzaran-dik.

Partxe bat bestea baino hobea izan daiteke arazo hau konpon-tzen hasteko eta sistema hau aldatu bitartean iraun dezake par-

txe batek bestea baino hobeto, baina partxeoan ari garela aitortzen ez dugun bitartean ez goaz inora. Ez dago konponbiderik bi jarrera horien artean, zeren batek partxe bat dela pentsatzen duen bitartean, bestea Herriaren (edo norberaren) etorkizuna oraingo martxa hau goren gradura eramaten datorrela pentsatzen badu, jai dago.

Gizarte honen 'gidari' direnak gaurko martxa hau bultzatzearen aldekoak dira eta ia gizarte osoa 'aurrerapen' eta 'ongizate' hau lortu nahian jarri dute. Goi-koak aldatzea gauza zaila da, ordea, martxa honetatik lortzen bait dute etekinik handiena: behekoei, berriz, gutxi gastatuz hobeto biziko direla buruan sartzeari, agian, momentuz, zailago.

MARTXEL AIZPURUA

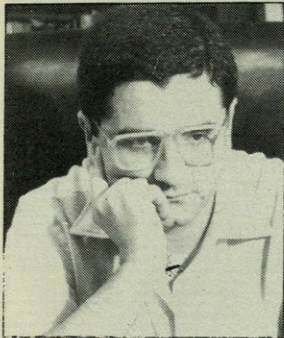
Hitzez hitz

«Euskadiko Ezkerrak denbora luzexeagoa behar du PSEn murgilduko dela konturatzeko».

Odón Elorza
(El Correo, 90-III-29)

«PSOEren kezka ez da Ezkerraren berrikuntza, ez eta *vasquismoa*, aulkian eserita jarraitzea baizik, nola edo hala Gobernuan jarraitzea, alegia».

Xabier Gurrutxaga
(Egin, 90-III-30)

«Autobidearen gaia Estatu arrazoinean bilakatzea euskaldunon arteko adiskidetasunarentzat arriskutsua da».

Txema Montero
(Deia, 90-III-31)

«Konstituzioak eta Estatutuak agindu bezala Ertzantza polizia integral bat da, baina Estatuko Seguritate Indarrek orain arteko lana egiten jarraituko dute».

J.M. Eguiaray
(Egin, 90-III-30)

Gordetzeoak

URDURITASUNA NABARI INTSUMISIOAREN BORROKAN

INTSUMISIOA eta soldaduzkaren inguruko arazoei aurre ekiten dieten talde eta erakundeei panorama berri bat ireki zaie. Jarrai gazte taldeak eta Herri Batasunak intsumisioaren aurrean hartu duten jarrera berriak, zenbait sektore ezustean hartu ditu. Zenbaitzuk, bapateko aldaketa bat jasan dutela aurpegiatzen diete. Hala eta guztiz ere, orain Jarrai eta baita HB ere intsumisioaren bidean KEM(MOC), Kakitzat eta beste zenbaitekin batera kaleratzeak, estulaldiak sortu ditu zenbaitengan. Kakitzat-en barruan konkretuki, sektore bat batasun borroka baten aldekoa da eta beste batzuk berriaz Jarrai eta HBekin batera lan egiteari uko egiten diete.

KEMek bere aldetik, ezker abertzalea intsumisioaren borrokan murgiltzea urduritasun handiz ikusi du. Egonezina hain da handia, ezen datorren egunotan desmarkéagiri bat kalera dezaketen. Jarrai eta HBekin batera ez ateratzeko nahiaren arrazoiak, euren planteatzen duten «koltxoi soziala»ren muinean aurkitzen da, hots, egun duten partidu eta sektoreen laguntza galtzearen arriskuan.

50 LINEA TELEFONIKO BERRI HAUTESKUNDEETARAKO

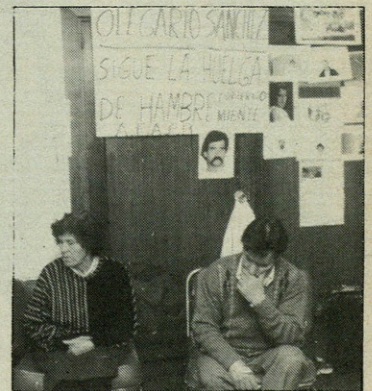
HAUTESKUNDEAK aurreratu zitezkeen susmoa aldendu zela zirudien azken bolada honetan, batipat politikoei gaia zokoratu dutelako. Hasierako esamesak ez dira eguneroko gai politikoetan gehiago kaleratu eta jendeak ahantziak zituen. Hala ere duela egun batzuetatik hona, zenbait inaugurazio, sozial mailako aktibitate eta herritarrekiko kontaktoak zuzpertsu dira. Partidu politikoetako liderak eta karguak batzokien irekiera edo elkarte sozialen bisitetan hasiak dira lanean.

Bestalde gainera Eusko Jaurlaritzak 50 linea edo hari telefoniko berri eskatu ditu eta hainbeste harien beharraren zergaitia azaltzean, «hauteskundeak» hitzarekin arrazoitu du

Ezpalak

EUROPAR ELKARTEAK BAIIEZKOA AUTOBIDEARI

● EEEn baitan dagoen Europako Ingurugiro Batzordeak baiiezkoa eman dio aurreko astean Andoain-Irurtzun autobideari. Bestalde, Europako Ingurugiro Bulegoak, zeinak ingurugiroaz arduratzen diren 126 elkarte biltzen dituen, iruzurtzat jo du erabakia. Gauzak honela, Gipuzkoako Foru Aldundiak, eraikitze lanak uztailan hasteko asmoa azaldu du.

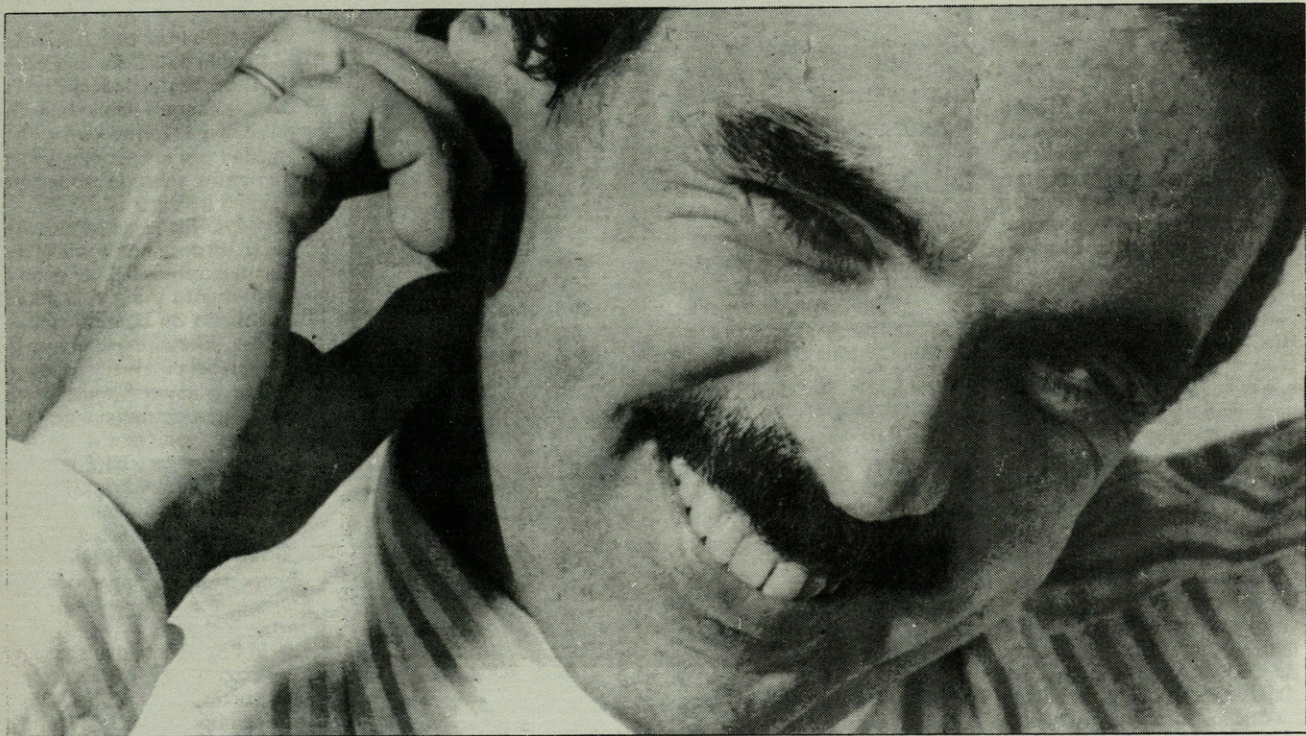
MEDIKUAREN HERIOTZA GRAPO-RI LEPORATU

● USTEZ GRAPO taldeak hildako José Ramón Muñoz y Fernández medikuaren heriotzak gogora ekarri du beste behin dagoeneko 130 egun luzez aipatu taldeko presoek darraiten gose greba, egun, eta jujeek hartu erabakiak medio, elikatze derrihortura behartuak daudenak.

FILIFE BIDARTEN ISOLAMENDUA SALATU

● AZKEN sasoiaren Baionan egin den manifestaziorik haundienak Filife Bidart azken bi urteak pasatxo pairatzen ari den isolamendu egoera salatu zuen iragan larunbatean. Madrilgo Gobernuak aurrera darma bestalde presoen sakabanaketa; oraingoan, antza, Múgicak aitatu ohi duen «sektore gogorra» helburutzat hartuta.

Eskuin espainiarra Moncloa-rako bidean

GASTEIZKO parlamentuaren hamargarren urteurrena bete du aipatu parlamentuak aurreko astean. Orain 10 urte, lokal ezean, heuren batzarreak Bizkaiko Foru Diputazioaren etxe tzarrean ospatzen zituzten parlamentariak Gasteizko Ramiro de Maeztu ikastetxea parlamentu bilakatu zen arte.

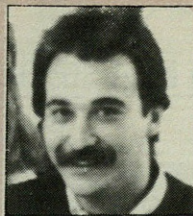
Ospakizuna bere horretan alde batera utziaz, 10 urteetako ibilbidea ospatzen zuen ekitaldiak, ordea, PNVren baitan aspaldian jira-biraka dabilen ideia agerian utzi du, hau da, Ardanza lehendakariak Elkarre autonomoa ordezkatzen duen parlamentarien kopurua hautatzerakoan Araba, Gipuzkoa eta Bizkaia hauteslegoa kontutan hartzekoa edota berrikustekoa litzatekeela jaurtiki du. Arabak dauka errua.

Herrialde bakoitza 25 parlamentariez ordezkatua izateko arauak Araban zeuden indar eskuindarrek Autonomiatik urruntzeko prozesuari ekin ez ziezaioten geldierazi nahi zuen, *alavesismoaren* izpirituak bizirik bait zirauen, eta dirau oraindik. Beldur ziren jeltzaleak *alavesisten* erantzunez, baina hau-

teskunde garaia datorrenean elektoraltzat jo den proposamen hau PSOE eta PPK herrialde horretan duten indarra murriztu asmoz jaurtikia izan da. Hitzok berehalako erantzuna izan dute CDSren partetik, bertako lehendakaria den Marco Tabar-ek *«el sentimiento alavés ha sido siempre de estar en plan igualitario, nunca de hermanos menores»* adierazi bait du.

Honen azpian Komunitate honetan indarrean dagoen Estatutuaren berrikustea legoke eta honek ere haserreak piztu ditu CDSko politikariarengan *«la legalidad está cerrada, y para realizar este cambio es necesaria una reforma del Estatuto, que sería una temeridad»* dio Marco Tabar-ek.

NAFARROARI, zeharka bada ere, heldu zion Ardanzak bere hizketaldian; *«la incorporación no depende de la propia voluntad de esta Cámara, sino de la libre decisión de terceros hacia la que siempre mantendremos nuestra posición respetuosa y abierta»*. Hitz zuhurregiak Nafarroari buruz Gasteizko Gobernu-buruak luzatutakoak, une garrantzitsu

Hauteskunde usaia

horretan, aurrean zituen parlamentari eta gonbidatuak kontutan izanik —Múgica Herzog eta Casinello zeuden Estatu espainiarraren ordezkari gisa—, batasunaren aldeko eritziak indar bikoitza hartuko bait zukeen. Arzalluzek birritan esan ohi du etekinak lortzeko asmotan esan beharrekoa baino garrantzitsuagoa noiz eta non esaten den dela.

Aste honetan notizigai bilakatu den beste gaia Emiliano Revilla eta Adolfo Villosladaren bahiketetan bitartekari lanak egin omen zutenen atxilotetak izan da. Sarako erretore eta Anai Arteko kidea den Michel Idart eta 82 urtetako herri horretako auzapez ohia den Paul Dotournier atxilotu ditu polizia frantsesak, entpresari iruñearraren bahiketan bitartekari lanak egiteagatik. Emilianoren Revillaren bahiketan bitartekari lanak leporatzen dioten Patxi Arratibel tolosarrari gertatu ez zaion bezala, bi hauek aske utzi dituzte frantsesek, tolosarra —kronika hau idazterako orduan— Madrilgo Carabanchelgo espetxean dagoelarik. Jujeek bitartekariaren aurka ekiten duten estraineiko aldia dugu honako hau, antza denez, poliziek bahitzaileen aurka gauzaturiko lan makalak ezaguturik, dirua ordaindu eta gero hariaren atzetik hasi dira zerbait lortzekotan jujeak.

SEVILLA batasunaren prozesuaren lekuko zuzena izan ez bada ere, Partido Popular (PP) espainiarraren X. Batzarrea hiri andaluziar honetan ospatzerakoan orain arte PSOEren bikote gidariaren seaska izan den Sevilla eskuin espainiarraren berrindartzearen eta egun Madrilgo agintean dagoen PSOEren errekanbioa izan nahi duen alderdiaren bultzada berri baten lekuko izan da pasa den asteburuan.

Centrados para la libertad zioen lema; CDS eta Estatuan zehar zentroarekin jokatu nahi izan duten alderdi ttipien espazioa irentsi nahi du Fragaren alderdia zenak eta egun Jose María Aznar gaztearen den alderdiak. Horretarako hainbat garbiketaren egin du eta lehendakaritza nola edo hala lortu zuen Mancha jauna bidean gelditu da; hainbat jakintsu, buruargi eta kritiko, Marcelino Oreja kasu, Europara igorri dute, barne liskarrek baretuz Fragaren oinordekotza ikusi dutelarik: Aznar.

PSOEren baitan barne istiluek hasi besterik egin ez dutenean PP alderdi eskuindarra buruzagi gazteez horniturik agertu zaigu, askatasun eta zentro ideiekin omen, PSOEek eskaintzen dien aukera honi muzin egingo ez diotelarik. Ez du presarik Aznar-ek baina ez dago lotan. Jadanik, Fraga Galizako Xuntaren lehendakaritzan du eta PSOEren ahuleziaren lehen ikurraren aurrean, autonomiek, katalandarrena eta jeltkideenak bereziki, Aznar-en keinuak somatuko dituzte. PSOE ahul baten aurrean agintea eskura dezakeen eskuinaren proiektuarekin hitzarmenak egitea zilegi izango den garaia goaz, baldin eta Aznar Mancha-k erakutsi zuen itsutasunaren jabe ez bada.

N. ARRASTOA

ARDANZA lehendakariak behin eta berriro ukatu arren hauteskunde usaia dario azken egunotako alderdi eta erakunde guztiek erakutsi dituzten jarrera eta iniziatiba politikoengandik.

Hauteskundeetarako deialdia Jaurilaritzan Euzko Aldedri Jeltzaleko ordezkariari badagokio ere, gobernu lanetan bazkide duen PSE-PSOEko buruzagiek ere badute zer esanik gai honetaz, eta hauen azken mugimenduek badute aurreratzearekin zerikusirik.

PSOE-PSOE *vasquismo*aren bidetik abiatzeko zuten lastrerik astunena, Ricardo García Damborenea eta bere kideak, alegia, alde batera utziz euskal sozialdemokraziari besozabal agertu zaio, jeltkideen abertzaletasun eskubitarrari aurre egin ahal dion indar ezkertiar bakar eta sendoa osatu asmoz. Horretarako, Euskadiko Ezkerra, orain arte, ezker abertzalearen kontrako borrokan, PSOEren gogoko eta kuttuna izan dena, mila zatitan puskatu eta banan banan reziklatuz Pablo Igleasiasek eraikitako alderdira eramatea helburutzat dute Ramón Jáureguiren gizon emakumeek.

LEHENENGO pausua. Damborenea baztertu eta posible bada botatzea, eman ondoren, sozialistek Euskadiko Ezkerrako jende ospetsu eta esanguratsua hurbilazteari ekin diote. Lehen Jon Juaristi idazle poli-mili ohiak ukabila eta larrosaren karneta hartu bazuen, gero Esteban Eguren eibartarra izan da Kepa Aulestiaren alderdia utzi eta Gipuzkoako «Programa 2000» delakoa koordinatzera deitua izan dena.

Hauteskunde usaia aipatzen genuen eta giro horretan kokatu beharko dugu ere Mario Onaindia. EEko sortaleetarik mitikoenari erregalatutako Viridiana Fundazioko lehendakaritza. Mario Onaindia zinmazale amorratuari Federico Semprún, transfuga ezagunak, hainbeste zin-magile errekonozituek amesten zuten poltrona eman dio. Hutsaren truke?, galdetu egin behar.

PSOE-K sortutako «Programa 2000»eko zenbait buruzagik dioenez Onaindia alderdiko zuzendaritzaren taktikarekin guztiz kontra jarri da. Jáureguiren tesiak bultzatuz, hots, euskal eskuindarren kontra sozialdemokrazia batzearen alde, horretarako gaur egungo desberdintasunak gainditu eta Euskadiko Ezkerra bera konberjentzia proiektu batean sartuz. Antzerako iturrietatik jakin izan da ere datozen hauteskunde inguruan Onaindiarekin bat datozen zenbait elementu ere nolabaiteko pausu adierazgarri bat emateko prest daudela euskal sozialdemokraten batasunaren onerako.

Jáureguik asmatutako panorama honetan, ez dago esan beharrik, eskuin zein ezkerreko pastelaren atalak banaturik daude eta. Ilkanduta, ez dago beste alderdientzako lekurik. Eusko Alkartasuna hustuko litzateke eta Herri Batasunaren inguruan dabiltzan hainbeste jende eta erakunde desintegratu beharko litzateke. Harrigarria hauteskunde inguruko mundu hau.

MARTIN GARITANO
(EGISeko kazetaria)

Martutene gartzelako ELA sindikatuko hiru funtzionarioekin solasean

«Martutenen zer egiten den badakigu, Estatuko espetxeetan, ordea, ez»

PSOE Gobernuak ezarritako sakabanaketa politikari erantzunez, ETak funtzionari kolektiboari jipoi bortitza eman dio. Angel Mota, Martutene-ko funtzionariaren heriotzak iskanbila bizia kaleratu du. ARGIAk A. Motaren lankide eta sindikatu bereko, hots, ELAko kide diren hiru funtzionariengana jo du, Javier eta Elosegik administratibo lanetan dihardute eta Francisco Martuteneko hezitzailea da.

Martuteneko gartzela.

ARGIA.— PSOE gobernuak sakabanaketa politikari ekin dionetik aldatu al da zuen lanmodua, bai presoengana-ko harremanetan nahiz Madrilgo Administralgoarekiko?

ELA.— (Javier) Lehenik eta behin esan behar da gure lana preso sozialari zuzendua dagoela, espetxeetako langileak langile sozial bat izan behar du eta espetxeetan preso politikoak badaude, koiunturala den

zerbait da, zeren orain 15 edo 20 urte espetxean zeudenak gaur egun agian boterean daude, PSOE gobernuan. Sakabanaketari dagokionez, langile kolektibo bezala ez dugu zerikusirik sakabanaketarekin, ez bait dugu onartzen euskal preso politikoenganako errepresioan parte hartzaile zuzenak garela esatea ETak. Guk gizartearentzat lan egiten dugu eta Gobernuak sakabanaketa ezartzea ez dago gure eskutik, eritzirik ere ez bait zaigu eskatu, inposatu egin zaigu.

A.— Hala ere, presoekin lan egiten duzue.

ELA.— (Francisco) Baloratu behar dena presoari ematen zaion tratua da. Presoei eskainitako tratua aldatu ez dela azpimarratu nahi dut. Tratua bera izan da, eta izango da; presoei dagozkien oinarrizko eskubideak zaintzen ditugu. Ez gara balorazioetan sartzen, Madrilko presoak igortzen dizkigu eta guk guztiak berdin tratatzen ditugu.

(Javier) Guztia esan behar da, Gobernuak sakabanaketari ekiten dionetik eta ETak funtzionario kolektiboa mehatxatzen duenetik, hiritar libre sentitzetik hiritar mehatxatua sentitzera pasa gara, eta nik ez dakizkitik hau gertatzeko arrazoiak.

A.— Zuek esan duzue urteak dara matzazuela Martutenen; espetxe horretan dauden gainerako funtzionarioak berdin ezagutzen al dute bertako arazo nazionala?

ELA.— (Elosgi) Horixe da benetako

arazoa. Funtzionari gazteei eskola utzi eta Donostia izan ohi da ematen zaien lehen destinoa, Donostia diot, edo Langraitz eta horrelakoak. Ez dute bertako ohiturak eta izaera ezagutzen eta behin behinekotasunez ari dira lanean, hurrengo trasladoan destinoz aldatzekotan dira. ELA bezala, alderdi abertzale guztiei zuzentzen gatzazkie Gernikako Estatutuak dakartzan gartzela konpetentziak bereak egin ditzaten, eta lor daitezen, lan egin dezaten. Euskal Gobernuaren laguntzarekin elikadura eta sanitate hobekuntzak egiten ari gara, euskarazko klaseak ematen ditugu, azpiegitura laguntzak ere baditugu... Halaber, bertako funtzionarioek espetxeetako ardura handiagoak izan dezaten ikasketak egiteko diru laguntzak ere eskuratzen ditugu. Hala ere, gure azken helburua transferentzien gaia da.

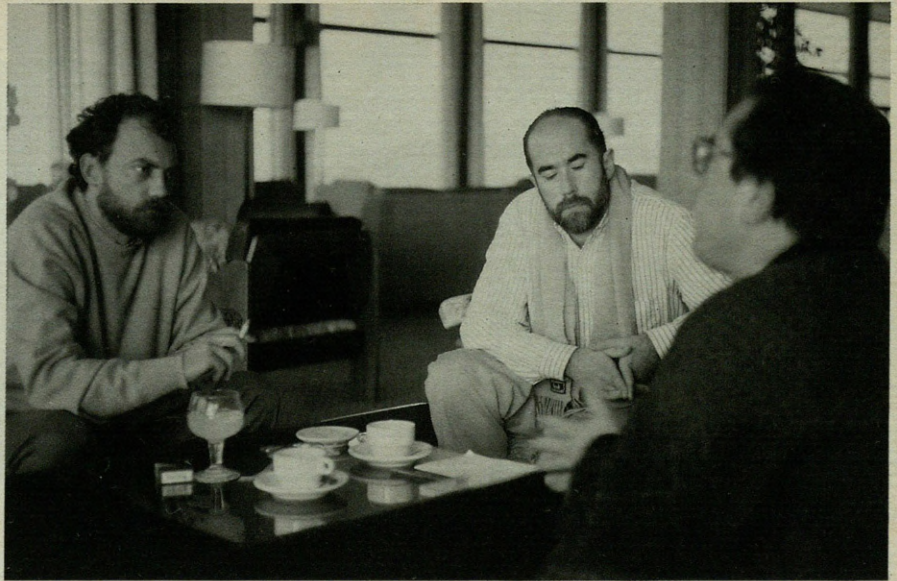
A.— Funtzionarien gehiengoa kanpoko izanik, ez al du honek aurreiritzia eta ondorioz presoenganako harremana baldintzatzen?

ELA.— (Francisco) Ezetz esango nuke. Esan bezala, Estatuko funtzionalgoa gaztea, eta ikasketekin dator eta aurreiritzi batzuz etortzen bada ere, gero hauek desagertu egiten dira.

(Javier) Gartzela funtzionarioak Madrilgo beste edozein Ministeritzarako oposiziotan bezala egiten du, azterketan lortutako emaitzaren arabera. Hutsik dauden lanpostuen arabera aukeratuko du destinoa. Nota bajeenak atera dituztenek beharrezko destinoa dute, aukeratzeko aukera gutxi bait dute.

“ELA bezala, alderdi abertzale guztiei zuzentzen gatzazkie Gernikako Estatutoak dakartzan gartzela konpetentziak bereak egin ditzaten, lor daitezen lan egin dezaten”

A.— Eta oposaketetan lehen postuak lortu dituztenek Martutenera etorri nahi izaten al dute?

Hiru funtzionarioak ELAko kide dira

ELA.— (Elosegi) Ez, ez noski, Euskal Herrian bait dago eta Estatuko biztanleak nolabaiteko gogo eza dauka hona etortzeko, herri honen ideia ekibokatua duelako. Agian aurreiritziz dator, baina sisteman sartu ahala oso ongi barneratzen dira. Baina hori bai, ez sakabanaketaren arazoak, baina lankide baten heriotzak bai gogor astindu dituela. Arrasta hau bai kontutan hartu dutela.

A.— Zer pentsazen duzue zuek sakabanaketaz?

ELA.— (Javier) Gu ELA bezala ez ginen kontsultatuak izan. Gobernuaren partiduak arazo hau planteatu eta martxan jarri zuen eta hauteskudearen gaian konkretuki, ELAk ez zuen iritzirik eman. Zenbait sindikatuk Gobernuarengandik zenbait fabore eskura zezaketela pentsatu zuten, baina ELAk ez zuen iritzirik kaleratu.

A.— Baina zergaitik ez zenuten iritzirik eman?

ELA.— (Javier) Ba, beno, egia esan, sakabanaketaren gaia oso da konplexua.

A.— Baina zein da sakabanaketaren helburua, eta ari al da helburua lortzen?

ELA.— (Javier) Estatuak diseinatu duen zerbait da, ez dakit zein den eskema eta ez dakigu zeintzu izan daitezkeen eskema honen azken helburuak. Agian Euskal Herrian dagoen bortxakeriaren arazoarekin amaitzea. Baina nik uste orohar presoek

lehenagoko bizitza berea daramatela, beno ez dakit, bi edo hiru urte barru ikusiko dugu.

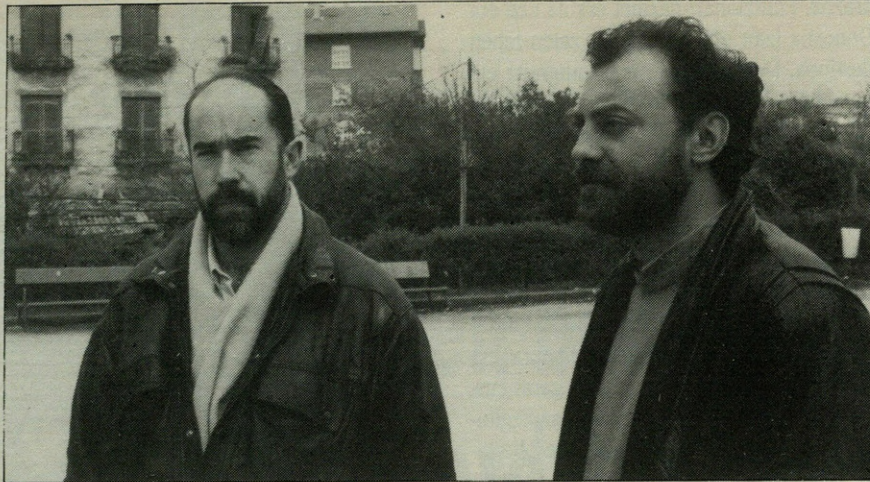
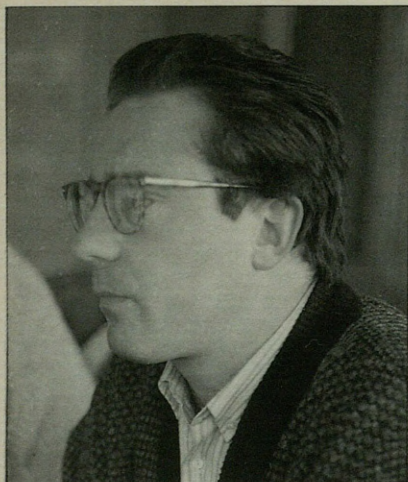
A.— Estatu mailako prentsan funtzionarioen kolektiboari leporatzen zaion salaketa bat, palizak omen daudela da. Baina benetan ba al dago palizarik?

ELA.— (Francisco) Berriz diot, gu Martutenen gauden kolektiboa gara eta ez da palizak esistitzen ez direnik, baizik eta Eskubidezko Estatu batean baldin bagaude.. Nik dakidanik behintzat, salaketak jartzea bera ere ez dut ezagutzen Martutenen.

“Graduak ezartzen dituen DGIP delakoaren Tratamendu Ekipoa da, hots, Madril. Eta funtzionarioek eskainiko balute prebarikazio edo kolaborazio ekintza bat burutuko lukete”

A.— Baina Estatuan ba al dira palizarik, zeren beste sindikatuarekin izango zarete kontaktoan ez da?

ELA.— (Elosegi) Ez, ez gaude kontaktoan. Gartzela funtzionarioen kolektibo orokorrean, legearen aurka ekin dezakeen

ELAko hiru funtzionariak ETAren mehatxuaz mintzo dira.

aparteko ekintzarik izan daitekeenik ezin da ezkuta. Baina agian ezin dizuegu galdera honi erantzun, beteranoak izan arren, Martuteneko beteranoak bait gara. Ez ditugu besteak ezagutzen. Guk dakiguna, Martutenen azken 10 edo 12 urteetan inork salaketarik luzatu ez duela da.

A.— Beraz zer diozue elkarrizketen grabatzea, gutunen irekitzea, bisita egin ahal izateko biluztu beharrari buruz?

ELA.— (Francisco) Elkarrizketak ez dira grabatzen, hori legearen aurkakoa da. Gutunen kasuan berriz, kartak errequisitu egiten dira, ea barruan zerbait ote doan begiratu, baina presoaren aurrean ireki eta gero berari ematen zaio. Martutenen ziurtatu dezakegu senideak ez direla biluzten, ziur.

(Javier) Senideak biluztu beharra behintzat oso gogorra litzateke eta zenbait espetxetan funtzionariaren aurrean firme jarri beharra... astakeria bat da. Hori presoen eskubidea murriztea da, erregimen militar bat. Baina Estatu guztian zehar hala denik ez dakigu. Agian arau hauen hausterik gerta daiteke.

A.— Beste salaketa bat, funtzionariak beraiek une konkretuetan eskaintzak egiten dituztela da, adibidez hirugarren gradu eskaintza bat. Martutenen hori egiten da?

ELA.— (Elosegi) Nik uste ezetz. Zentzu honetan sentsibilitate bat dago eta ez da horretan erortzen. Graduak ematen dituen Justizia Ministeritza da eta presoak gainera, ados ez bada, epailearengana jo dezake.

A.— Baina Jarraipen batzordeak edo Segimendu Ekipoak ezin al dezake gaiaz ezer esan?

ELA.— (Francisco) Motibazioaren kontzientzia izaten dugu oso kontutan. Baina legeak ongi zehazten du tratamenduak pertsonala, indibidualizatua behar duela izan. Kasuak partikularrak dira, ezin dira globalizatu. Eta gainera boluntarioa da.

A.— Eta funtzionario batek, opari legez hirugarren gradua eskainiko balu?

ELA.— (Elosegi) Nik uste oinarritzko funtzionario batek ez daukala hori egiteko gaitasunik. Graduak ezartzen dituen DGIP delakoaren Tratamendu Ekipoa da, hots, Madril. Eta funtzionariak eskainiko balute, prebikazio edo kolaborazio ekin-tza bat burutuko lukete.

“Espetxeetan preso politikoak badaude, koiunturala da, zeren orain 15 urte espetxean zeudenak, egun agian boterean daude, PSOEren Gobernuan”

A.— Baina badirudi espetxean dena legala dela...

ELA.— (Javier) Ez, ez. Gu legea zertan den ari gara. Guk ere onartzen dugu kasu oso partikularretan legaltasuna ez dela be-

tetzen, badakigu ordea prentsan ateratzen diren informazioak noraino sinets ditzakegun. «Diario Vasco» irakurritakoa noraino sinetsi eta «Egin»ek dioena noraino. Baina ezin da pentsa presoak beti arrazoina duenik, funtzionariak ere eduki behar du defentsarik. Guk ez dugu espetxeetako legaltasun eza onartzen, ez eta funtzionariak ezar dezaketenik ere. Guk salaketak egiteko betebeharra dugu.

A.— Gartzelan ezberdin tratatzen al dira preso politiko eta sozialak?

ELA.— (Javier) Politikoak sentsibleago dira, injustizien aurrean elkartuago eta sentsibleago agertzen dira. Hobe defendatzen dituzte euren eskubideak eta tamalez preso sozialak mugatuagoak dira zentzu guztietan. Egoera injustotzat jo dituzten kasuetan preso politikoek aurre egiten jakin dute askoz indar gehiagoz.

A.— Zuen ustez Madrilek espetxe bignu eta gogorrekin jolasten al du. Martutene gozoki bat bezala erabiltzen dutela uste al duzue?

ELA.— (Elosegi) Presoek nahi dutena, etxetik gertu egotea da. Gu hala ere hemengoak gara eta Martuteneko berri dakigu, besteetaz ez dakigu, baina pentsatzekoa da herritik gertu egoera hobea izaten dela. Gartekek gardentasuna behar dute.

(Javier) Gai guzti hau guri erori egin zaigu, ez dugu sakabanaketa eta politika guzti honekin zerikusirik eta orain guk ere parte dugula pentsatzen du ETak. Bere helburu bilakatu gara eta ospera! Orain ez dugu musera hain lasai jokatzeko.

B. ARTOLA
X. LEKUONA

Ele-mele

«Alde handiegia dago gizarte aberatsa eta [EEBBak bezalako] pobreen gizartearen artean. Komunismoa ezerezten ari bada, liberalismoa arnas estuka dabil».

François Mitterrand

«Mongoliak Armadarik ez izatea nahi dugu, baina ez dago nazioarteko garantia nahikorik horretarako».

Davgyn Zardiha

(Mongoliako Herriaren Partidu Iraultzailekoa, boterean)

[Galdera: Zein izango dira zure gobernuaren lehenbiziko neurriak?]

«Aurrena Barne ministraritzaren kontrola hartu beharra daukagu».

Vytautas Landsbergis
(Lituaniako presidentea)

«Herri judua ezin da oso pozik izan [Alemaniarren] batasun horretaz».

Yitzhak Shamir

(Israelgo lehen ministraria)

«Kohl oker dabil Alemaniak OTANen jarrai dezakeela uste badu».

Oskar Lafontaine
(SPDko BRDko kandidatoa)

SENDERO LUMINOSOK UHERTU PERUKO HAUTESKUNDEAK

HEGOAMERIKA aipatzearekin batera gizartea eta ekonomiaren hondamendia gogoratu ohi zaigularik, Peru izango da noski egitura krisirik txarrenetakoa pairatzen duen Estatu. Orain berriz, hauteskundeak heldu dira eta, soegile guztiak Vargas Llosari begira daude, espero den bezala eskuindarren ordezkari gisa presidentzia eskuratzen ote duen. Sendero Luminoso dateke presidentegaiari oztoporik zailenak ipintzen ari zaizkiona, bere eraso armatu eta mehatxuez hauteskunde bezperetan Peru erdi-paralizatu bait du.

INDEPENDENTZIA BILA ESTONIA ERE BADOA

OSO ongi daitekeena dirudi datozen egunetan Estoniak orain aste batzuk Lituaniak hartu zuen independentzia bide berari segi dezaion. Estoniar parlamentuaren aldarrikapena xehetasunetan Lituaniakotik ezberdina izango litzateke, besteak beste independentziaren aldeko bertako Fronte Herritarrak ez bait zuen hauteskundeetan proportzionalki lituaniar abertzaleek bezainbesteko herri euskarririk lortu.

IRAK-EK BONBA NUKLEARRA DUELA SALATU LONDRESEK

ALARMA gorria piztu du munduko hainbat hiriburutan Irak armamentu nuklearra fabrikatzen ari daitekeeneko berriak. Ingalaterrako Heathrow-ko aireportuan atzeman zituen britainiar poliziak bonba nuklearretarako berrogei detonagailu, Bagdad-era buruz lagun batzuek zermatzatenak. Iturri irakiarren arabera berriz, Bazoft kazetariaren exekuzioaz nahi luke, informazio berorri zabalduz, mendekatu Londresek.

Lerroan

ISRAEL, «BALIABIDE ESTRATEGIKO»

“Bere auzoekin gatazka egoera iraunkorrean izango den Israel indartsu bat «baliabide estrategiko»tzat jotzen da [EEB-Betan]. Horrek, etxe barruko presio politikoekin batean, irtenbide politiko baketsu bat lortzea-gatiko nazioarteko eginahaletatik urruti eduki ditu Estatu Batuak.

Noam Chomsky (Z, 90-1)

KURDOAK: EZ JUDU EZ KRISTAU

“Kurdoak ez dira juduak, ez kristauak ere. Zer besterik aurpegira dakieke [lagun ez ditzagun]? Ez terrorismoaz baliatzea, gutxienik bahitzaileei eskaintzen zaien begirapen tristea izango bait lukete? Edo, okerrago dena, Amerikako indioak edo Australiako aborigenak bezalako hil-hurrango espeziea ez izatea? Anitzez errazago bait da gizakirik ez dagoelarik giza eskubi-deak defendatzea.

Mark Kravetz (Libération)

SANDINISTEN EKARPENA

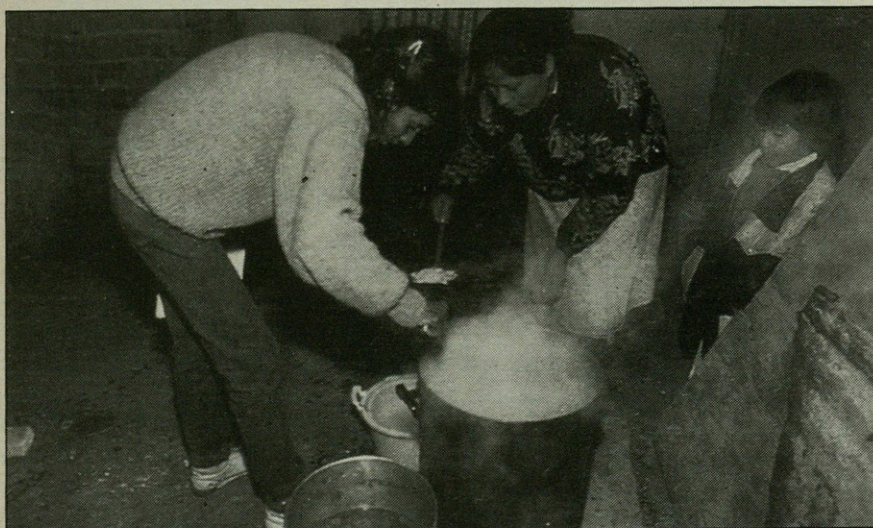
“Ordu trajikoak bizi-tzen ari da Cuba, bakardadean. Ordu arriskutsuak: Panamako inbasioa eta sozialista deitu den mundu partearen deusezteak eraginik okerrera dute, beldur naiz, Cubaren baitan, itxiera burokratiko, heristasun ideologikoa eta gizartearen militarizazioaren mesedean.

Eduardo Galeano
(El País, 90-3-28)

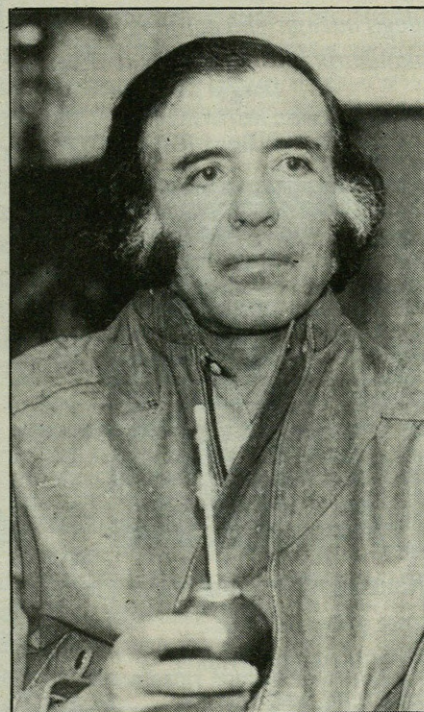
«Herri lapikoak» eta subertsio militarren artean

Argentina: Langileen abisua Menem-i

Zortzi urte darama gobernuaren buruan, eta Argentinako ekonomiaren egoera hondamenditsua on-bideratzeko agindu zituenetik batto ere ez du bete egundaino Carlos Menemek.

«Herri lapikoak» Argentinako kaleetan.

Carlos Menem.

Noski «bi urte t'erdí, hiru urte beharko dugu abiarazi ditugun planen fruituak ikusteko», esan berri du presidentek, egunotan Argentina astintzen duen greba eta protesta oldarraren aurrean.

CGT (*Confederación Nacional de Trabajadores*), peronismoaren bizkar-hezurtzat hartu izan den sindikata dago oraintxe protesta horien buruan. Martxoaren 21ean ekin zion Estatuko funtzionarien grebari, oraindik konponbiderik aurkitu ez duen gatazka. Menem, peronisten buruzagia bera, nolabait harapatuta dago, aurrera eraman nahi duen erreforma ekonomikoa eta gizar-

tearen geroz eta gehiagoko eramaneziaren artean.

Bere agintaldiaren hasieran saiatu zen Menem Saúl Ubaldini, CGTren liderra, bazterkatzen, bere ordezkari fidelagoa zaion jendea ezarritik, baina sindikataren apurtzea baizik ez zuen erreusitu. Sektorre maioritarioa Ubaldinirekin gelditu da, gobernuaren «austeritate plan»ari kopekta emanez. CGTren baitan ere bada jende erradikalagoa, greba orokorrerako deia zabal dadin gura duena, baina horien aitzinean Ubaldinik lasaitasuna eskatu du, dagokion momentuan beharrezko diren neurriak hartuko dituztela

ziurtatuz.

Zenbait hiritako auzoetan gertatu diren giza oldarketak, supermerkatuen hustuketak eta beste, letorkeen «giza leherketa» handiagorik baten seinale izan daitezkeenik ukatu du, bide beretik, Menemek, isolatutako «harrapakaria ekin-tzak» besterik ez direla baieztatuz. Gobernuak tajutu beharreko politika ekonomikoaz berriz, zerau esan du, «mila lan uzte egitea badute, egungo ekonomiaren norabideak ez du bueltarik eta». Espainiako Gonzalezek bere denborarik gogorrean erakutsi zuen ziurtasuna bera antzematen da Menemenean.

Menemek dioenez, Armada ondo lotuta dauka.

Alsogaray markatu lerrotik

Espainiar presidenteari, bide nabar esatea badago, esaera xeble bat aditu diogu egunotan, Argentinarako bisita profitatuz: «Nik dirurik baneuka —adierazi du—, he mentxe inbertituko nuke». Egoera, ordea, ez dago brometarako. Inflazioa, abendutik hona, berriz ere, eta Raúl Alfonsínen presidentziapen baino abiadura biziagoan, izugarri emendatu da, prezioak ere goiti heldu dira (zenbait produktutan, sendagailuetan kasu, %1.000raino iritsiz), eta komertzio askok bere atea itxi ditu, dendariek ez saltzea nahiago bait zuten, ordu laurdeno prezioak igotzen ziren produktuak salduz dirua galtzea baino. Hornidurarik eza arazo larria gertatzen ari da bazterretan.

Duela bi hilabete Menemek dimititutako lehengo ekonomia ministrariaren ordeko ipini zuen Antonio Enem-ek (eta adar horretako seigarren ministraria da, urtebetarean epean, Menemekin hirugarrena) ekonomiaren liberalizatzeko eta enpresa publikoen pribatizatzeko prozesuari jarraituko diola esan du. Bestetik herri sektoreetatik kritika bortitzak iritsi zaizkio gobernuburuari, gaiotan aholkulari pertsonaltzat Alvaro Alsogaray hartu bait du, eskuindar ezaguna, militarren gobernuetan ere ekonomia ministrari izan zena. Alsogarayk bere eritziak ezarri arazi ditu, esate baterako, telebistaren kate bi, Aerolineas Argentinas enpresa, bi zentral termoelektriko, sektore petrokimikoko enpresak, trenak, lur sailak, eraikuntzak, are Estatuaren Intelijentzia

Zerbitzuak ere (!) pribatizatu dituzte dagokeneko.

Batarekin-bestearekin egoera oso larritu da argentinarr askorentzat. Munduko Osasun Erakundeak onartzen dituen gutxieneko mailetatik behera, Estatuak dituen 30etatik, zortzi milioi lagun bizi da. «Zona kritikotetan, Alfonsín erorketa azkartu zuen herri errebolta agitu zen auzoetan, «herri-lapikoak» ikus daitezke kalean, urte bukaeratik.

1976an Estatu-kolpea izan zenean, gogorra daiteke, 6.000 milioitako kanpo-zorra zautan Argentinak, eta egun hamar bider gehiago dauka, artean ez zegoen langabearik ia, eta lehengo urtean bakarrik 1,2 milioi langilek galdu zuen bere lanpostua, eta produkzioa, orduan, egungoa baino %15ean altuagoa zen.

Denek ez dute berdin pairatzen egoera. Ukandunak, aberatsak, salatu berri denez, dirua piloka sartzen ari dira atzerriko bankuetan.

Militarren izua

«Argentina —esan berri du Elsa Oesterheld-ek, «maiatzaren plazako ama» bera— gaisorik dagoen herri bat da, diktaduraz gero. Erraiak ditu gaisorik, erroreak xahutzeko borondaterik izan ez delako. Izkutatu asmoz estali egiten da, ez da askatu asmoz argirik ematen».

Oesterheld-en ustez, eta honetan bat dator Menem-ekin, ez da giza leherketarik izango, baina bere interpretapenean, militarren beldurra izango da arrazoia. «Militarren kolpe bat, jendeak ez luke jasango.

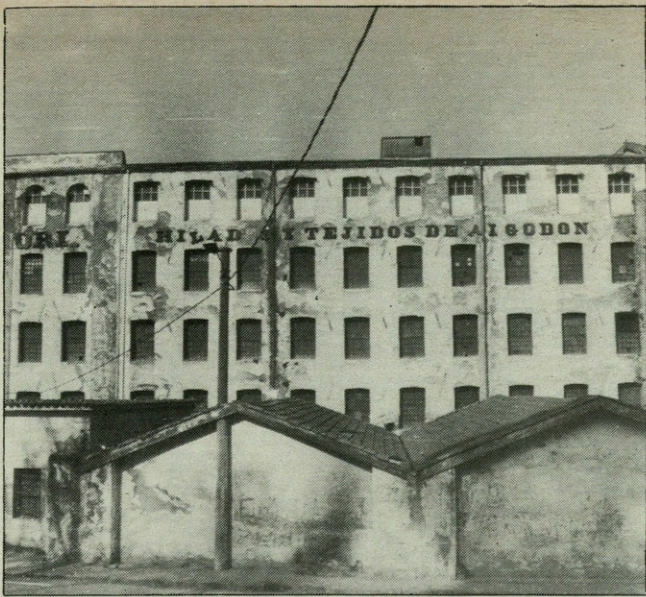
Seguru aski, etsi-etsian, kalera irtengo litzateke, ez bait du zer-galdurik, eta ejertzitoak sarraskia egingo luke». Irtenbide bat erakutsiz gero, herria beste bolada txar bat sufritzeko prest egongo litzatekeela, dio diktadura garaiko errepresioak gizona eta lau alabak eraman zizkion Oesterheld-ek. Horra, berriz, koska: ez dela irtenbiderik antzematen.

Militarrena bait da, beti ere, Argentinan ezinbestean kontutan hartu beharreko beste faktore bat. Tarteka marteka ateratzen da komunikabideetan militarren bat, indarraren erabiltzeaz zemaiegin. Hala nola Aldo Rico teniente kolonela, arestian «Argentinan subertsio militarra izango da» baieztatu duena. Diktadura denborako demasiakeriak direla medio preso dauden militarren askatasuna galdegiten dute, behin eta berriz, militar horiek, eta hori dela-ta sortzen diren tentsioak hainbesteari-nokoak dira ze urtarrean Italo Argentino defentsa ministrariak ere bere dimisioa aurkeztu bait zuen.

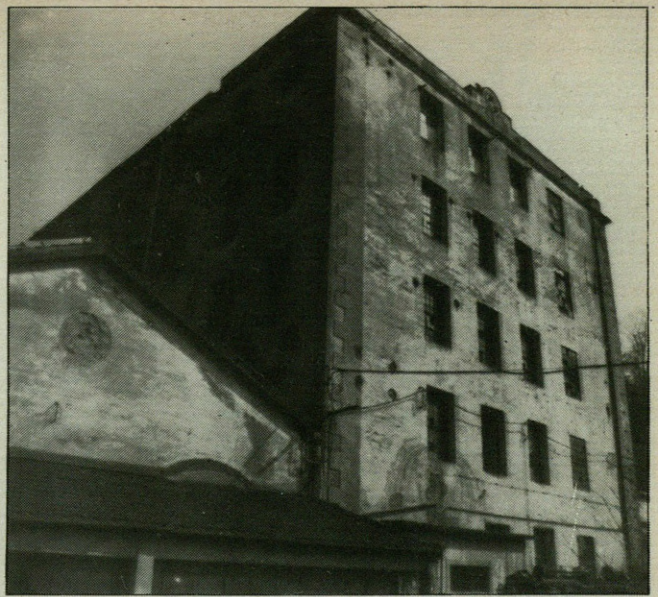
Carlos Menemek, beretik, «militarren indultoa aztertzen ari da, baina ez du fetxaririk» esan du horretaz, eta kolpearen posibilitateaz, aldiz, barre egin ohi du, eta horrelakorik aipatzen dutenak «extraterrestre» direla jotzen du. Askoren ustez berriz, La Rioja probintzian kokatutako emigrante si-riarren seme den Menem ultrapolemikoak, desdramatizatzeo aukerarik ez du galtzen baina, dagoeneko lepoaren bueltan iminita du soka.

Rezola, Lizarriturri, Baignol, Usoz, Brunet,
Fagollaga eta Puig. Hauexek, bestea
beste eta denon & Cia delakoez,
argazkiotan azalduko zaizkigun
tximini, labe, biltegi eta
abar xaharkituen artean
oraindik aditu litezkeen
izenak (langileenak,
nonbait, ahaztuta daude
dagoeneko). Lasarte,
Ereñozu, Pasaia eta
Donostialdean jasotako
irudiak badira ere,
industri aro oso
baten hilobiratzearen
lekukoak genituzke.
Aurreko eta mende
berriaz jaiotako
fabrikak eta gaur
egun birrintze
isilera kondnaturik
daudenak. Ixildura
apurtu gabe,
ikusitakoaren
laburpena
hauxe
duzue.

OLA ZAHARREN XARMA

Oriako Brunet kotoi olatzarra. 1848. urtean martxan hasia, orain lau urte lan iharduerari utzi zion.

Algodoi lantegi honen inguruan izugarri garatu zen Oria auzoa, egun Lasarterekin bat eginda.

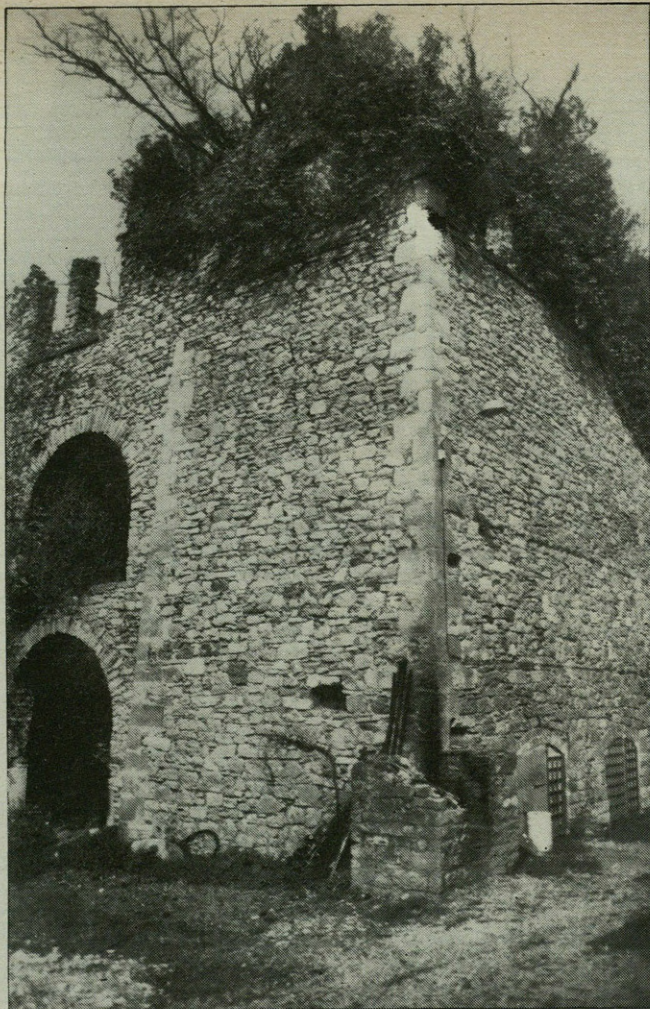
Lizarriturri & Rezolak, «La Providencia» batzurentzat, 1860. urtean ekin zion xaboigintzari. Egun berriz, hondamendi egoeran izendatua, maiatzerako bertan behardua behar omen.

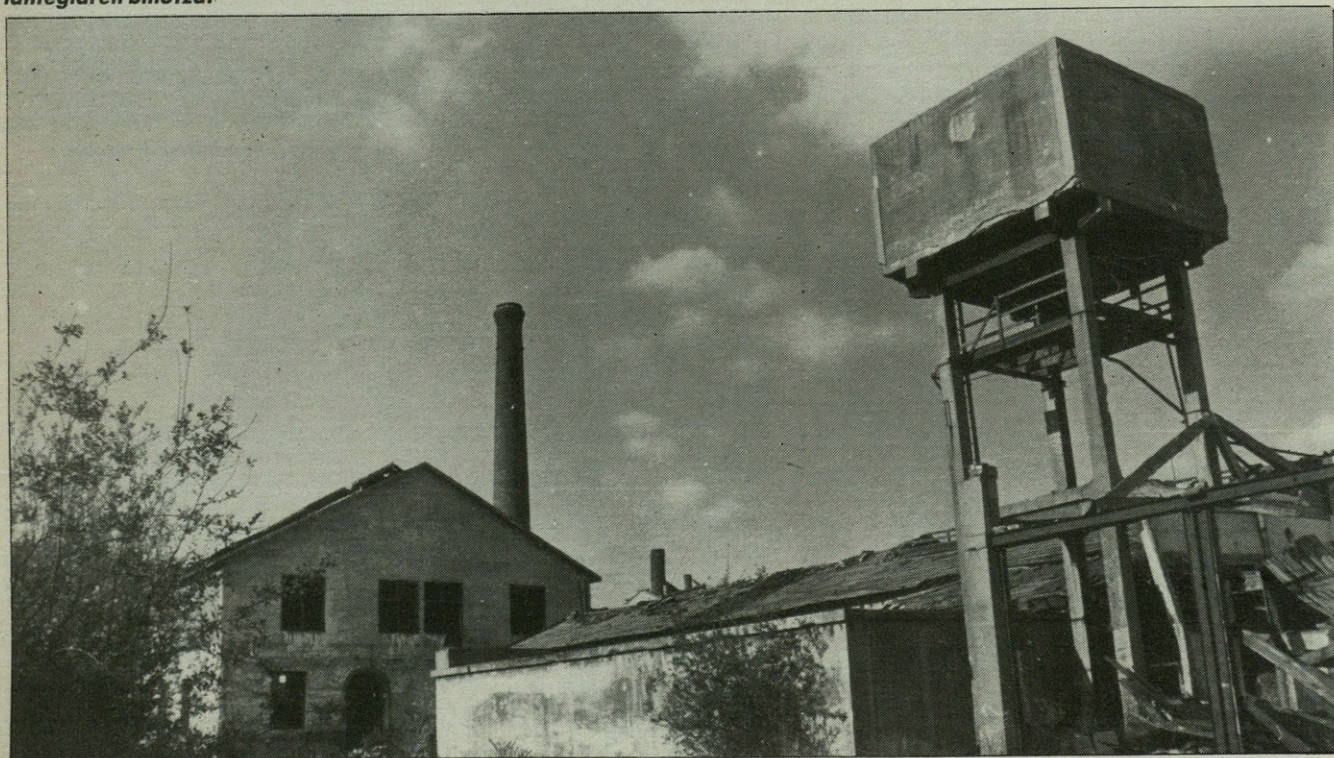
Donostiako udalak desjabeturiko orube honek bere izaera industrial aldaturiko du, etxebizitza eraikuntzaren faboretan.

1851. urtez geroztik dugu tximini hori Pasai Donibanen. Egun aparkalekuaren talaia. 1915. urterarte ordea, portzenalagintzan ziharduen Boignol jaunak sorturiko lantegiaren bihotza.

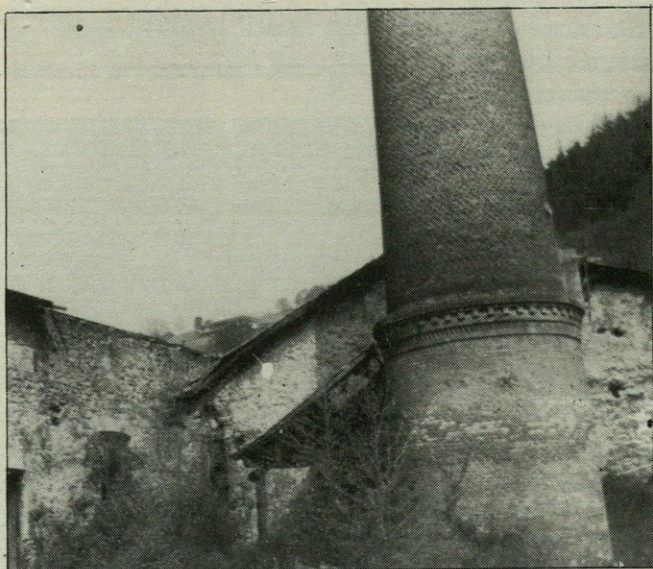
Fagollagako ola zaharra Ereñozun. Bere hiru kare labeek zementoa zegiten antigualetik kasik. Bertako zaharrenen oroimenak hala dio behintzat. Adituenenak berriz, XVIII. mendekoa dela.

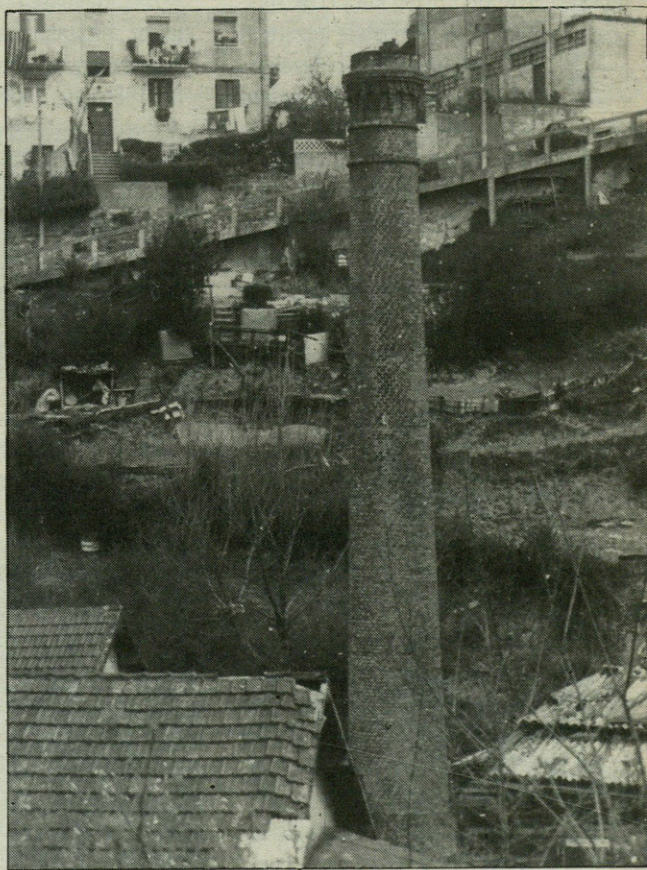
Benta Berriko lantegi zahar honen geroa nahikoa iluna bada ere, ba omen dago inizatibarik hainbat arrastorik gorde daitezen (hala nola zenbait plaka eta laberen bat).

Pasai Antxoko Usoz & Cia, txapela lantegia izandakoa.

Nafarroako bidean ere, Ereñozu auzunea pasata, Latxe-ko lantegia. Puig & Cia.ren ola honek urtetan ihardun zuen egur birfindegian, nondik gasa, azido, ozpina eta egur deribatu makina bat sortzen ziren.

Pasai Antxon dagoen labe hau egun martxan ez bada ere, lantegi honetan oraindik entzun daitezke beste lan aritze xumeagoen hotsak.

Hitzarmenak oraindik ere zutik badirau ere

ETB-BERLUSCONI IRAGARKIEN LEHIAN

Euskal Telebistara bezeroak erakartzeko xedez ekarritako Silvio Berlusconi hasia da dagoeneko Josu Ortuondori buruko minak sortzen. Kontratu hautsi daitekela adierazi du berriki azkenak, beti ere hitzartutakoa betetzen ez denaren aitzakiz. Italiarra orde, telebistaren mundu honetan soberan ibilia izanik, ez da ez txantxetako lehiakidea.

Silvio Berlusconi eta EITBk sinatuta duten publizitate hitzarmenak eztanda egin dezakela aipatu du berriki ETBko zuzendaria den Ortuondok. 1988ko irailaren 24an sinatu zen Donostian aipaturiko hitzarmena. Italiarraren taldeko publizitate agentzia den Fininvestek, Publieuropa delako entresaren eskuetan utzi zuen jestio lana, honek, Espainian duen taldearen bitartez gauzatzen duelarik, Publiespaña hain zuzen ere.

Hitzarmenaren arabera, iragarkien bitartez jasotako gutxieneko kopuru bat ziurtatzen zuen urtero italiarrak: 1.400 milioi 1989.ean, 1.900 urte honetan eta 2.300 datorrenean. Berlusconiaren bitartez bideratutako publizitateaz gain, badu EITBk beste publizitate sarrerarik, instituzioei dagokiena alegia; aurten egindako aurrekontuen arabera, 400 bat milioietakoa izango dena.

Baldintzak

ETBk urte bukaeran gutxieneko diru kopuru hau jaso nahi izanez gero, zenbait baldintza bete behar ditu derrigorrez. Baldintza hauen artean, ikusle goaren kopuruari dagokiona da garrantzitsua: Prime Time delakoan, hau da, gabeko 8,30etatik 11,30ak bitartean doan ordutegian, telebista ikusten ari direnen %30a lortzea (ETB-1 eta ETB-2 batuz).

Denbora mugatu horretan ikusle go kopurua neurtzeko erabiltzen den maiztasunean datza gakoa. Datuek erakusten duten legez, ez da gauza bera neurketa ordu laudenero edo ordu erdiro burutzea, ezberdintasunak nabariak suertatzen dira. Hitzarmenaren interpretazio ezberdinak dira liskar guzti hauen oinarria.

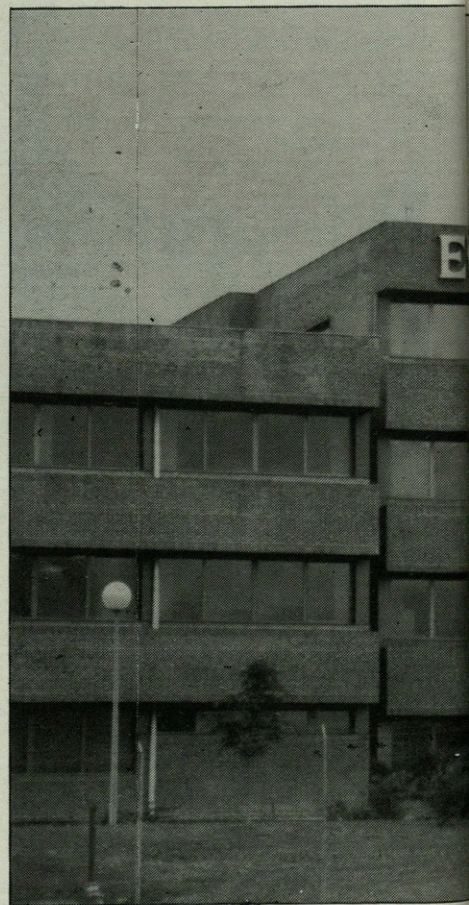
ETBk hitzarmenaz egiten duen irakurketaren arabera, hiru ordu horietan ordu erdiro eginiko neurketen batz bestearen ondorioz lortutako datua da baliagarria. Datu

hau defendatzeko orduan, hitzarmena sinatu zen garaian Espainian indarrean zegoen neurketa sistema hori zela aipatzen dute.

Ikusle kopurua neurtze sisteman datza eztabaidaren gakoa.

Ahalik eta etekin handiena ateratzea da italiarraen helburua.

2.000 milioitik gorako etekina espero du lortzea.

PUBLIESPAÑA (Berlusconiren ordezkariak)

«ETB-2k lanerako baldintza hobeak eskaintzen ditu»

Silvio Berlusconi enpresaren Espainian Publiespaña delakoa da. Azken denboraldi honetan ETBtik eginiko adierazpenetatik galdetzerakoan, aridura azaldu dute lehenik eta behin, iragarki kopurua gehitu dutela azaltzen bait dute.

ARGIA.— Ortuondoren hitzetan, Tele-5 kate pribatua bultzatzen du Berlusconi ETBren kaltetan. Zer diozue horretaz?

PUBLIESPAÑA.— Ez dugu uste ETB gutxiagotarik aurkitzen denik publizitateari dagokionez. Bai pentsa daiteke ordea Tele-5 delakoak tratatu berezia jasotzen duela. Edozein familiatan gertatzen den legez, hemen ere anai guztiek ez dute tratatu bera jasotzen aitarengatik.

ARGIA.— ETBren baitan, eman alda

igoera publizitatean?

PUBLIESPAÑA.— Bai, ez bairik gabe. Izugarriko gorakada eman da, urtetik urtera eta hilabetetik hilabetera. 1989ko lehen hilabeetatik orain arte, %140an igo da iragarki kopurua.

ARGIA.— Zuen lana ETB-2ra zuzentzen da batipat?

PUBLIESPAÑA.— Teorian behintzat bi kateentzako egiten dugu lan. Egia da ordea, ETB-2k lanerako baldintza hobeak eskaintzen dituela: ikusleko kopurua, jende

mota egokiago...

ARGIA.— Telebista pribatuak Euskal Herrira etortzeak zer eragin eduki dezake?

PUBLIESPAÑA.— Publizitateari dagokionez, ez dugu uste omentu horretan aurkakotasunik sortuko denik. Nahiz eta bakoi-tza bere aldetik joan, guztien indarrak baturtu behar ditugu.

ARGIA.— Telebista pribatuaren esparru hau berria da publizitatearentzako, nolakoa izan da jarrera?

PUBLIESPAÑA.— Tele-5 adibidez, hasiera batean nahiko ezezkorra izan da publizitatearekiko, baina gutxinaka gutxinaka ohitutzen ari dira. Garbi dago telebista pribatuak publizitateaz bizi behar direla; gauza bera gerta dakieke ETB eta gainontzeko telebista autonomikoei.

M.A.

Berlusconi Tele-5 kate pribatua positiboki diskriminatzen duela aipatu du berriki Ortuondok.

Berlusconi Espainian duen agentziaren arabera, irakurketa bestelakoa da. Entrepresa honek, 1989. urteko maiatzaren Espainian martxan jarri zen beste neurketa sistema hartzen du kontutan, ordu laurdenorokoa alegia. Europa osoan neurketak honela egiten direnaren aitzakiaz, eta kontratuan neurketen izaera zehazteke dagonez, prozedura hau nahi dute jarri indarrean.

Akordioa zehaztu

Publizitatearen munduan dabilatzan xedea etekinak lortzea izaki, norbere gutokito hitzarmena sinatzea zen alderdi bakoitzen helburu nagusia. Honenbestez, aurretik zenbakiak ederki asko ikertu ostean, arestian aipaturiko %30an kokatu zuten alderdi biek lortu beharreko ikusleko kopurua. Honelako kopurua zehaztu ordurako, ederki asko zekiten ETBkideek: ordu erdiroko neurketen bidez kopuru hori lortzea erraz izango zela, eta ondorioz etekinak handiak.

Italiarra ordea, ez da dirua galtzeko ohi-tura duen horietakoa. Beronen helburuetan, beste era bateko neurketen bitartez Euskal Telebistaren ikusleko kopurua, zenbaki horretatik behera kokatzean datza.

Konponbidea beraz, neurketa maiztasun baterakoi batetara ailtzetik etor daiteke. Negoiazioa ordea, eztabaidatsua gerta daiteke, jakin ahal izan dugunez, ETBren aldetik, neurketa ordu laurdenero izanez gero, ez bait dago %25tik gorako kopurua onartzeko asmorik.

Ezberdintasunak

Italiarren eta ETBkideen arteko tirabiren sorřsailea orainarte aipaturiko neurketek emaniko datu ezberdinak izaki, zaila suertatzen da gutxi gora beherako %7ko ezberdintasun hori orekatzea. 1989. uretan zehar eta 1990eko lehen hiru hilabete hauetan kopuru horretan mantendu da gutxi gora behera ezberdintasun kopurua.

Bi neurketen artean;
%7ko ezberdintasuna soma
daiteke.

ECOTEL entpresak emaniko datuetan oinarrituz, 1989. urteko lehen hiru hilabeteetan, telebista ikusle zirenen %22,6ak ikusten zuen ETB ordu laurdenero datuen arabera; entpresa berak ordu erdiro eginiko ikerketan ordea, %29,79ra igotzen da Euskal Telebistako ikuslego kopurua. Gai nontzeko hiru hilabeteetan ere kopuru ezberdintasuna berdina mantentzen da: 25,8/33,43; 27,4/35,57 eta 24,58/32,28. Guztira, ikusleen %28,63ak bereganatu zuten ETBko bi kateek ordu laurdenero eginiko neurketaren arbera eta %32,77a ordu erdirokoaren arabera.

1990. urteko datuei bagagozkie, urtarrilean ikuslegoaren %25,48a eta otsailean 28,63a lortu dute Ortuondok zuzendutako bi kateek ordu laurdenero eginiko neurketaren arabera, eta %31,87 eta 37,16 ordu erdirokoaren arabera. Martxoko datuak oraindik argitaratzeko baldin badaude ere, %32-33an edo %26an (neurketen maiztasunaren arabera) kokatuko direla espero dute ETBn.

Datuak emateko orduan ETBko bi kateak bateraturik erabiltzen baldin badira ere, nabarmena da bi kate hauen arteko ikuslego ezberdintasuna. ECOTELek ordu laurdenero eginiko azterketaren arabera, %8aren azpitik kokatzen da 1989. urtean

zehar ETBren kate euskaldunaren ikuslego kopurua, %7,67a hain zuzen ere. Kate euskaldunaren ikuslego kopurua ordea, %20,96an kokatzen da, TV-2ren antzera.

Laburbilduz, neurketen maiztasuna, eta horren ondorioz lortu beharreko ikusle kopurua, zehaztean datza gakoa. Honako

hau lortzen ez baldin bada, urte bukaeran izango dira eztabaidak, garai honetan zehazten bait da ETBk italiarrak ziurtatzen zuen gutxieneko kopuru hori jasoko duen ala ez.

MIKEL ARRIETA

IÑAKI BURUTXAKA (ETBko publizitate arduraduna)

«Hitzarmena hausten bada, ez gara noraezean geratuko»

EITBko publizitate saileko arduraduna dugu Iñaki Burutxaga. Urte askotan publizitatearen mundu honetan ibilia, hitzarmenarekin zer gertatu daitekeen zehazten jakin ez baldin badu ere, baikor ageri zaigu Durangoko despatxuan.

ARGIA.— Zein da berriki sortu den eztabaidaren funtsa?

IÑAKI BURUTXAGA.— Hitzarmenaren irakurketa arazoa dago, bertan ez da neurketa zeinek eta zein maiztasunez burutuko duen zehazten. Orain arte ECOTELen datuak erabili ditugu, baina akordioak ez du hori esaten.

ARGIA.— Badirudi neurketen maiztasuna dela arazoa. Zein da ezberdintasuna?

IÑAKI BURUTXAGA.— Teknikoki bi neurketak dira zuzenak, baina guk hitzarmena sinatzerakoan ordukoa hartu genuen kontutan eta orain ez dugu bestea onartuko. Ordu erdiroko neurketekin erraza da %30a lortzea, baina bestela ez.

ARGIA.— Hitzarmena puskatu daitekeela adierazi du berriki Ortuondo zuzendariak. Prest egongo al litzateke ETBko publizitate saila apostu horri aurre egiteko.

IÑAKI BURUTXAGA.— Hitzarmena sinatu aurreko taldea baino indartsuagoa da egungoa. Esklusibista egon ala ez, ETBren norabide komertziala hemendik zuzendu behar da. Egia da jende gehiago beharko genukeela bezero guztiengan iritsi ahal izateko, baina horiek lortzea ere posiblea litzateke. Haustura ez litzateke traumatikoa izango, arriskatu daiteke, merkatua eta bezeroak eskura ditugu, ez ginateke noraezean geratuko.

ARGIA.— Esan al daiteke Publiespañak

ETB-2rako egiten duela lan batipat?

IÑAKI BURUTXAGA.— Bezero guztiak bi kateetan sartzen saiatzen gara, nahiz eta askotan ez lortu. Egia da ere, arrazoi teknikoengatik (audientzia...) errezago izaten dela ETB-2n lana egitea.

Dena den, ETB-1 kate prioritarioa da etxe honetan, bai aurrekontuei, bai jendeari eta bai bitartekoei dagokienez. Ikuslego kopurua ordea, euskarak mugatzen du.

ARGIA.— Ez al da oso urria ETB-1eko ikuslego kopurua?

IÑAKI BURUTXAGA.— Euskal Telebistako kate euskaldunak ikuslegoaren %12 lortzen baldin badu, ikusle euskaldunaren erdiak kate hori ikusten duela adierazten du. Ikuslego potentzialaren eradia? Hori garaiaren bat da.

ARGIA.— Berriro ere publizitatearen tarta' horretara bueltatuz, telebista pribatuak ditugu gainean. Zer gerta daiteke?

IÑAKI BURUTXAGA.— Legezkoa den biltzararekin batera, esperantza handiak ditugu garai horietarako. Euskal Telebistaren izaera beragatik, bertakoak diren bezeroak mantenduko ditugula espero dugu, eta kanpoko batzuk erakarri.

Ikuslego kopuruari dagokionez, hasiera batean beherapena soma daitekeela pentsatzen dugu, baina denborarekin gaitzitu-ko dugulakoan gaude.

M.A

Egoera larria Gasteiz eta Bilbon

URIK GABE ITOTA

Uribarriko urtegia eraikitzean urperatu ziren etxeen arrastoak agerian utzi ditu lehorteak.

Egoera larri larria da. Bilbo eta Gasteiz urez hornitzen dituzten Zadorrako urtegiak agortzeko arriskuan daude: 4 milioi m³ ur baino ez zaie geratzen, 24 orduko horniketa bermatzeko sasoi honetan 175 milioi m³ beharko luketenean. Bi hiri hauetako iturriei ez darie urik arratsaldeko 6etatik hurrengo goizeko 6ak arte. Bilboko Uren Partzuergoari eta Gasteizko AMVISari aurrikuspen ezaren eta bi hirien horniketa osoa urtegiotan zentralizatzearen errua leporatzen zaie.

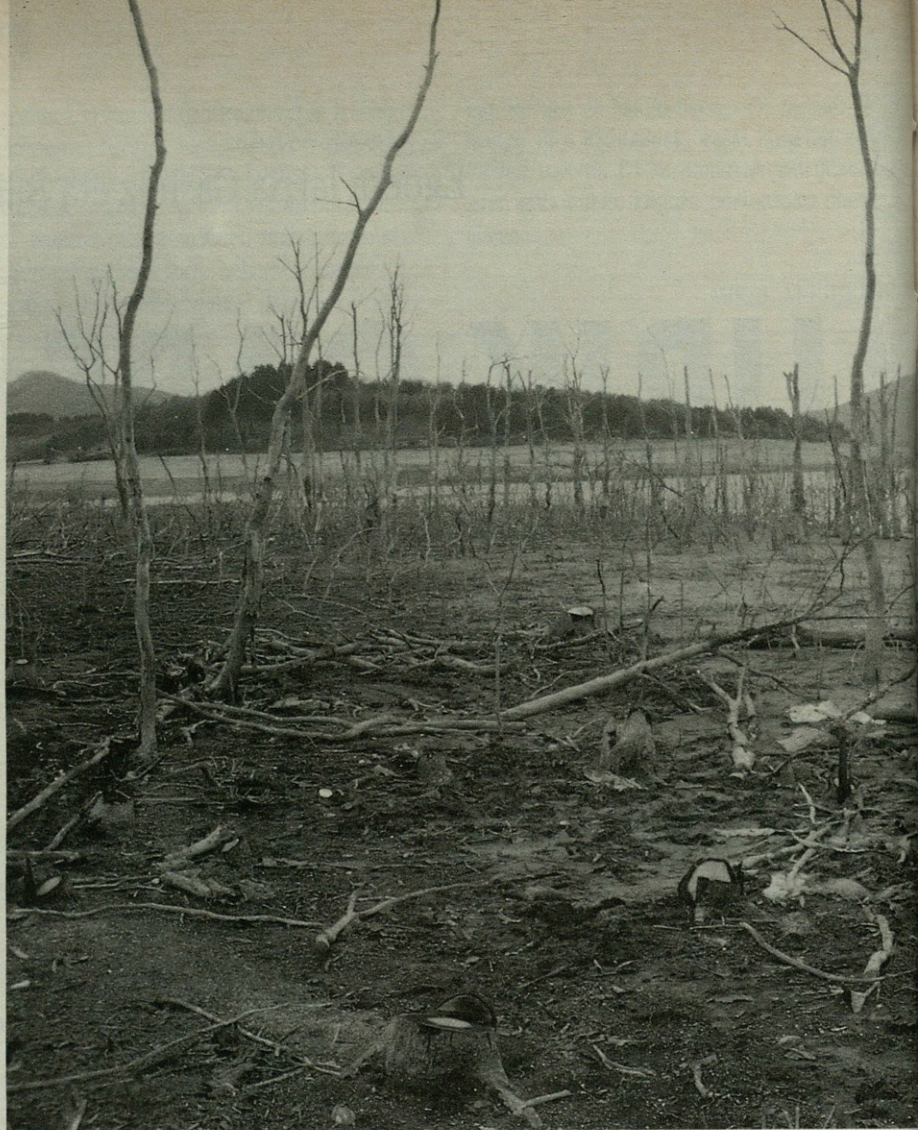
Orain urtebete piztu zen argi gorria: Zadorrako urtegi-tan —Urrunaga eta Uribarri— 50 milioi m³ baino ez zen geratzen (1988ko martxoan 178 milioi m³ zegoen —24 orduko ur horniketa bermatzen duen kantitate hurbil—). Neurri gogorrek hartzeko garaia zela zirudien, baina Bilboko Partzuergoak eta AMVISAK ez zuten hori pentsatu, eta kontzientiazio kamaina bultzatu baino ez zuten egin. Urtea aurrera zihoan heinean urtegiak larriki hustutzen segi zutelarik, partzuergoek neurri murriztaileak ezartzeari ekin zioten, urteburuan 12 orduko murrizaldiak finkatu zirela.

Euririk egiten ez badu, martxa honetan hilabete gutxitan agortuko omen dira Zadorrako urtegiak

Agortzeko arriskua

Bere kapazitatearen % 2a baino ez dute, une honetan, Zadorrako urtegiak —4 milioi m³ alegia—, baina 0 maila delakoaren azpitik 10 milioi m³ egon daitezkeela adierazi digu Iñaki Zabala, Bilboko Partzuergoko lehendakari ohiak; eta horren azpitik ponpatu egin beharko liratekeen beste 6 milioi m³ak ere aipatu dizkigu. Euririk egiten ez badu, martxa honetan hilabete gutxitan agortuko omen dira urtegiak, eta horien errehabilitazioak nahiko lan eman-gotitu bere eritiziz. Murrizaldiak areagotzearen alde dagoela esan digu Zabalak. Ura 30 egunetan ura ahipatu daitezkeela diote beste batzuk; Bilboko Partzuergoko lehendakari den Beti Duñabeitiak, ordea, batere euririk egiten ez badu ere hiru hilabeterako ura badagoela esan zuen joan zen astean.

Aurrera begira zer gertatu daitezkeen aurrikusiz, hiru hipotesi eman dituzte argitaratu partzuergoek. Hipotesi baikorrenean —urtegiak 1990ean 40 milioi m³ euri eta 1991ean 133 milioi m³ jasoez gero—, egungo murrizaldiak urtearen azkenean bukatuko lirateke; bigarren hipotesian

Orain gutxi arte wind-surf eta piraguismoarako ur ezin egokiagoak zirenak paisaia lehorrak

—urte bakoitzean 40 milioi m³ jasoez— 12 orduko murrizaldiak 1991ko abendura arte luzatuko lirateke; eta hipotesi ezkorrenean —40 milioi m³ baino %75eko aprobetxamendua—, maiatza eta iraila artean iturriak arratsaldeko 2etan itxiko lirateke —12 ordu beharrean 16 orduko murrizaldia—, urtean zehar egungo egoerari eutsiko litzaiokeela.

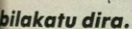
Konponbideak

Ibai eta erreka zenbaiten —Kadagua, Ebroren adarrak...— arroetatik ura hartu ahal izateko lanak izan dira emaitza positiboak eman dituen neurri bakarretakoa, baina ekarpen hauek ez dira inoiz nahiko izango, euri jasa handirik ez bada erortzen behintzat, egoera normaldu batera heltzeko. Lurrazpiko uren aprobetxamendurako lanak ere hasiak dira, baina emaitzak lortzeko goizegi da.

Ebro ibaitik Zadorra urtegiraino hodi ba-

ten bitartez ura eramatea da askok aldarrikatzen duten konponbidea. 1970. urtean baztertua geratu zen plan honek gaurkotatuna hartu du berriro eta, itxura denez, partzuergoek —Bilboko eta AMVISA— begionez ikusten dute aukera hau: metro terdiko diametroa eta 70 km.ko hodi batek 2 m³ ur garraiatuko luke segunduko. Ebroren ur emaria ere, ordea, eskastua dago lehorte sasoi honetan, eta hango konfederazioa, itxuraz, neurri horren aurka dago.

Nerbioi ibaieko urak edangarri bihurtzea da Bilborako proposatzen den beste neurria. 1989 eta 1993 artean Nerbioi behe garbitzeko plana burutzeko konpromezua hartu zuten, Bilboko Partzuergoekin, Bizkaiko Diputazioa eta Gasteizko Jaurilaritzak —bi instituzio hauek urtero 1.300 milioi lan hauetara zuzendu behar dituzte akordio honen arabera—. Partzuergoa, ordea, ez da luzatu zaion diru guztia horretan inbertitzeko gauza izan —Bilboko

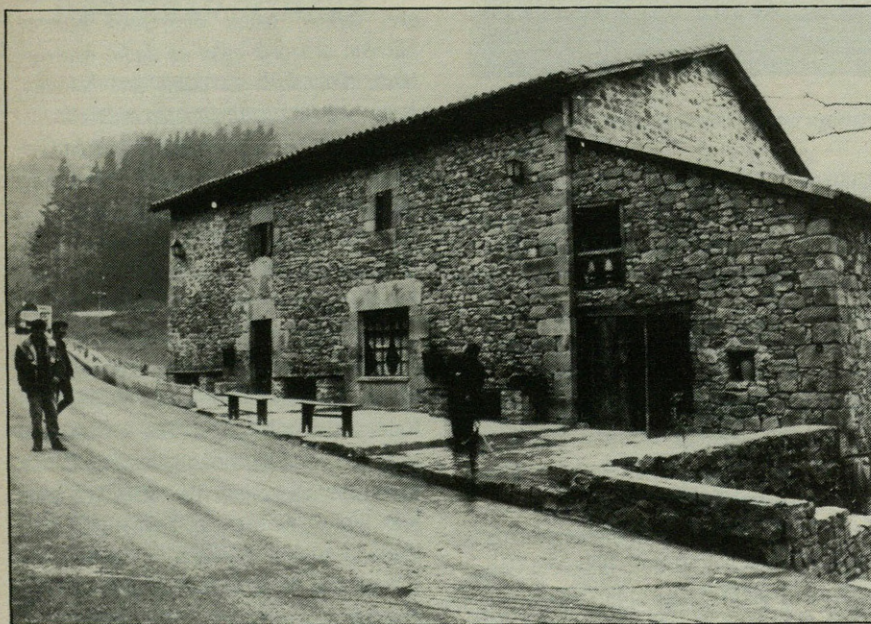
Ur-gezategiaren posibilitatea ere aipatu da lehorteari aurre egiteko bitarteko gisa —Kanariar Irletan bada itsasoko ura edangarri bihurtzen duen halako gezategi bat—, baina horrek beharko lukeen inbertsioa handiegia dela eta —6.000 milioi inguru—, erabat baztertua geratu da; izan ere, lehorterik gabeko garaietan gezategia ez da erabilgarria, uren tratamendua de-xente garestiagoa baita.

1 287-54 100 4 2 ARGIA 22

Mallorcan sortu den aferak kezka piztu

ZER GERTATZEN DA EL PATRIARCA-N?

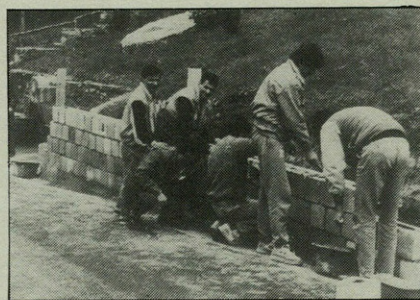
Toxikomanoen garbiketara zuzentzen den El Patriarca Elkarteak duela 20 urte sortu zen Frantzian. Egun 220 zentru ditu Europa osoan. Mallorcakoa dugu horietarik bat, non tratatu txar eta bortxakeriez salatutako izan diren bertako bi kide. Afera honek hainbat eritzi sortu du Elkartearen alde nahiz aurka. Bizkaian izan gara gu baserri batean. Han jasotako testigantza duzu segidan.

«Goitik behera berritu dugu baserria» esan digute harrotasunez.

Eguerdiko hamabiak. «El Patriarca? Ez dakit bada...» bizpahirutan lelo bera. «Atxondoko bailara» dioen errotulua bistaratu dugu. Segidan Apata; mendi aldera besoa luzatuz baserrira daraman errepidea adiera-

zi digute. Herrian zurrumurruak: «kanpotar mordoak zebilek hor»; «baserria zoragarri jarri ditek!»; «nik ez zeukeat deusik aurka baina IHESaz dagoen jende horrek errepidea ematen zidak»; «drogazale zikin horiek!... errealitate berri hau flash eztanda

Lanbide terapian oinarritzen dute toxikomaniaren sendaketa.

bailitzan ageri da herritarron eritziotan.

STOP batek El Patriarcara garamatzan ildoak itxi digu. Bidea berriztatzen ari omen aspaldian. Bi imagina datozkigu garunera: gizartearen mugetan bizi diren drogazaleena bata; drogak utzi nahi —lehena— eta egi berri baten —etorkizuna— eraikitzen ari direnena bestea; aldapa gora belaze, baratz eta pinudiak ikusten ditugu nahasturik baserri zenbaiten atari gisa. Irtsi gara: «Drogarik gabe bizi». Bertako bospasei gazte adreiluzko murru baten egiten ari dira bazterrean.

«Bizitza zor diogu»

Gelatxo batean belar potoez orniturik baldak. Tetera sutan. Katilu mordoak mahai gainean. Tisana eskaini digute. «Heroinari lotuta datorren jendea hilabete pare batez edo šebragéperdiadoan jartzen dugu egunean sei tisana hartzen duela» aitatu digu Marcelo italiarrak. Bi urte daramatza El Patriarcak European zehar dituen zentru hainbatetan lanean, eta harrotasunez mintzo zaigu «barne-ispiluan» berak dioen be-

Jende berria šabragéperidoan jartzen da egunean sei tisana hartzen duela.

zala eman duen aldetaz: «*amak ikusiko banindu ez ninduke ezagutuko*» 26 urte ditu eta horietarik erdiak beso zainak zultzen paseak. «*Orduan ez zen ezagutzen egungo miseriarik; hainbeste hildako, hainbeste kaka!*».

45 gazteren aterpe bilakatu da Apatako baserria. Frantziarrak, italiarrak, portugalarak...

Gure terapia naturala da; ez psikologorik ez psikiatrarik ez dugu behar

darrak... famelia, koadrila, herria denbora batez utzita bezala ahaztuta —seguruenik— hurruntasunak eskaintzen dien aldetan dakusate bizitza diferente —drogarik gabeko— baten aukera. Marilok 20 urte. Sevillarra. Haurdun dago 6 hilabetez. «*El Patriarca da nere oraina eta geroa. Ni bezala besteek bizitza zor diogu*».

Toxikomanoak garbitu?

Mallorcatik etorri da notizia: El Patriarca-n hiru urtez ziharduten bi gazte atxilotu ditu poliziak zentruan bizpahiru hilabete aritu ostean ihesitako bi italiarrek haiengandik bortxakeriak eta tratu txarrak jazo dituztela salatu ondoren. Kontua, halere, aspaldikoa dugu. 85an kasu, antzeko zenbait salaketa ere egin zen, tartean eraso sexualak ere aipatzen zirelarik. Baina funtsean, bere garaian eztabaidan jarri zena eta egun jarri dena El Patriarca elkartearen bera da.

Euzkadi aldzkariak, 85ean, artikulua bat plazaratu zuen non kataluniar prentsan agertutako berriak jasotzen bait ziren Elkartearen babesean emandako «*eraso sexualak, legez kanpo egindako finantz iharduerak, kapital ihesteak, justiziaren eskutik zegoen pertsona zenbaiten muga ira-*

gaite ezlegala, agiri faltsuen laborazioa, esplotazio erregimena...» salatuz hainbat adibide eta testigantzen bidez. Segidako kasu: «*kartzela, soldaduska eta sektaren nahasketa baino ez da. Kartzela, ez dezakezulako utz nahi duzunean; soldaduska, lizifrinagaitik; eta sekta, burua ziritu nahi dizutelako: El Patriarca bezalakorik ez dagoela, beraiekin ez bada ez zarela sendatuko, kanpoan droga baino ez duzula aurkituko eta antzekoen bidez jendea ez dutelako kalera irteteko prestatzen*». Aizpiri medikuak, Jaurilaritzaren esku dagoen Drogodependentzietarako Zentru Koordinatzaileko zuzendariak zera zioen: «*Benetako arazoa Estatuari dagokio; toxikomaniaren arazoen aurrean erredikulua egin da azken urteotan eta honen aurrean antzeko alternatiba dudagarriak sortu baino ez di-*

ra egin. El Patriarca adibidez ez ditu zenbait kontrol eta ardura onartzen».

Egun, 6.000 toxikomano biltzen ditu El Patriarca Elkartek Europan zehar banaturik dituen 220 zentruetan. Hego Euskal Herrian Nafarroan eta Bizkaian bi baserri ditu eta hirietan zenbait pisu. Gasteizko Administrazioetik ez zaio onartzen egiten duena, eta aldez Nafarroako Diputazioetik diru laguntza ematen zaio.

Erreportaia aurkeztutako errealitatea beste honen aurkakoa denik ezik uka. Elkar hizketatutakoan hitzak jaso ditugu, heuren pentsakera eta bizimoduaren ardatzak isladatzea izan delarik gure helburu. Beste erreferentziarik ere behar genuen eta horra hor aurkeztutakoak. Irakurleak atera bitza ondorioak.

Orma guztiak Lucien Engelmajer elkar-
tearen fundatzailea denaren bizar zuriez
jantzirik agertzen dira. Èz da saildu bat, ez
da jainko bafaldarrikatu digute, «*gutarik
beste bat baino*». Tisana bero-beroa jarri di-
gute eskutan.

Lanbide terapia oinarri

Goitik behera ikuskatu ditugu baserriko
txokoak. Ezkondutako bikote biren gela
partikularrak; gizonzkoentzat gela aman-
komunala; emakumeena gainean; jangela
apartekoa; tailerrak, non elektrizitatea,
iturgintza eta zurgintza lantzen diren; ne-
gutegia, belar eta loreez josia... «*lanbide te-
rapiaz baliatzen gara jendearen sendatze-
ko.*» Denek dute zereginik, eta denboraz ar-
duraren bat ematen zaie» adierazi digu ar-
gibide gisa José Sanchez-ek, hain zuzen
ere bertako nagusiádenak. Ia hiru urte El
Patriarcaren magaletan, Frantzian, Ozore-
sen eta Portugalen ibilia. «*45en ardura zu-
zena nere eskutan geratzen da; gero, base-
rriko betebeharrak diferenteak koordinatzen
dituzten beste bederatzirordezkariez osa-
tzen dugu nolabait esateko talde erabaki-
tzalea*». Hala moduz ezarri dute ordena,
zeinean «*etorri berria den gehien zaitu eta
mimatu behar dena*».

Zigarroen kea nagusitu da artxibotarako
darabilten bulegoan nahiz eta erretzea de-
bekaturik duten baserri barruan. «*Adiski-
detasuna da gure oinarria; hemen ez da
inolako buru zuritzerik egiten; gurea tera-
pia naturala da; ez psikologorik ez psiki-
atrarik ez dugu behar. 20 urtez funtzionatu
dugu honela eta ez dugu gaur eta orain ad-
ministratzaileak ezarri nahi dizkigulako bu-
ru makur erantzun; eta honetan datza*

**Marilo eta Marcelok hiru urte daramatzate El Patriarcarekin Europako zentru
diferenteetan barrena.**

El Patriarca da nere
oraina eta geroa. Ni
bezala besteek bizitza zor
diogu

tira-bira guztia, azken mogidetako funtsa». Marcelok, El Patriarcaren sartu aurretik, psi-
kiatrikoetan bizi izandako esperientzia go-
gorrak gogora arazi nahi izan dizkigu eta
inguruan bildu den taldetxoa, ixilean,
«*baietz, baietz, ez ditugu nahi*» guri begira.

Kartzelako ospitaletik irtenda etorkizun apurrik somatzen du Javik.

Urte térdi osatzeko

Terapiarekin konforme baino kasik lili-
ratuta, pozarren pozez erakutsi zaizkigu
han hemenkako eritziak. «*Hain nago osa-
tuta!*», Marilo dugu mintzagai. Farmazia
sailan dabil buru-belarri, eta beste hamar
kiderekin batera mediku taldea deritzote-
na osaturik dute batipat IHEsaren zama la-
tza bizi dutenen atentzioan. «*Kasu arras la-
rriak badiugu gure artean. Antigorputzak
dituztenak 25en bat izango dira, eta laupa-
bost ATZ tratamenduan*». Horiatarik bat
Jose madrildarra, Carabancheleko gartzela
ospitaletik duela 9 hilabete etorria, Marca
egunkaria letzen harrapatu dugu ohean.
«*Den-dena aurkitu dut hemen. Ez dut he-
roinaz pentsatzen, bukatu da. Egundoko
zortea izan dut hona etortzean*».

Normalez urte térdiko epea begiztatzen
dute drogodependentziaren sendaketara-
ko. «*Droga guztien gainetik jartzeko diote.*
Halere, normalez ere, bizpahiru urtez da-
goenik anitz dira. Oraina eta geroa erreali-
tate honen baitan ulertzen duenik ere bai.
Eta zifrarik eman ez bazaigu ere bizpahiru
hilabete eginda ihesitakoak gehiengo dira-
teke, «*beste lekutan ere gertatzen den lez*»
arrazoitu zaigunez.

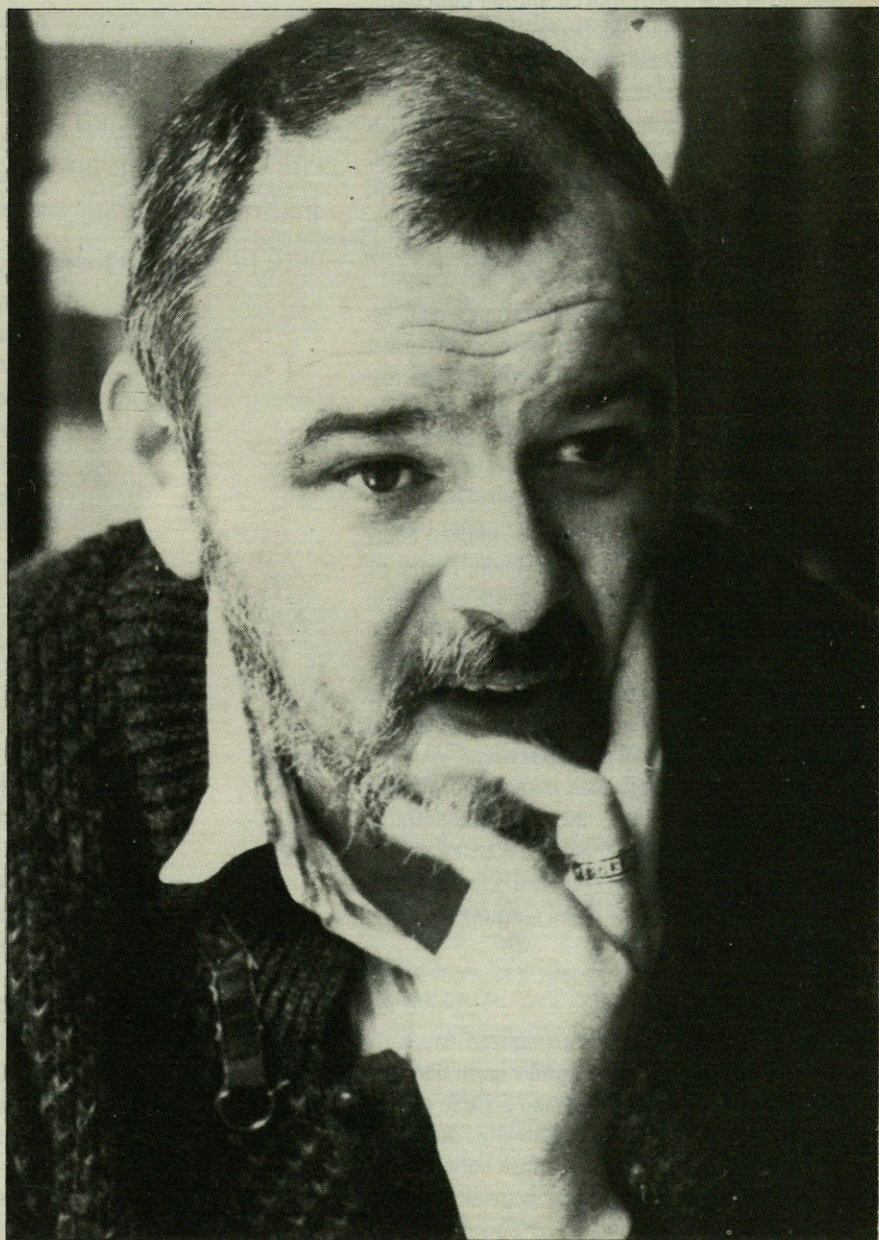
Baserriko haize sana fresko dute gaur.
Garbantzua dituzte bazkaltzeko. Arratsal-
dean mendi irteera. Eta etzi, Apatako es-
kolan haurrekin solasaldi bat. Kotxean sar-
tu bezain pronto iradokizun bat sortu zaio
lagunari: «*ederki sartu zaiguk tisana hi!*».

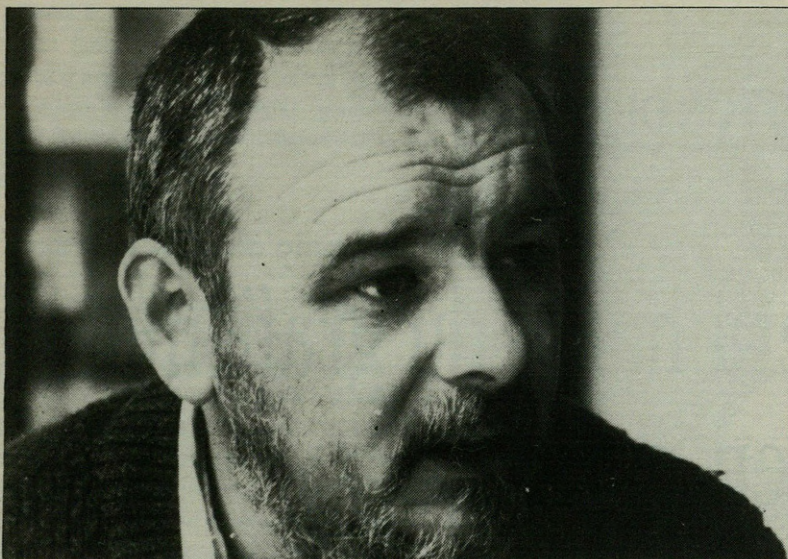
J.J.PETRIKORENA

ANTTON OLARIAGA

«Pribilejio papera hartu du grafismoak letren itsasoan»

Euskal Herri osoari buelta eman dion Zakilixut pertsonaiaren sortzailea den Antton Olariaga ekarri dugu aste honetan orrialdeotara. Oraindik ere aipatu pertsonaiarekin lanean badihardu ere, pertsonaia berri eta literatur liburuen ilustraziogintzan dabil egun, beti ere ezaugarri izan duen umorean oinarriturik.

Nola sartu zinen komikiaren mundu honetan?

Valentzian ikasten eta aldi berean hango egunkari eta aldizkari batzuentzat lanean ari nintzelarik, betiko nuen zaletasuna euskal mundura zabaltzea egoki iruditu zitzaidan. Aipaturiko xedez, han eginiko lan batzuk Zeruko Argiara bidaltzera ausartu nintzen, eta ene sorpresaz, onartuak zirela erantzun zidaten, interesgarriak iruditu zitzaizkiela. Aldi hartan, ez zegoen bilakaera grafiko handirik, ilustraziogintzan bai, baina txistegintzan ez.

Arte Ederrak egitera Bilbora etorri nintzenean, eskolako liburuak ilustratzea proposatu zidan euskal editore batekin egin nuen topo. Esperientzia oso majoa izan zen, lana gustokoa izateaz gain, hemengo jende ugari ezagutu nuelako.

Nolakoa zen orduko panorama?

Inongo erreferentziarik gabe etorri nintzen honeira, eta argi neukan zer egin nahi nuen; hortaz ez nion hemengo egoerari jaramon handirik egin. Beste aldizkarietan egiten zena euskal kulturari inkorporatzea zen nere helburua, ilustraziogintza normalizatzea alegia. Helburu honekin, Anaitasunan argitaratu nuen pertsonaia finkoa zuen lehen tira, eta Argian ilustrazio eta txistegintzan jarraitzen nuen.

Hurrengo pausua, Argiakoek eskainitako orrialde osoa izan zen. Aldi berean, diseinuan, azalgintzan... ere parte hartu nuen. Pixkanaka pixkanaka pertsonaiak sortzen hasi nintzen; pertsonaiak perfilatu eta komikien bidez garatzeak zuen garrantziaz jabetu nintzen.

Eginen ere aritu zinen.

Honela, Bilbotik Eginera etorri nintzen hau sortu zenean. Berriro ere, sorpresa handiz hartu nuen lan eskaintza berri hau, denbora pasako orrialde oso bat antolatzeko ardura eman bait zidaten, ez dakit zenbat urtetan behin gertatzen den gauza horietako bat izan zen hori neretzat. Proiektu honetan, neretzat oso garrantzitsuak izan diren bi elementu izan ni-

tuen lankide: Jon Zabaleta eta Egileor. Hiruron artean eguneroko zita hori betetzen genuen. Denbora pasatzen zen heinean, hemen ere pertsonaia berri bat asmatu behar nuela pentsatu nuen, eta honela Zakilixut sortu zen.

Nola sortu zen pertsonaia hau?

Batetik argazki-robot bat egin behar zen, eta egunero atera behar zenez, oso elementu sinplez behar zuen osatua egon, ez nekatze arren. Irakurle bakoitzak bost segundutako begirunea eskaintzen baldin badio zure lanari, ezin duzu lau ordu pasa hori egiten, arintasunak eta freskotasunak agindu behar baitu. Parametro hauetatik abiatuta hasi nintzen pertsonaia finkatzen, abentura gisa, helmuga zehatzik gabe.

Honelako pertsonaia batek hartzen duen bizitza propioa harrigarria da, konturatu gabe, bere barne izaera ere sortzen bait da. Honela hamaika urte pasa nituen txoko horretan. Txundigarriena beraz, denboraren iraupena eta pertsonaiak berak eman dizkidan ezusteak izan dira.

Pertsonaia horrek bazuen hasieratik bere pertsonalitatea?

Nik sexuaren gaia nahi nuen jorratu hasiera batekin, ordurarte kasik ikutu gabe zegoelako batetik eta niretzako ere dibertigarri suertatzen zelako bestetik, ildo horretatik jo nuen beraz. Halaber, egunero "pel-mada" emateak ere, pertsonaiaren sendotzea dakar berarekin, hamaika urtetan zehar pertsonaia zehaztua geratzen delarik. Pertsonaia zehazteko beste baldintza bat, irakurlegoa ez aspertzea zen, eta horretarako ni ere dibertitu egin behar nintzen, ni aspertzen baldin banaiz, oso zaila bait da irakurlegoa dibertitzea.

Zernolako antza daukate Zakilixut eta Antton Olariagak?

Izatekotan, nere besoaren edo behatzaren luzape-na, baina pentsatzen dut nere odola mutur horretara ere iritsiko dela. Beraz zerbait izango du, baina inoiz ez dut horrelako erreflexiorik egin. Bestalde, kale mailako gaiak erabiltzen direnez, Zakilixut asko gara pentsatzen dut, ni ere barne.

Beraz, kaleko pertsonaia dugu Zakilixut; umore herritarraz jositako pertsonaia?

Behar bada bai. Hor oreka bat gorde behar zela pentsatzen nuen hasieratik. Alde batetik, erreferentzi kultural zehatz batzuk eduki behar zituen, eta bestetik zuk aipatu duzun kale mailako umorea. Oreka bat badago, ezin da abstrakzio bat egin eta pertsonaia zeharo artifiziaia egin. Gaur egun ere linea horretan jarraitzen dut.

Zergatik identifikatzen da horrenbeste jendea pertsonaia honekin?

—« Beste —
aldizkarietan egiten
zena euskal kulturari
inkorporatzea zen
—nere helburua »—

Ez dakit, hor faktore ezberdinak egon daitezke, baina ez diot buelta handirik eman. Lehendabiziko gauza maiztasuna litzateke, egunero kaleratzeak eragina du ezbairik gabe. Bestalde, pertsonaia baka-
rrenetakoa izateak ere zerikusia izan duela pentsa daiteke, 6-8 pertsonaia izango balira egunero euskaraz kaleratuko liratekeenak, arrakasta bestelakoa izango bait zen. Hau uhartea izan zen, baino itsaso eta guzti. Beraz, lankiderik gabeko garaia suertatu zitzaion Zakilixuti. Hala ere, neretzat ezuste handia izan zen bere arrakasta; nik ez dakit pertsonaia horrek funtzionatzen duen ala ez, ulertzen den ala ez... irakurleak eta marrazkilariak paperean egiten dugu bat.

Hainbeste denbora ostean agur esatea ez al zen zaila izan?

Hor faktore batzu izan ziren hori horrela izan zedin bultzatu zutenak: alde batetik derrigorrez noizbait eten egin behar zela, eta bestetik noizbehinka opor batzuk beharrezkoak direla. Baina oraindik bizirik dagoen pertsonaia da, garai hartan egin zen bezala liburu bat ari bait naiz prestatzen.

Lehen sexua aipatu duzu Zakilixuten gai garrantzitsuenetarikoa bezala, nolakoa izan da erantzuna?

Pertsonaia klabe horretan mugitzeak ere indarra eman dio. Dena den gizartean kezka hori ikusten nuelako sartu nintzen ni esparru horretan, eta honenbestez hain zaila suertatzen ez zelako. Klabe horietan ere jendearen konplizitatea aurkitzea hain zaila izango ez zela pentsatzen nuen, errealitatea filtro horietatik begiratzuz zer esan nahi zen ulertuko zela.

Euskara herritarra erabiltzeak ere lagundu du helburu horretan?

Behar bada bai. Nere helburua euskarazko espresibitate grafikoa lortzea zen, nere giro naturala gorpuztu dut paperean. Apostu baten aurrean, ondorioetan pentsatu gabe egin diet aurre nik desafioei.

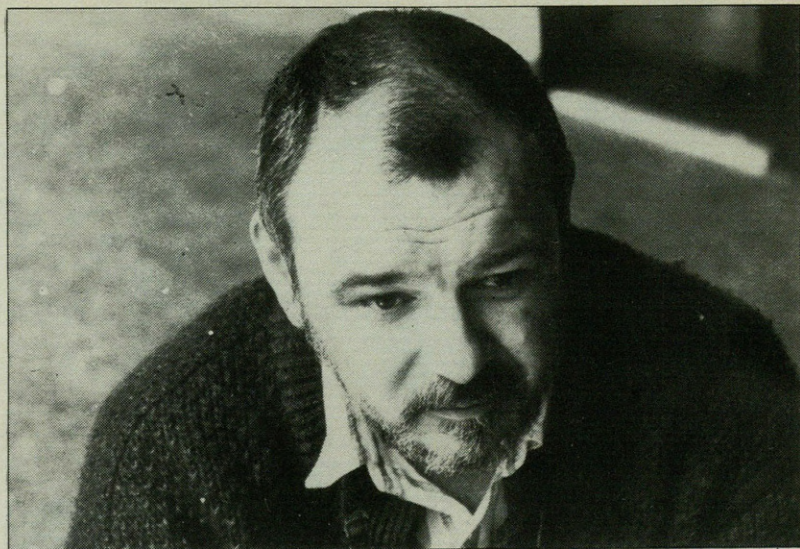
Zakilixut utzi eta beste pertsonaia bat gauzatzeko duzu egun. Apostu berri bat?

Bai noski. Aspaldidanik dut gustoko fabula eta animalien mundua; gizakien eta animalien artean ez dago alde handirik, eta hortik dator Alukiss pertsonaia. Honek noski, grafismo berri bat sortzea eskatzen du, oraindik ere lantzen ari naizen irudi berria.

Nola definituko zenuke zure lan hau?

Momentu honetan minigidoilariaren eta marrazkilariaren lana egiten dut. Hori oso polita da, eskuak autonomiaz lana egiteaz gain burua landu behar bait da, irakurri, entzun... beharra dago; azken finean ari keta miniliterarioa.

Ilustrazioaren munduari atxikituz, nola hasi zinen giro horretan?

MIKEL

— «Lankiderik gabeko garaia suertatu zitzaion Zakilixuti» —

Lana egin behar nuenez, nere trebeziak baliatu nintzen soilik, gustokoa nuen abildadeaz. Honela, testu liburuak ilustratzeko aukera izan nuen; ildo horretatik, haur literaturan barneratu nintzen. Guzti hau, osagarri bezala ikusten dut nik, haurrentzat gauzak grafikoki kontatzea, buruaren egokitze lan bat eskatzen baitu.

Bai haurren eta bai helduen literaturan aritzeak mesede handia egin dit niri, etortzen zaizkidan lan guztiak irakurtzen bait ditut. Guzti honek, literaturaz gozatzeko aukera eskaini dit, alde batetik, eta hitz-joko eta esamesetarako gaitasuna eskuratzea, bestetik.

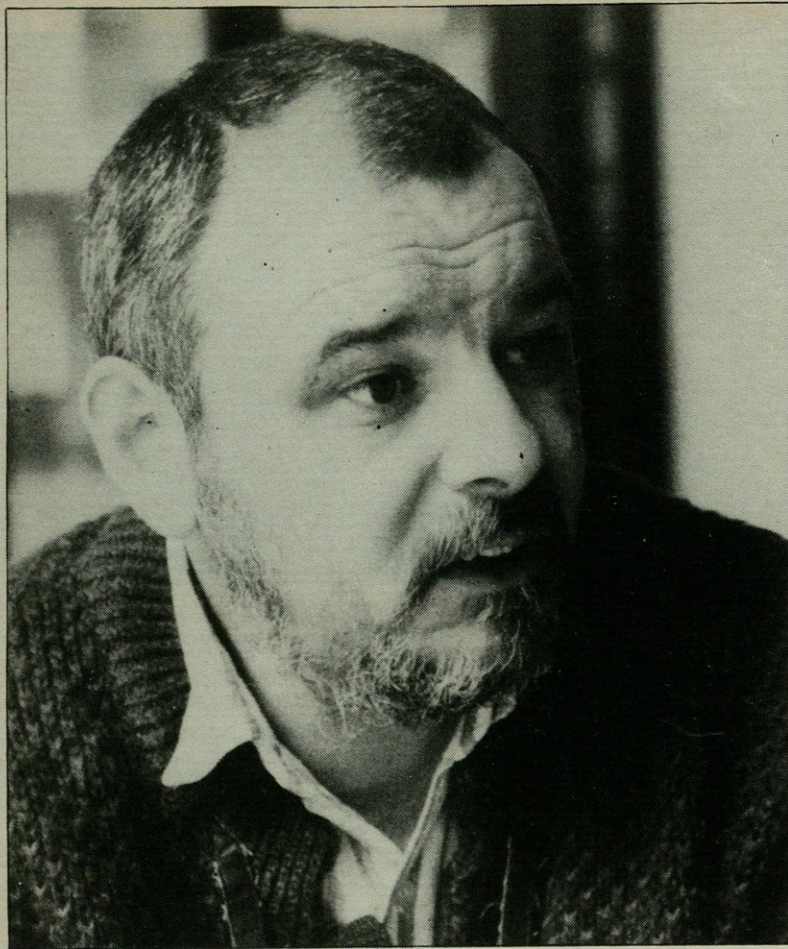
Honelako lanak ilustratzea ez al du konprometuz berezirik eskatzen?

Ilustratzeak beti beldurra eman dit. Ilustrazioak noraino zapuztu dezakeen testu bat? Testua iradokorra baldin bada, irudi batekin noraino bortxatu dezakeen intrusismo hori? Lege minimo batzu errespetatzen saiatu naiz beti, testua irakurri eta ze klabetan dagoen eskainia jaso, identifikazio bat lortu asmoz. Marrazkiak ahalik eta enbarazu gutxien egin behar dio testuari. Nik horretan, idazlearen morroi ikusten dut nere burua, eta horrela izan behar duela deritxot.

Egunkarietako marrazkigintza ez bezala, liburuetako ilustraziogintza betirako gelditzen da; damutu al zara noizbait egindakoaz?

Hori ezinbestekoa da, grafismoaren munduan gabiltzan guztiak lotsa pasa izan dugu noizbait atzeko lanak ikusita. Gaur egun beste ikuspegi batetik ikusten ditugunez gauzak, marrazki bera beste era bateara egingo genukeela pentsatzen dugu, baina ez dut nere burua traumatizatu nahi, garai hartan horrela sortu zen eta lekukoa da.

Alderantzizko sentsazioa ere izaten da. Baina bueno, horrelako gauzetan pentsatzen hasiko banintz, burua eta eskuak paralizatuak edukiko nituzke.

MIKEL

Liburuen ilustraziogintzan, zein da egungo panorama?

Liburugintza orohar sendotzen den heinean, haur literatuta ere sendotuko da; alde horretatik ere lan borobilagoak eta desafio handiagoak etorriko dira. Dena den, gero eta exijenteagoak izango dira lanak, beraz, lan serioa eta konpetitiboa egin beharko da, baina konpetitiboa ez soilik merkartu aldetik, lanen kalitatearen aldetik baizik. Jaso beharreko informazioa ere gero eta handiagoa beharko du izan, haurrak ere ez bait dira tontuak: informazio grafiko mordoa jasotzen dute (telebista, zinea, aldizkariak...), maila grafiko handia dute; desafio horri erantzun beharra dago, haurrak grafikoki alfabetatuak daude eta.

Umorea duzu oinarria, gauza serio gutxi egin dituzu azken urte hauetan, zer dela eta?

Hori litzateke nere marrazkigintzaren hirugarren zutabea. Lehen euskara eta grafismoa aipatu ditudan bezala, orain umorea aipatzen dut. Izakeraz beti ere horrelakoa izan naizenez, umorearen ikuspegitik ikusten dut errealitatea, mesedegarri eta gustora sentitzen naiz esparru honetan. Haur literaturan ere lan dexente egin dut horretan.

Komikigintza eta ipuigintzan zenbait gauza serio egin dut, baina ezbairik gabe, gero buruz ikasi behar diren testu liburu "totxo" horiek ilustratzea izan da

—« Idazlearen —
morroi ikusten dut
—nik nere burua »—

lanik serioena.

Ze tratamendu eskaintzen zaio grafismoari prentsa mailan?

Gero eta hedatuagoa da. Umorea geroz eta gehiago sartzen ari da prentsan, batipat politikoa. Europako aldizkari garrantzitsuenetan, interes handia ematen zaio grafismoari aspaldidanik. Behar bada diskurtsoa erraza delako, begietatik aise sartzen delako, marrazki baten babeseaz esan nahi duzuna hobe adierazi daitekeelako; azken finean, testuaren eta marrazkiaren arteko aliantza gertatzen da, marrazkiaren garrantzia areagotuz doa azken denboraldi honetan.

Hala ere, euskaraz zu soilik zabilta mundu horretan.

Hori neretzat izugarritzko sorpresa izan da, nik hasieran atea zabalik ikusi nuen eta barneratu egin nintzen, baina horrenbeste denbora ostean inor mundu honetan murgiltzeak asko kezkatzen nau; egunero ko ihardueran horrela diharduen oso jende gutxi dago. Egunero lan egitea oso zaila da askorentzat...

Komikietan adibidez, bultzada handiagoa ikusi da urte hauetan, baina egunkarietako grafismo aplikatuak bere horretan darrai, ezer gutxi ikusten da tamalez.

Euskarazko egunkari batek hori zuzperten lagunduko luke?

Euskarazko egunkariaren beharra nik ez dut zalan-tzan jartzen. Bihartik beharko luke kalean egon aipaturiko egunkari horrek, euskarazko komunikazioetan oso nabaria gertatzen bait da hutsune hori. Ez dut uste ordea, gobernuak gai denik horrelako proiektu bat aurrera ateratzeko, orainartean ez du behintzat borondaterik ageri.

Nongo erreferentziaz ibiltzen zara?

Momentu honetan nere bideari jarraitzen diot. Piskanaka nere ildoak jorratu ditut, pertsonaia batzuk egiten dituzunean hor mantentzen zara, baina beti ere begiak erne dituzula. Zure buruari ustekabeak eman behar dizkiozu, eta momentu honetan animaliekin sartzea ezustea izan da niretzat, orainarte ez bait dut nere eskua horretan jarri.

Nola ikusten duzu marrazkiaren papera prentsan?

Proporzioz, alderdi idatzian oinarritzen da prentsan, baina irakurlearen jarrera bestelakoa da. Letrez osatutako itsasoa garrantzi handia du marrazkiak gaur egun, pribilejio papera hartu du grafismoak itsaso horretan, irudiaren zibilizazio horretan garrantzi handia hartu du grafismoak. Garrantzia baino gehiago abantaila ikusten dut nik hor.

A. GOSTIN
M. ARRIETA

TXT

Komikia
189

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

GONBITE HARTUTAKO AHALKE- GARRIAK	↓	ETXE ANIMALIA TARTEKA JARRI	↓	IPAR- IGOA LEHEN ETA AZKENEKO	↓	HERRI NAFARRA BOKALA	↓	... DA, GARBI DAGO MUSIKA NOTA	↓	DARDARA SARRERA	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
ETZANDA NAGO	→					JAIA DUDA PARTIKULA	→				
ESPAINIAKO IBAIA	→			JOAKI NAIZ GOGORRAK	→	↓		KATALUNIAKO IBAIA TOKA, NUKE	→		
IDI, HITZ ELKAR, EMAKUME IZENA	→		HIZKUNTZA HILA MUSIKA NOTA	→	↓			↓		BOKALA AZKEN	→
→			↓		EZINTASUNA SUFREA	→				↓	IKASLEEN ESPAINOLKERIA
HUTS JUNTAGAILUA	→				↓	ETA DAUKAT	→		KONTSONANTE BIKOITZA ARNAS EZAK HIL	→	↓
→			AZKENEKO KONTSONANTE BIKOITZA	→	EZAGUTZEN DUZU AZKEN ETA LEHENENGOA	→	↓	↓			
IPAR, UZTAZU DITUZTE	→		↓		↓		HAUTSI BOKALA	→			
→							↓	ZINTZOA	→		

LETRA KENKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da batuketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipiniezaziozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

J O N

+

A N A

I K E R

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
				O			J		E

EZETZ ASMA

1.- ZEIN NAZIOTAKO SELEKZIOAK IRABAZI DU RUGBYKO 5 NAZIOEN AZKEN TORNEOA?

- a) Galesek
- b) Eskoziak
- c) Frantziak
- d) Ingalaterrak

2.- ZEIN IZAN DA INDEPENDENTZIA ALDARRIKATU DUEN LEHEN ERREPUBLIKA BALTIKARRA?

- a) Lituania
- b) Letonia
- c) Estyonia
- d) Armenia

3.- ZEIN MUSIKA TALDERENA DA «BOSTAK BAT» IZENEKO DISKOA?

- a) Oskorri
- b) OK Korral
- c) Zarama
- d) M-ak

4.- ZENBAT BIZTANLE ZITUEN IRUÑEAK 86-KO ERROLDAREN ARABERA?

- a) 100.000
- b) 140.000
- c) 180.000
- d) 250.000

IRRI FARREZ

MEDIKUNTZA IKASTEN

Itziarrek lanpostu berria aurkitu du eta bizilekuz aldatu egin behar izan du. Estraineko egunean, exteko ataritik lanera atera orduko zera entzuten du:

- Babalorea, babalorea!
- Bah! Ez da niregatik izango
- pentsatu eta lanera zuzenenean.
- Biharamunean ordea, lanera doa-
la ataria gurutzatu orduko:
- Babalorea, babalorea!
- Inguruan begiratu, leihoetara be-
giratu eta inor ez.
- Niregatik dela ematen du bada
- pentsatu zuen berriro.

Bada... horixe pentsatu eta asma-
tu. Egutero, egutero norbaitek ba-
balore deitzen ziola konturatu zen,
baina ezzuen antzematen zein izan
ote zitekeen. Azkenean arazoa iker-
tzea erabaki du eta hara non jakiten
duen, egutero babalore deitzen zio-
na, bikote zahar baten loritoa zela.

Eguna joan,eguna etorri, eta beti
kontu bera. Itziar ez zen bere etxe-
tik atera ere egiten, lanera joateko
ez bazen. Jadanik akonplexatzen
hasita zegoen, auzo guztia asuntoa-
ren jakinaren gainean bait zegoen.

Hala ere, ustekabean loteria ego-
kitu zitzaion: hamabost milioi.

— Hauxe dun hirea Itziar! —pen-
tsatu zuen—. Loritoa erosi eta ondo
sufrierazi ondoren, akabatu egingo
dun.

Pentsatu eta egin. Joan zen zaha-
rrengana baina hauek ez zioten lori-
toa saldu nahi: ehun mila, kilo er-
dia... azkenean bi milioi ordaindu
behar izan zituen loroarengatik. Hu-
ra lasaitasuna ordea! Hartu zuen lo-
ritoa, kaiola ondoitxi eta estraza-pa-
perez bildu. Ondoren kaxa batetan
sartu eta etxera.

Etxean sartu eta lehenengo gauza
ostikada pila bat kaxari, baloi bat
balitz bezala. Kolpe bakoitzarekin
batera gainera, orruak eta biraoak
nahastuz. Kaxari kristoren kolpeak

A ZE FLASHA!

emanda gero, hamargarren pisutik
patoria. Behera jaitsi, hartu kaxa be-
rriro eta makil batekin danba eta
danba! Azkenean, zeharo nekatuta
zegoenez, hartu kaxa eta berriro
etxera. Ordurako kaxa noski, erabat
kolpatuta eta txikituta zegoen.

Une horretara iritsita, loritoaz gel-
ditzen zena ikusteko irrika sortu zi-
tzaion. Kaxa askatu eta kaiola azal-
du zenean:

— Kaixo babalorea! Non egon
haiz lurrikarak iraun duen bitar-
tean?

NORBERAK BERE

Jatetxe elegante batetan, bezero
batek bere afaria bukatu berri egin
du. Altxatzera doanean, bere ingu-
rutik kamarero bat pasatzen da:

— Aizu, euria ari al du oraindik?

Eta kamareroak serio-serio eta
edukazio handiz:

— Ez dakit jauna, hau ez bait da
nire mahaia, kamarero beltzaran
horrena baizik.

SOLUZIOAK

EZETZ ASMA: 1-B; 2-A; 3-C; 4-C.

LETRA BATUKETA:

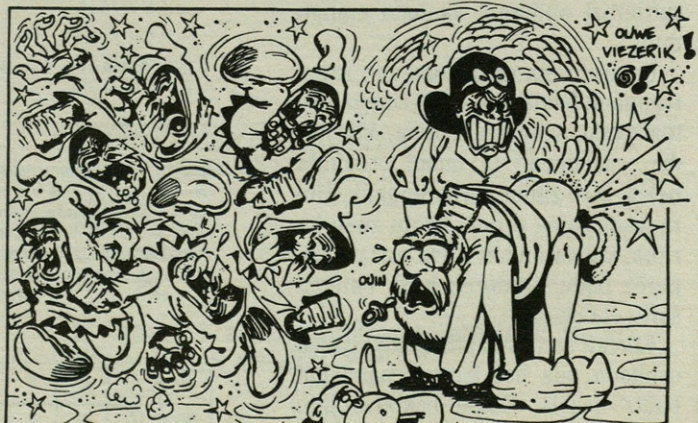
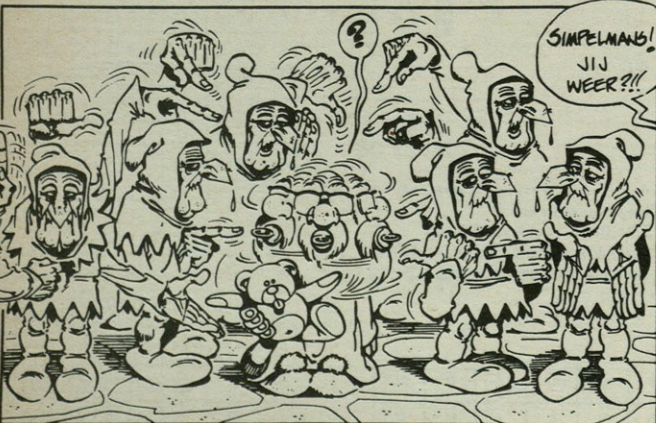
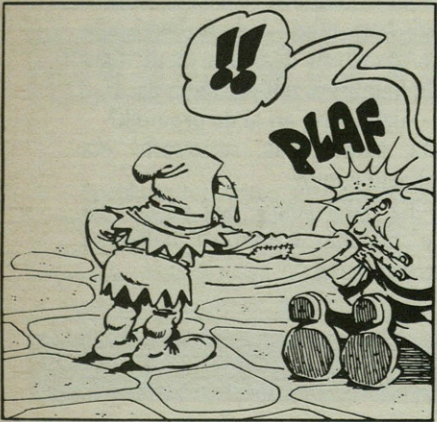
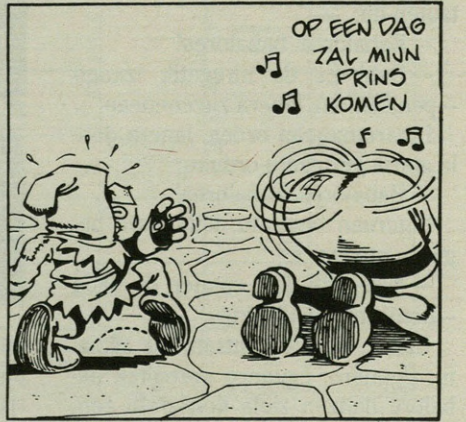
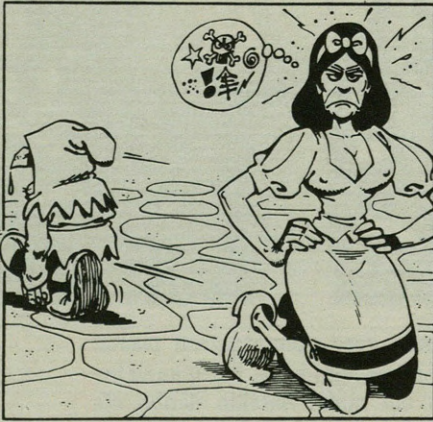
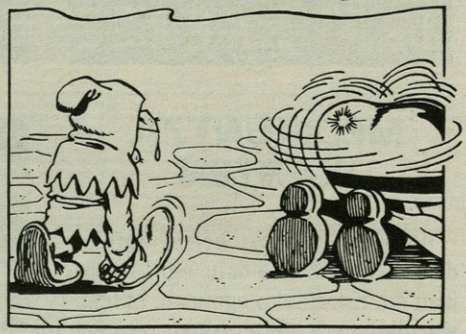
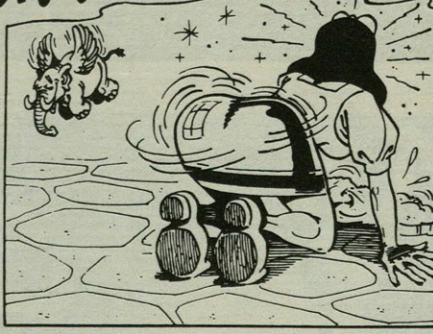
I = 1.....Eramana delako.
N = 5.....O + N = E edo 4 + 5 = 9. N ezin da 4 zeren eta
O = 4. Orduan bada, eramanez ez zaio etorriko.
A = 3.....N + A = R edo 5 + 3 = 8. A ezin da 3 baino
handiagoa izan, zeren eta horrela balitz, eramana sortuko zukeen
eta lehen esan dugunez ez du horrelakorik gertatu behar.
K = zero.....J + A = K edo 7 + 3 = 10.

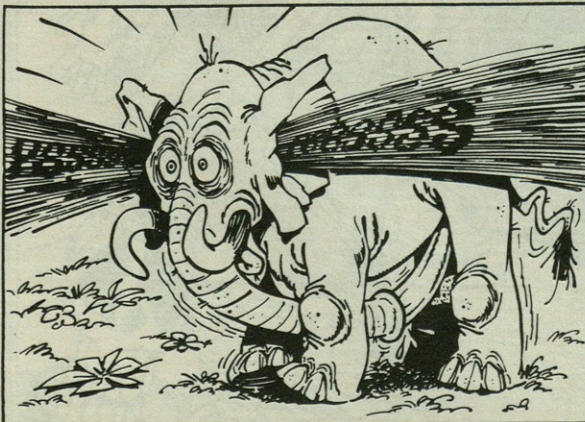
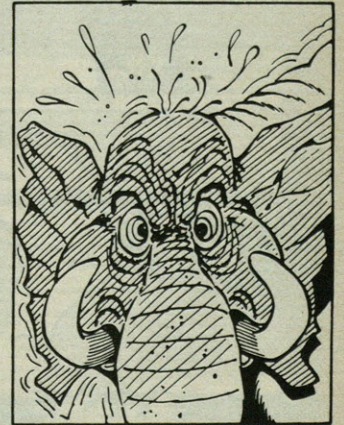
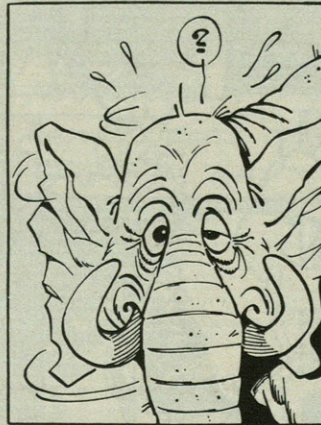
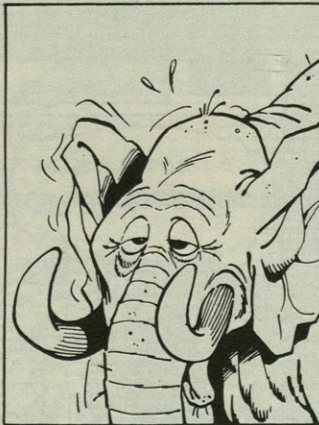
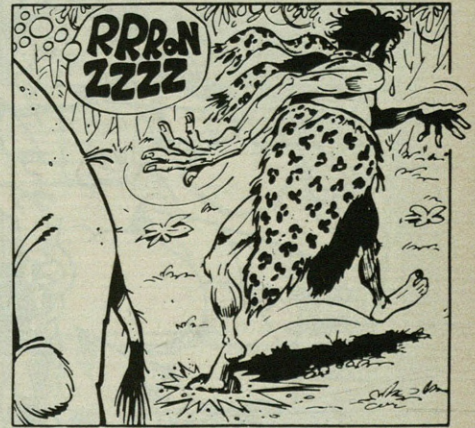
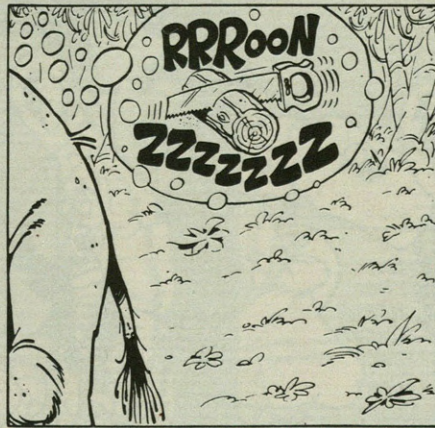
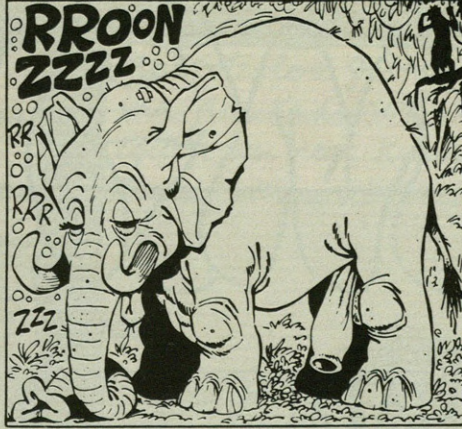
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
K	I	.	A	O	N	.	J	R	E

U	.	E	.	.	.	E	.	L	.
V	U	T	K	E	D	I	B	N	O
U	T	K	E	D	I	B	N	O	.
Z	N	.	V	T	.	O	T	S	V
K	V	N	.	V	T	.	N	.	.
V	N	.	V	T	.	N	.	.	.
V	N	.	V	T	.	N	.	.	.
T	U	D	.	E	.	O	.	.	.
E	.	V	T	.	N	.	.	.	.
.	K	V	N	.	V	T	.	.	.
O	T	.	N	.	V	T	.	.	.
N	E	.	V	T	.	N	.	.	.
N	E	.	V	T	.	N	.	.	.

KOOS VOOS

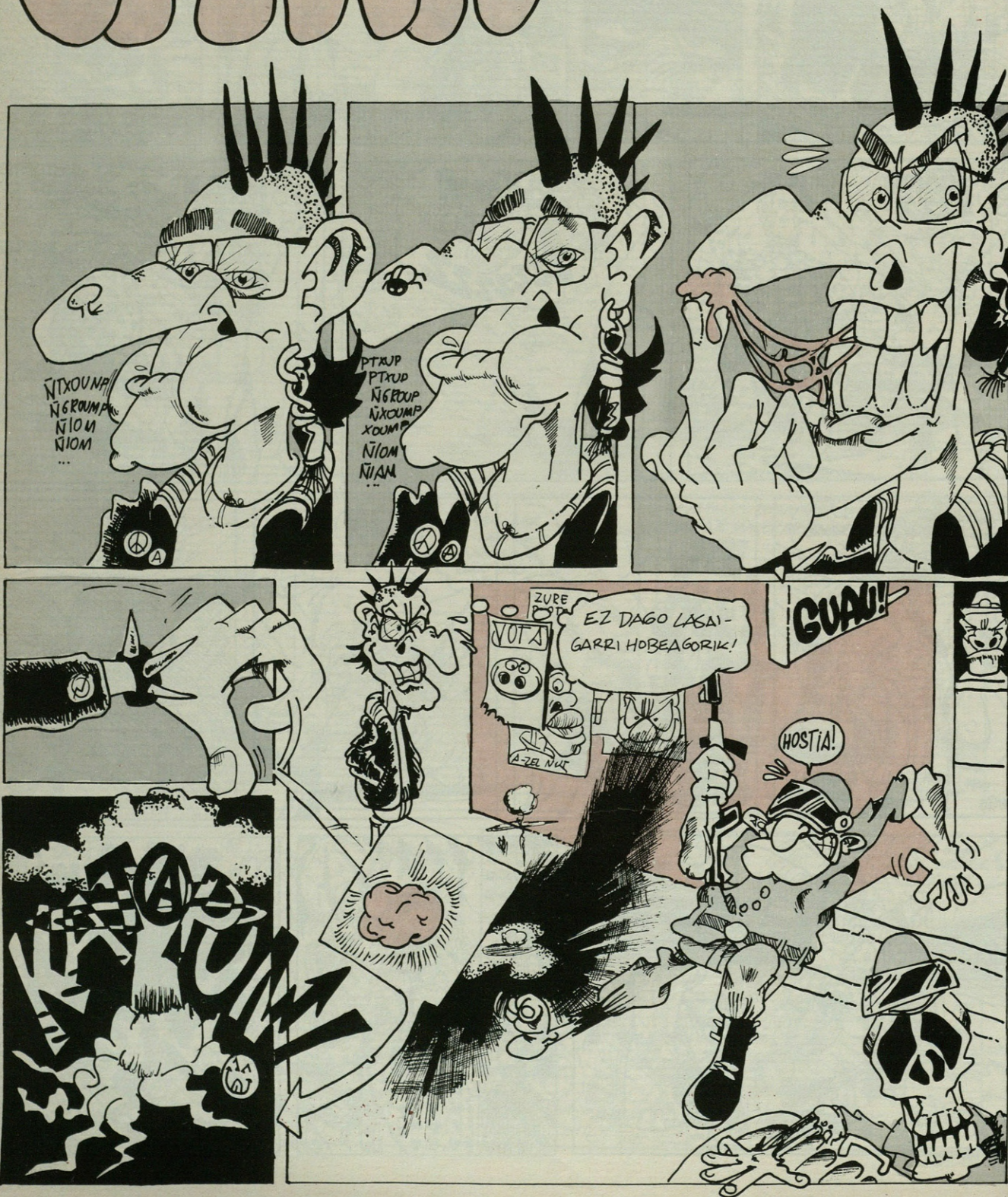
OP EEN DAG ZAL MIJN PRINS KOMEN - OP EEN

GOMA 2

AITOR
LARRAÑAGA
1990

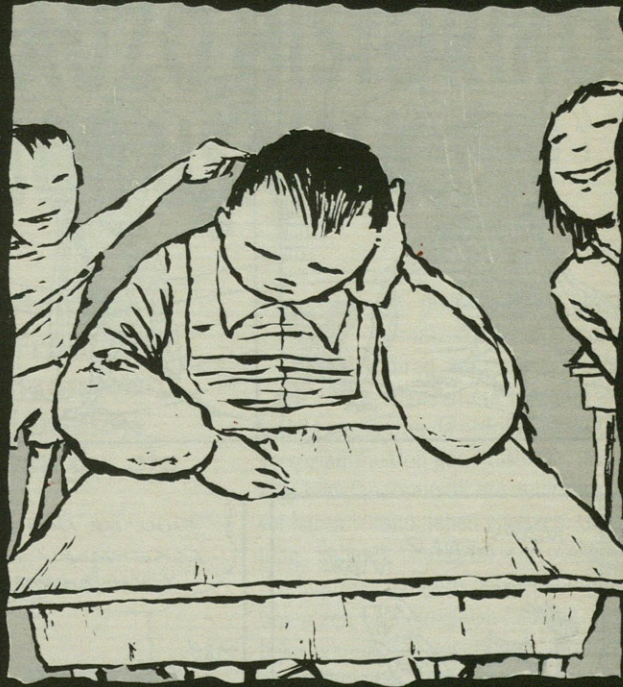
BIZI EREDUAK

Natxo Allendek 90

11 urte ditut eta 69 Kilo.
Eskolan potzolo deitzen nau
mundu guztiak...

eta, potzoloz gainera, aita behitza-
ina daukadanek jendeak farre
egiten du nere Kontura...

bi urte nituela aurpegia erre
zitraidanetik eskolan
munstroztat naukate...

Norbaitekin ongi konpontzen
banaiz, nire aitaren
behiakin da.

Alc + Morau. *

EHUN METRO
BAINO EZ ZAIZKIT
GERATZEN!!

FIUU! EZ NAUTE EZAGOTU!
ESKERRAK! HORTXE
DAGO!!

MAR... MAR...

AIBA! RETOLAZA,
FRUITULATZA!!!

Bilboko Udalaren bazterketak gainbehera bultzatu

SAN FRANTZISKO, AUZO HISTORIKO BATETAN ZABOR USAINA

Hiri guztietan, abenida handien atzetik izaten da beste mundu bat, ilunagoa, latzagoa. San Frantzisko auzoa, Bilbo erdi-erdian, berez ari da amiltzen joan den hamabost urtetan. Abandonua, dekadentzia, marjinazioa... Orain, ahal duenak ihes egiten du, eta besteak, garai hobeak gogoan, erabateko berregokitzea eskatzen badute ere, espekulazioarena susmo hutsa baino gehiago denaz jabetzen dira.

Auzo elkartearen egoitza, Bilboko etxerik zaharrenetarikoa.

XIX. mendean sortu ziren San Frantzisko izenaz ezagutzen diren auzuneak. Nerbioi ibaiaren eta meatzen artean, langile auzoa izan da ordutik. Euskal Herriko sozialismoaren gune historiko izandako alde honetan, oraindik ere zutik diraute sasoi haren lekuko, lehen egoitzek. Garai batean, kabaret, ikuskizun eta prostituzioaren inguruan gau-giro hoberena ere lekutu omen zen kale aldapatsu hauetan. Errepublikara garaikoak gogoratzen dira urterik aurrerakoienak. Ordukoa da esaterako, prostituzioa legalizatu zela eta, sexu gaitzak zaintzeko 'Dispensario de Higiene' deitua, gerra ostean betirako giltzaturik geratu zena. Baita, egun berriz gaurkotasuna hartu duen beste proiektu bat ere: trenbideak estaliz, Bilboko autobus zerbitzu guztien estazioaren eraikuntza hain zuzen ere.

Aspaldian bukatu ziren ordea halakoak. Gerra ostean hasitako gainbehera, azken hamarkadan bizkortu da, eta egun erabateko dekadentzia ikusten, usaintzen eta pairatzen da inguruan. Gainbehera honen lekuko izan diren auzokoentzat, bi gertara izan dira eragile nagusiak: batetik, 78. ezkerro heroinaren presentzia eraginkorra. Bestetik, 83. urteko uholdeak. Ordutik, ez da inolako berrikuntza edo txukunketarik burutu, eta eraikuntzak berez usteltzen eta erortzen ari dira momentuka. Urarekin, beste bizilekurik gabe geratuta ijituak ere bertaratu ziren. Bertako auzotarren artean hauen kontrako jarrera piztu da, talde honen integrazio arazoak eta droga trafikoa-ekin duten harremana direla eta.

Ezin ahaztu gainera, San Frantziskon betidanik mantendu den behin-behineko eta epe laburretako lan-merkatua. Langabezia

Dispensario de Higiene delakoa, gerra ostean betirako giltzaturik geratu zen.

hazkundeak ('Caritas'en datuen arabera % 60ra heltzen da) areagotu egin du gazteen artean droga trafikarako joera.

Trapitxeoa egun-argitan, delinkuentzia, beldurra, puten bizi-iraupenerako ere arazoak bezero gutxitzearekin, bertako gazteen drogarekiko menpekotasuna ... Azken batean erabateko dekadentzia.

Egoera honen aurrean susmo bat sortzen da ezinbestean: zergatik ukatu duen udalak hiritar hauekiko erantzunkizuna, atzetik auzo horrekiko interes berezirik ez bada.

Gerra ostean hasitako gainbehera, azken hamarkadan bizkortu da.

Espekulazio susmoak

83. urteko uholdeen sarraskiak konpontzeko luzatu ziren lanek ez zuten San Fran-

tziskon hobekuntzarik lortu. Bertan behe-
ra utzi ziren ia erortzeaz zeuden etxebizitzak eta, honela, gaurko hondamen egoera areagotu. Auzokideak bat datoz udalaren politika ulertzeko orduan. Eraikuntzarik izorratuenak 'hondamen egoera'n jarri bere bizilagunak kale gorrian uzten ditu. Laster izango dute pisu hauek nork okupatu. Berehala, ez dira bertan bizitzen jarraitzeko moduan egonen eta, ezinbestean, eraitsi egingo dituzte udalaren aginduz. Dagoeneko hasiak dira honetan eta hainbat bizilagunek hasi behar izan du beste aterperen baten bila inolako indemnizaziorik eskuratu gabe.

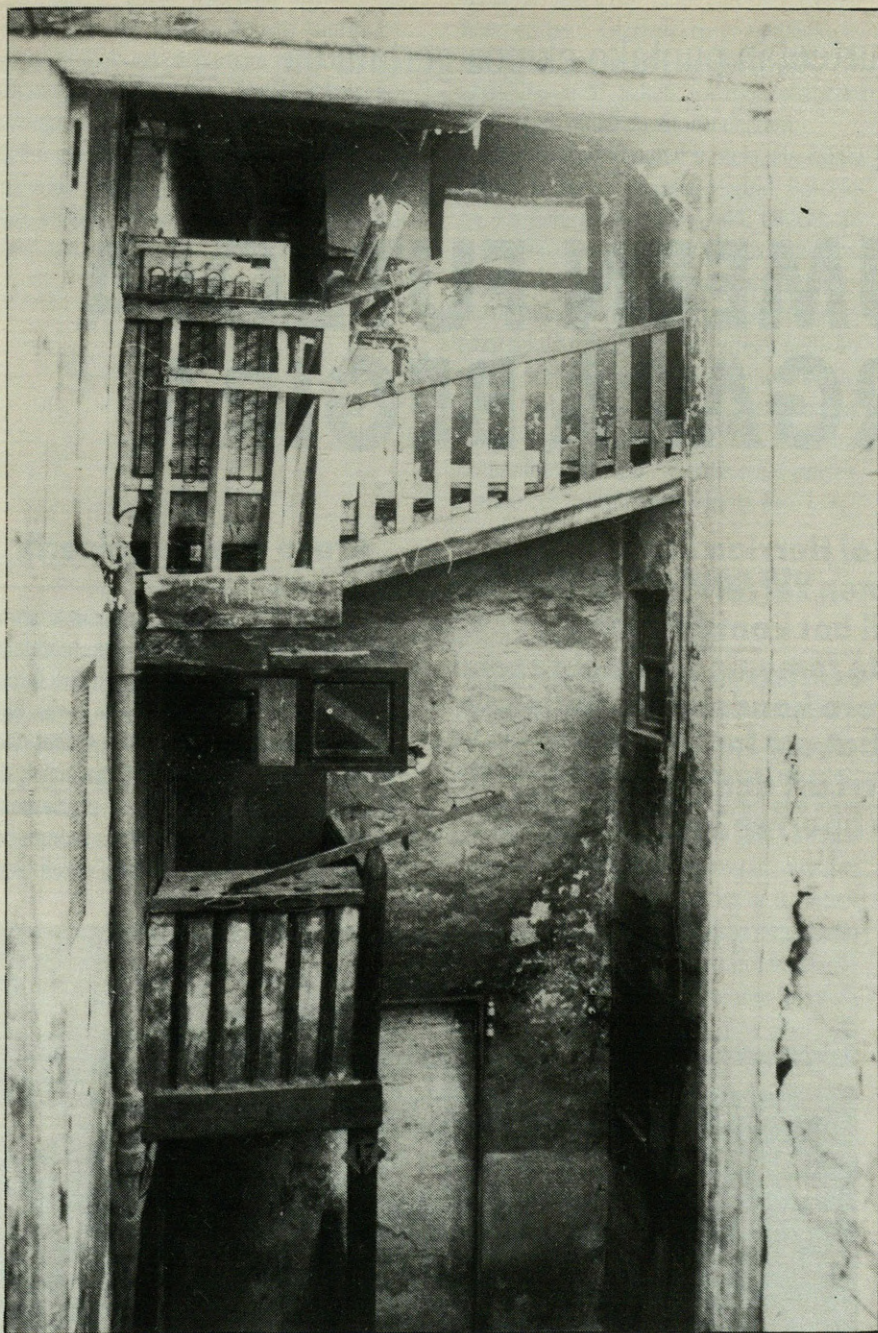
Hala ere, auzoa erabat hustu beharko da bertan eraikuntza berririk egiteko proiekturik duenak, bederen, pisu berririk salduko badu halako ingurune mitiko batean. Proiektua zabalagoa litzateke beraz; auzo osoa desagertarazi ondoren zona erresidentzial bat eraikitzea, alegia. Hau, San Frantzisko gaineko Lezama-Legizamon minetaraino hedatuko litzateke. Dena den, honetaz ez da azalpen publikorik eman. Udalak ikerketa soziologiko bat egin badu ere, isiltasuna izan da orain ar-

tean, eta herritarren zenbait galderen aurrean, udal erakundearen erantzun bakarra. Pentsa daiteke, auzo honen kokagune pribilegiatuak interes espekulatibo ugari zuzendu duela bertara. Kontutan izanik Bilboko puntu nagusienetatik zein gertu dagoen, ez litzateke harritzekoa inmobiliaria zein zoruaren zati handi baten jabe den Bizkaiko Aurrezki Kutxaren aldetik ere administrazioak presio ugari jasotzea.

'Berregokitze integral'aren alde

Arazoen aurrean, hainbat elkarte eratu

Auzoaren kokagune pribilegiatuak interes espekulatibo ugari zuzendu du bertara.

Gainbehera nabaria izan da azken hamarkadan.

dute auzotarrek: Auzokide Elkartek, Merkatar Elkartea, IHESaren aurkako Komitea, Askabide (prostituzioan ari direnei osasun eta lege mailako laguntza luzatzen diena), eliztaldeak, Aremar... Duela urtebete, Koordinadora bakar batetan elkartu ziren indar eraginkorragoa lortu asmoz. Azkenaldian, ordea, aspaldidanik heuron artean zeuden ezin-konpondu eta eritzi ezberdinek Koordinadora geldierazi dute. Egun, ez da ekimen handirik elkarten aldetik. Esan daiteke egunkarietan salaketak egitera mugatzen direla

Ez da berrikuntzarik egin, eraikuntzak usteltzen ate erortzen ari dira.

Orohar, bertakoek alternatiba bera aldarrikatzen dute; Bilboko auzorik historiko

eta zaharrenetarikoa denaren zimenduak berritzea, berezko nortasuna gordetzea. Auzoaren erabateko berregokitzea, kasu.

Proposamen hau hiru zentzutan zehazten dute: batetik, berrikuntza eta saneamendu urbanistikoa, premiarik larriena izaki. Bestetik, bertakoen ezkortasun eta etsipenaren erruz galduriko kirol eta kultur elkarteak berriro martxan jartzea. Egun, haurrentzat kirol ekintzak antolatzen dituen talde bakarra dute. Gainera, duela hamarkada bi betirako giltzaturiko zinemarik zaharrena, 'Salón Vizcaya', kultur ekintzetarako leku aproposa litzateke arlo horretan dituzten beharrianak betetzeko. Azkenik, eta hezkuntza nahiz infor-

Bertako auzotarren artean ijitoen aurkako jarrea sortu da.

mazioa gehituz, talde sozial ezberdinen nolabaiteko integrazioa. Momentuz, ijitoekiko kezka dira oihartzunik gehien izan dutenak beren ohitura kultural eta bizikera bereziengatik.

Etorkizuna zalantzan

Dena dela, borondate oneko planteamendu hauek ez dute gauzatzeko aukera handirik. Asmo espekulatiboei buruzko susmo txarra denon eritzi da jadanik, eta, instituzioen aldetik dakusaten axolagabekeriagaitik ahotzarrez, norberaren zorua- ren truke sosa hartu eta beste edonora egin du alde horretarako ahalbiderik izan duenak. Honela, giza talde baztertuenak multzotuz auzoaren degradazio eta ustelteta zuzendu ordeztu areagotu baino ez da egin. Hondamenezko egoera gertu bati buruz ohartarazi dute osasun, kultur, lege nahiz gizarte zerbitzuetako ikerlariek. Hala ere, arduradunek ez dute argitasunik luzatu.

Badirudi auzoa hiltzeaz dagoela. Artean, bertan gelditutako zenbaiten ardura beldur bilakatu da, zalantza etorkizunaren beldur

AMAIA ETXEZARRETA
ITXARO ARTOLA

Azken 8 urteotan puntako ekipoa gertatu da

EMAKUMEEN FUTBOLA AÑORGARA BEGIRA

Azken hamar urteotan Euskal Herrian kirol mailan eman diren marka haundienen zerrenda koskor bat osatzen duenari izen haundi bat kontseilatu nahi nioke: Añorgako futbol talde femeninoa. Duela zortzi urte sortua, ixilean lan egitera kondenatua, ixilean irabaziak ditu jadanik hainbat eta hainbat titulu, zeintzuek bertan buru-belarri ari den neska koadrilaren eta laguntzaile apurren lan eskergaren ordain diren ezbairik gabe.

Arazo ororen gainetik

Gizonezkoen futbolak antzinetik sortu duen irrika, atxikimendua eta bestelako ekarriak urrutiko bezala ikusten dira futbol femeninoan. Nahiz eta erregela berak erabili zelai barruan, bi errealitate erabat diferente eta zentzu askotan kontrajarriak dirateke. Gizonezkoetan kirolrik preziatuena suertatzen bada, emakumeetan inongo babesik, ez jarraipenik, ez zaio eskaintzen.

Primerako hamaika futbolari osatu eta futbolaren harrobi gisa kontsideraturik dagoen La Concha-ko hondartzan hasi zuen peripezia orduko hartan Donostiako Añorga auzo bertako neska talde bat zenak. Hondartzatik Gipuzkoako ligara egin zuten hurrengo pausua, eta segidakoa Espainiako txapelketara. Iazkoan kasu, Gipuzkoako ligan bigarren eta kopan garaile suertatu ziren; lehendabizikoz ospatzen zen Euskadiko kopa ere bereganatu zuten eta Espainiakoan bigarren postua eskuratu. Eta oraindik orain, Añorga-Txikiko ikastolako zementuzko patioaren gordintasunean darraite, urtetako disziplinari eutsiz, astearte eta ostiraletako gau ordutan, batzuren ikasketak eta besteren lanak ordu batzuez alboratuta, baloiari joka, inor gutxi ezagutzen duen iaiotasunaz esan behar. «Sikiera belar puskat izango bagenu entrenatzeko...» zioen Alberdi delegatuak. Antza, oraindik itxoin beharrean dira, nahiz eta dagoeneko zortzi urteotako jardunaren arrastoez bitrina guztiak beteak eduki. Apirilak 5ean Espainiako txapelketaren finala jokatzeotan dira, Valencian, Bartzelonako Espainol taldearen aurka. Eta hala xe, aurrera etengabe...

Añorgako ekipoa Zarautzen, bertakoen aurka iaz egindako partidua hasi auz.

Eta halere, gazte izatearen harrotasuna medio alimoak soberan dituzte Añorga taldeko neskak azken partean dabiltzan moduan astero bi eta hiru partidu jokatzeko. «Zergatik? Txikitandik gustokoa izan dudalako» erantzun digute banan-bana entrenamendua gaueko iluntasunean izerdi patsetan amaitu ostean dutxarako bidean algaraka zetozela.

Sikiera belar piskat izango bagenu entrenatzeko...

Gauzak honela Apirilak 1ean hastekotan dira bigarren Euskadiko kopa. Dinamika eta errealtate berean murgildurik dauden Gipuzkoako beste 4 ekipo eta Bizkaiko 5ekin batera. Aipatu ez Nafarroan ez Araban ez dagoela ekipo femeninorik, argudiatu digutenez batipat arrazoi ekonomikoak direla zio. Irailean amaitzea espero dute txapelketa, jarraian Gipuzkoako liga-

rekin hasi eta Urtarriletik aurrera Espainia-koari eusteko. Oiarztuarrekin egundoko lehia izaten omen dute partiduro, nahiz eta urgulutasunez azken okasio guztietan menderatu dituztela aitortu diguten.

Villa de Madrid omen bestela, eta Estatu mailan Valencia, Aragón, Madrid, Barcelona eta Asturias herrialdeetako taldeen artean indartsuena, diruz eta jokuz. Milioi bateko kontratua, pisua eta besteren truke harrapatuohi ditu jokalariek euskaldunak, Añorgako klubak joan den urtean adibidez milioi erdiko aurrekontua baino ez zue-nean denboraldi osorako, esponsor-ik ezean, laguntza ofizialik ezean, «kasik mirakulu bat» zioskun Alberdik. «Eta aurten-gorako zer?»; Erantzuna laburra oso: «...».

Ikasketak, lana eta futbola

Arratsaldeko zortzirak Añorga-Txikiko ikastolako patioan. Zikiróentrenatzaile le-sakarrak korrika jarri du taldea, flexioak... Albotik begira geratu zaie Silvia Gonzalez, azken laupabost urteotan erdilarik gisa jokatzen ari dena, lesio batek jota ezin entrenaturik. Gizonezkoetan anitzetan ematen den bortizkeriarik ere ikusten al da futbol femeninoan? «Gero eta gehiago —erantzun digu ziurki—. Halere, ez dago hainbeste txokerik». Irrifar bat erakutsi digu bere 25 urtetan ekipoak zaharrena dela aipatu digunean. Klubean dagoen adiskidetasun giroa azpimarratu nahi izan du, eta honekin batera futbolearekiko duen grina, eta segitzeko duen asmo bizia. Idoia Alberdik hartu du segidan mikroa entrenatzailearen ohien artean «bizkor, bizkor, iluntzen ari zaigula...». 20 urte ditu eta 4 daramatza Añorgan: «Nik lehen atletismoa egiten nuen baina nahiago dut futbola». Informatika ikasten du arratsaldez.

Gure jokua ofentsiboa da. Ez dakigu besterik egiten

Zikiróhurbildu zaigu erlojuari begira «txistu batean pasa zaiguk denbora!» pentsatzen bailegoen. Ekipoaren arrakastari buruz mintzatu zaigu: «Nik lan egin dezaten eskatzen diet, ze lan eginez gero beste

guztia lor bait daiteke. Gainera gustatzen zaie lan egitea, ohitura aspaldian hartua dute eta». Egiten duten jokuari buruzko xehetasunik eman diezagun eskatu diogu: «Ofentsiboa, ez dakigu bestelakorik egiten. Añorga beste taldeak baino askoz ere hobea da eta horrek eskatzen digu beti aurrean jokatzea». Hainbestetan irabazten ohituta batetik, eta partidu piloa jokatzen dutelarik bestetik, motibazioa zuzpertzeari zeregin berezitat jotzen du. «Askotan lasaiegi ateratzen gara jokatzerako hobeak garelako segurantziaz, baina beno, ez gara irabazten aspertzen, galtzen bai aspertzen da baina irabazten ez». Paula, atezainak,

Profesionaltasunez hitzegitea utopikoa egiten zaigu

emakumeek beste futbol mota bat egiten dutela azpimarratu du, diferentea. «Guri profesionaltasunaz hitzegitea bestalde utopikoa egiten zaigu. Gainera, neri bereziki ez litzaidake batere gustatuko profesional izatea. Gustokoa dut orain baina hementik bizpahiru urtetara akaso ez nau betekoa». Karrera amaitzea da berarentzat inportanteena.

Jokatzeko prest

Bihar eskolara edo lanera. 15 neska gazte dira, afizioaren-afizioz etengabe dihardutenak. Hilabete behin afarixto batekin konforme. Italian eta Europan orohar diferente omen da, zelaia betetzen omen dira... hemen berriz hutsaren ordeko.

Entrenatzaileek azken momenturaino gordetzen dute askotan jokalarien zerrenda. Nik ere halaxe egin dut. Baina iritsi da ordua. Gaurkoan 15ek jokatuko dute: Kontxi Arizeta, Marian Arizeta, Beatriz Garcia, Idoia Alberdi, Ainhoa Bakero, Itziar Bakero, Silvia Gonzalez, Lurdes Zurriarrain, Idoia Galarraga, Arantza del Puerto, Ane Fernandez, Gema Txapartegi, Arantza Irdi, Begoña Beobide eta Maria Carmen Kalpedgi.

J.J.PETRIKORENA

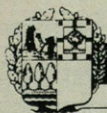
EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

ZALLA

**APIRILAREN 6tik 18ra
KULTUR ARETOA**

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

ZINKUNEGI
O P T I K A

NEGUI
I C O

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

HONA GURE

ANtza
**FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA**

INPRIMATEGIA

*Mundaiz bidea, z/g
20012 DONOSTIA
Tel.: (943) 274711
(943) 274721*

Erranak erran

EUSKARAZKO EGUNKARIA

“Horixe da funtsean Kultur Sailak eskatu didan, eta digun, lana. Zein moetak egunkaria —eta hain moeta desberdinetako egunkariak egiten dira mundu honetan!— kaleratu beharko litzateke —merezi luke euskaraz kaleratzeak— hortara jarritz gero? (...) Kazetariak izango gara lan horretara bilduko garenak. Hainbat hilabeteetako lana izango da gurea. (...) Gure egitekoa galdera guztiak egin eta erantzun bila abiatzea izango da.

Jose Ramon Beloki.

(«Eguna», 90-3-29).

CIES-EN DATUAK EGUNKARIAZ

“Gobernuak berak ente publiko baten bidez kaleratuko balu egunkaria, oso markatua izango litzateke ideologi eta politika mailan, jende askoren usteetan. (...) Egunkari honek gaurko prentsaren (ARGIA,...) irakurle guztien artean sustraitu behar du epe laburrean eta irakurlearen egunkari bakarra izango ez bada ere, horixe da apostua, identifikazioz lehenago izatea eta horretara jotzea, egunkari osoa, duintasuneko, normala eta konpetitiboa izatera heltzea.

CIES entrepresa.

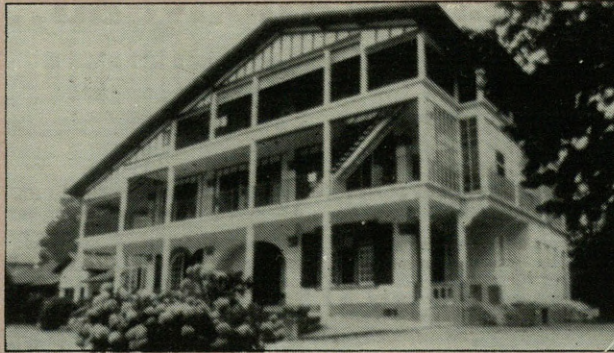
(«Hemen», 90-3-30).

ARTE HUTSA ALA KONPROMETATUA?

“Arte hutsaz ala konprometatuaz hitz egin ordez, ez ote litzateke hobeago galde egitea: artea arriskutsua ote da ala ihardun inokuo bat da? (...) Platonek ongi ulertu zuen gaur egun ia inork ulertzen ez duena, alegia, poeta onak arriskugarriak direla. Platonek aipatzen zuen arriskua plano bikoitzean ulertu behar da: politikoa eta konzientzi moralaren planoan.

Mikel Lasa.

(«Porrot», 4. zenb.)

EKITALDI FRANGO HERRI-URRATS BITARTEAN

SEASKA-REN 20. URTEMUGAN «XALBADOR» IKASTEGIA ZABALDU

Iparraldeko ikastolen elkarte den Seaskak 20. urtemuga ospatzen du aurtun, orduan sortu bait zen Donibane Lohitzune-Ziburu-ko ikastola, Iparraldeko lehena. Urtemuga dela eta, hilabete honetan ekitaldi ugari prestatu ditu Seaskak, maiatzaren 13an egingo den Herri-Urrats festa eguna bitartean.

Iragan igandean Kanbon kokaleku duen «Xalbador» ikastegian gurasoek eraiki dituzten egoitza berrien zabaltze eguna izan zen, gisa honetan datorren ikasturterako bigarren mailako ikasleek —12 urtetik 16ra bitartekoek— premiazko gela gehiago izango dituztela, liburutegi eta laborategiekin batera.

Bestetik, apirilaren 8an Donibane Lohitzuneko ikastolaren 20. urtemugaren festa eguna burutuko da, Jaia-Alai pilotalekuko bazkari eta animazioaz. Datozen asteetan Seaska antolatuta dituen ekitaldi ezberdinei buruzko segimendu zabalagoa eskainiko dizuegu astekariko orrialdeetan.

PASATU DEN IGANDEKO AZKOITIAKO EKITALDIETAN

EPELDE ETA EGURROLATARRAK TRIKITILARI EGUNEAN OMENDUAK

Iragan igande goizez kalejiraz ekin zitzaion Trikitilari Egunari Azkoitian. Meza eta bazkariaren osteko jaialdian Epelde eta Egurola sendietako trikitilariak omenaldia eskainiz.

Tomas eta Luxiano Soraluze anaiak ditugu epeldetarrak, eta Joakin eta Joxe Sudupe egurrolatarrak. Joxe iazko irailean zendu zen, eta «lastima bertan ezin egotea; berak zuekan ilusiorik handiena», adierazi zuen Tomas Soraluzek.

□ARRASATEKO 39 elkarte euren arteko harremanak, hala hitzezkoak nola idatzizkoak, euskara hutsez burutuko akordio bat sinatu zuten joan den astean. Udalak bere aldetik, dokumentazio guztia euskaratzeko konpromezua ere hartu du.

Txutxumutxuka

«EGUNKARIA SORTZEN» EK PROIEKTUA PREST

□«Egunkaria Sortzen»ek euskarazko egunkariaren proiektua buruturik dauka dagoeneko, apirilaren 7an aurkeztu eta eztabaidatzeko Talde Eragile osatzen duten 60 eta piku lagunaren artean. Donostiako bilera honetan, euskal kultur esparruan lanean diharduten elkarte eta erakunde gehientsuetako pertsona ezagunez gainera kazetari profesionalak izango dira.

UPV-KO ERREKTORE HAUTAGAIK AGERIAN

□Martxoaren 21ean aurkeztu zuen Emilio Barberá-k UPVko errektoretzako dimisioa, karguaren berritzeko hauteskunde makinaria martxan jarritz. Maiatzaren 20a aldera burutuko diren hauteskundeetarako lehen hautagaiak agertzen hasiak dira honez gero: Emilio Barberá bera, Pedro Miguel Etxenike eta Laura Mintegi dira horietarik hiru nagusienak.

OIHUKA ZIGILUAK 4 TALDEKO DISKOA

□Espaineraz kantatzen duten talde zenbaiten mini-elepe ezberdinak atera izan baldin baditu ere Oihuka musika zigiluak, ez du jokaera berdina euskal taldeei dagokienean. Lau talde bilduko bait ditu elepe bakarrean laster: «Julio Kageta», «Kiowak», «SS-77» eta «Pottoka».

GORKA ARRESE

PABE-KO EPISODES TALDEAK SORTUTAKO OBRA EURENGANATUZ
BILBOKO «CAMPOS ELISEOS» ANTZOKIAN ESTREINATU ZUTEN

«Orreaga» obrarekin Kukubiltxo antzokira

Larrabetzuko «Kukubiltxo» taldea antzokiko taulara igo berri da Bilbon, sortu zenetik —orain 13 urte— kalean aritu ondoren. Hala ere ez dituzte panpinak eta txotxongiloak aldebat utzi. «Orreaga»n, kale eta barne antzerkia arteko nahasketaz, umorea eta ironia dira ezaugarri.

su. Karlomagno erregek Orreagan euskaldunengandik jasan-dako hondamendiaren bertsio satirikoa dugu istorio hau, ga-rai desberdinetako ekintzak nahastuz.

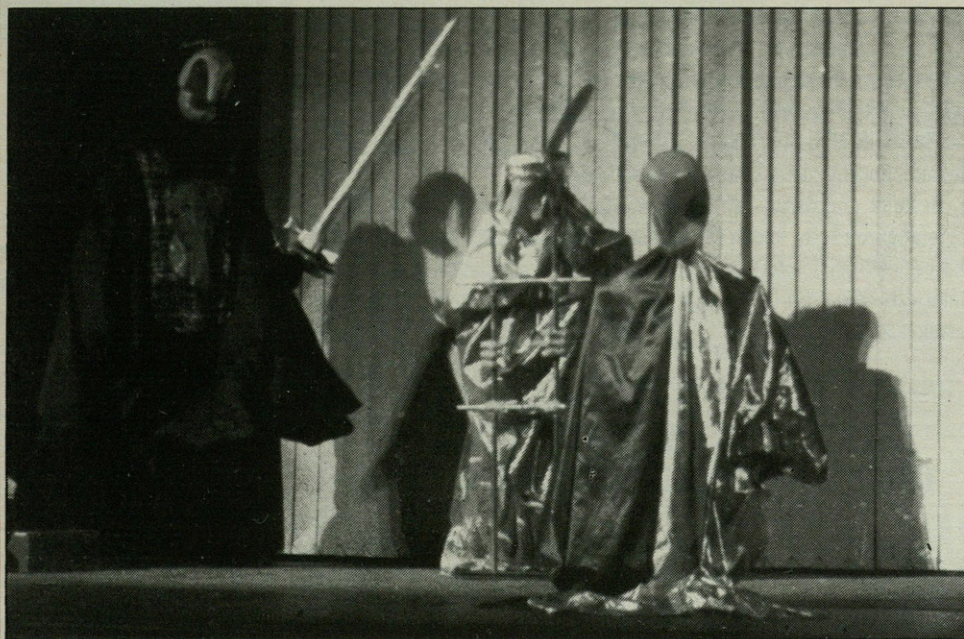
ARGIA.— Nolzaz sortu zen Episode taldearen eta zuen arteko harremana, eta hor-

hau gehienbat txontxongiloen eta kalearen inguruan. Baina aspaldi honetan, laugarren bat gehitzeko asmoz ibili gara. Hau da Euskal Herriaren historiaren inguruko gaietan aritzea. Begiratzen ibili ginen nondik hartu, eta hau eta beste. Kasualitatez «Episode» taldea Bilbora etorri zen eta «Orreaga» muntaia aurkeztu; nik ikusi nuen, gustatu zitzaidan eta beraiekin nolabaiteko harremana sortu zen geroztik.

Pabera ere joan ginen eurek antolaturiko jaialdi batetara, eta beraien zirkuitoan apur bat agortuta zuten muntai hau eskeini ziguten. Gaia eta panpinak ezagutzen genituen eta oso ideia ona iruditu zitzaigun; erraza zen gainera laugarren zutabe edo helburu hori beteitzeko. Eta honela heldu gara «Orreaga»raino.

A.— Nola izan da antzeslaren zeuenganatzea, zein arazo izan dituzue?

J.K.— Muntaia oso osorik erosi genien, eta Beñatek [Lefever] egin du zuzendari lana ez ezik irakaslearena ere. Guk ez genuen menperatzen «Orreaga» aurkezteko erabiltzen diren panpinen manipulazioaren teknika. Zailatasuna baino gehiago, teknika guztien menperatzea lortu behar da, gero ongi aurkezteko eta panpinei behar

LOREA

«Orreaga» obran hiru jokolarik 33 panpina ezberdin maneiatzen dituzte.

Pabeko «Episode» antzerki taldeak «Orreaga» muntaia 86. urtean antzestu zuen. Kukubiltxo-rekin tratuan jarri eta oraintxe estreinatuta dute, ohizko den bezala,

euskaraz. Bertan, Karlomagno eta Rolandoren armadak VIII. mendean Orregara bidean burututako ibilaldietako gertakizunak berpizten dira, Zaragozako eta Iruñeko batailak ka-

tik nola heldu zintzen «Orreaga»ra?

J. KAMARA.— Kukubiltxok bere historian hiru zutebetan finkatu du bere lana: euskara, haurra eta antzerkia. Azken

Beñat Lefever, «Episode» antzerki taldeko zuzendaria, Kukubiltxo taldearen zuzendari eta irakasle izan den hitzetan, «Orreaga»ren entseiatze lanak ez ziren bereziki gogorrak izan. «Hiru hilabeteko lana izan zen. Gakoa ikaste eta entseiatzean datza. Energia kontua ere bada, eta uste dut talde honek indarra duela espektakulo furrteak egin eta iraun arazteko». «Orreaga» antzezlanean txontxongilo mota ugari maneiatzen dira; diapositibak, musika, argi jokia,... «Barne eta kaleko antzerkiaren arteko nahaste bat osatzen da, teknika berriak baliatuz».

Pabeko antzerki talde honek zazpi urte daramatza antzesen. Hasierako muntaiak txikiak baziren ere, gerora obra anbiziotsuagoetara jo zuten, txotxongiloekin esperimintatuz, argi eta musikarekin. «Orreagan dena guk geuk

Beñat Lefever: «Iparraldeko antzerkiak espazio txikia du, baina ideiak oso argi»

egin dugu». Estatu frantsesean eta Euskadin ibili dute «Orreaga», publikoarekiko harremanak aski desberdinak izan omen direla. «Hemengo publikoa orokorrean espektakuluetan biziago sartzen da. Frantzia aldean ez hainbeste. Muntaita honekin, arrakasta lortu

dugu publikoarekin, bai eta beste txotxongilo taldeekin.

Kritika oso onak jaso izan genituen, Akitanian ezik. Euskaditik oso gertu dago eta erre egiten duen gaia da; zentsura handia dago Euskadiren inguruko gaien inguruan».

Ezkerretik eskuinera, goian, Beñat Lefever eta Josu Kamara, estreinaldi ostean.

«Kukubiltxoren eskemak aldatu eta beste leku batean finkatu dira. Oso bide handia zabaldu digu»

nen ez zela espreski umeentzako antzerkia. Uste dugu egoikiago dela publiko heterogeneoa izanik. Horregatik «Euskal Antzerkiaren Kanpaina» honetan nahastu nahi izan ditugu eskoletako eta euskaltegi-tako ikuslegoa. Erantzunak zeharo desberdinak dira haurrenak edo nagusienak.

A.— «Episode» taldeak burutu zuen muntaia haren eta

oraingo honen artean aldaketarik izan al da?

J.K.— Aldaketa asko dago. Eszena batzu goitik behera aldatu ditugu. Baina aldaketarik gogorrena gaiaren tratamenduari dagokio. Eurak frantsesak izanik, gai hori landu nahi izan zuten —eta oso ondo egiten zuten—, baina uste dut beste zerbait jartzen diogula guk, gure gaia delako eta zuzenean egiten dugulako. Eurek euska-

Beñatek dioskunez, beti izan zuen gogoa Euskadiren inguruan zerbait egiteko, historia mitiko horren inguruan. «Tal-dean sarritan hitz egiten genuen politikaz. Jende askok ekialdeko herrietaz hitz egiten du eta ez dira konturatzen ate ondoan dituztela Euskadi, Corsica, Bretaina... eta beste asko. Herri bakoitzak bere historia du eta guk Euskadi dugu hurbilen, baita famili aldetik ere».

Ipar Euskadiko antzerkia egoera gogorrean ikusten du. Talde gehienak amateur mailakoak izaki, oso lan onak egingo bide dituzte. «Nahiko espazio txikia dute, baina ideiak oso garbi. Badute tradizio bat, oso herrikoia eta somatzen da guzti honen izpiritua lan berrietan ere. Badaiteke Iparraldeko antzerkia izatea euskal antzerkiaren etorkizuna».

L.A.

den bizitza hori emateko.

Beñatekin lanean hasi gine-nean, hasiera batetan gimnasia eta manipulazio ikasketa besterik ez genuen egiten. 33 panpina maneiatzen ditugu hiru jolkolarien artean.

A.— Orain arte zuen antzerkia haurrei zuzendua izan bada ere, «Orreaga»ko azken hau ikuslego zabalago bati zuzendua dago...

J.K.— Sorpresa bat izan da guretzat ere, ze hasierako planteiamendua haurrei zuzentzekoa zen, oraingo estreinaldia egin aurretik —joan den abenduan egin genituen ekinaldi batzu Larrabetzun, gero Durangoko azokan eta beste—. Horrekin ikusi nahi genuen zein publiko moentantzako zen ego-kia. Durangon izan geneun publikoa heldua zen batik bat. Jaialdietan, Leioa eta Elorri- on, haurrak ziren; eta Larrabetzun gazteak. Orduan konturatu gi-

razko pregrabatua erabiltzen zuten.

Ikuslego euskaldunaren aurrean jokatzeko ere ezberdina da. Karlomagono etsaia da; al-diz «Episode»koek Frantzia- n egiten zutenean, Karlomagno heroia zen.

A.— Zer nolako esperien- zia izan da antzoki barrura sartzea txotxongilo istori bat?

J.K.— Gogorra, nekagarria, baina beste alde batetik oso po- lita. Guri beste esparru bat za- baldu digu, beste mundu bat, beste antzerki mota bat: barne antzerkia. Kukubiltxoren egitu- rak aldatu eta beste leku bate- tan finkatu dira. Oso bide han- dia zabaltzen digu; eta ez guri bakarrik, trasplantagarria su- er- ta daiteke eta. Azken baten ho- nelako proiektuekin Euskal He- rriko txotxongiloak eta hauen zaleok, denok irabaziko dugu.

LOREA AGIRRE

BI URTE HAUETAN PINTURA KONTZEPTUALA BAZTERTU ETA ASKE UTZI DU PINTZELA

Xabier Baztarrika: «Oraingo honetan irudiaren kontra, ezkutatu egin dut»

Okendo Kultur Etxean zabaldu berri du bere azken margo lanen erakusketa, eta Ricardo Ugartek aurkezpenean adierazi zuen bezala, obra berria da. Lehen kolorerik gabe pintatzen zuen, zuri-beltzean, grisez eta urdinez, pintura kontzeptualean murgilduta.

Orain bi urte eginiko erakusketan hona arte ekarri duen ibilbidea hasi zuen, mantxak eta koloreak sartuz bere lanetan, «baina oraingoan desmadratu egin naiz, oso motibatuta sentitzen naiz». Pasaitarraren akuarela abstraktoetan margoak hartzen du indarra, kolore ugari eta nahasiek, eta lan hau burutzeko aurrekoari garrantzia haundia ematen dio; *arte kontzeptualean gauza bat bere testuingurutik ateratzen dut, eta horretarako indar haundia egin beharra dago, lan arrazionala da. Orain berriz askapen osoz aritzen naiz, eta kontzeptualean egindako lanak izugarri lagundu dit horretarako, ze gauzak erraz ateratzen ditut bere lekutik, seguritate haundia lortu dut».*

Irudirik nahi ez

Lan metodiko eta arrazionalagoa egiten zuenean ere balio garri iruditzen zitzaion bere artea, baina orain pozik agertzen da, aldaketaren poderioz

«oraingo lana aurrekoa baino ludiko eta lirikoagoa bait da, bapatekoagoa gauzak ateratzeko, eta gustora nabil horretan». Lehenengo etapan lan egiteko prozesu metodiko, arrazionala, behar-beharrezkoa eta oso baliogarria ikusten du; marrazkiak, komikiak kopiatu... akenean ikusi baino imajinatu egiten ditugun irudiak margotzeko. «Oraingo honetan irudiaren kontra nago, ez dut atera nahi irudirik. Lanetan ari naizela irudiren bat ateratzen bazait, buelta ematen diot koadroari, ez dadin ikus... zerbait ematea jendeari bai, baina ez da hori nire helburua, baizik eta nik zerbait aurkitzea koadroan. Zerbait oso garbi agertzen bada, ezkutatzen saiatzen naiz».

Artista autodidakta

Eginaz ikasten omen da ondoen, eta Xabier Baztarrika autodidakta aldarrikatzen da, «bai, a tope». Gazteago zela Pasai San Pedroko jendearekin arituz, hastapenetan, Ricardo Ugarte lagun gisa zuela, anima-

BULT

«Beti modaz kanpo aritu izan naiz, neure burua aurkitu nahian margotuz».

tuz eta Xabierren lanak komentatuz, ez du Arte Ederrak ikasi beharrik izan, honen balioa ukatzen ez duen arren. Aipatutako Ugartez gain Zumea onartzen du bere artista bidean garrantzitsu izan zaizkion pertsona gisa (azken honekin batera dabil estudioan lanean), «kontua sentitzea da, norbaitek zerbait eman badizu elegantea da aipatzea, eta bi hauek asko lagundu naute».

Kandinsky-k akuarelismo abstraktoaren ateak zabaldu zituenetik joera eta ismo asko izan dira, errepekorak sarri, moderno eta post bezala agertuak beti, baina Xabier Bazta-

rrikak joera horietatik kanpo ikusten du bere burua, «ni beti modaz kanpo aritu izan naiz. Egun arte kontzeptualak indar haundia du, eta nik hori beste garai batean landu nuen. Orain espresionismo antzerako lerroan nabil, pintura lirikoan eta informalismoan, modan egon ez arren. Nik horrela sentitzen dut eta egin beharra dut. Nik nahi dudana neure pertsonalitatean topatzea da, eta horretarako pintatzen dut; egun oso bat pintatu gabe... neure orekarako margotu egin behar dut».

XABIN MAKAZAGA

EUSKAL KANTAGINTZARA ABESLARI BERRIAK BILTZEN ARI (6)

Krispin: «Estiloa sortzea da egin nahi duguna»

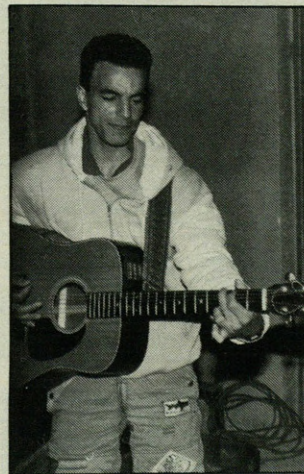
Bi kitarra biluzi eta ahots fina poetikaz guztiz kutsatutako kanta intimistak plazaratzeko. Oinarri akustiko hau egokiena iruditzen zaie esperientzia hartu eta pop-rock taldea sortzeko. Zumaian bildu gara, lagun batek utzitako entsaio lokalean.

Hiruzpalau urte dira 'Fran' Patxi Krispin-en ideari eutsi ziola, eta lan gogorraren ondoren bederatzik kanta osatu zituen. Pasa den abuztuan Juan Andres azkoitiarra ezagutu eta bikote gisa aritu dira; entsaiatzen batez ere, oraingoz bizpahiru saio besterik ez bait dute egin zuzenean. Patxi teknika akustiko-elektrokoa badu, etengabe kitarra urratuz, Juan Andresek gehiago jotzen du klasikorantz ikutu flamenkoaz. Baten zarrastadak eta bestearen punteoak ederki txertatzen dira, eta kanta batzuren hasierek ebaketa klasiko antzerakoa badute ere, segidan hartzen dute indarra, pop-rockaren eskematan murgilduz. «Sailkapen hauek ordea sarri kanpotik ezartzen dituzte; geuk egin nahi duguna estiloa sortzea da

—Patxi mintzo da— eta oraingoz musika oso barrukoia egingen dugu, poesiarekin jotuz».

Hitzaren indarra

Euskara menperatzen ez dutenez hitzak erdaraz sortzen ditu Patxi, Juan Luis Zabalak moldatzen dizkiola euskaraz. «Gogoko dut literaturgileekin lan egitea, euskal idazleekin noski, eta kanta pare batean Juan Luisen poesia izan da oinarria, hortik abiatu eta hitza osatzeko». Euskal kulturari bultzada eman behar zaiola ikusten dute, «eta euskara zein nazionaltasunaren alde borroka egiteko ez da zertan koktel-molotovak jaurtitzen ibili behar. Politikak askotan ez dizu definitzen uzten, baina ahotsarekin soilik, poesia batekin erakus daiteke norberaren izaera borrokatzailea, iraul-

tzen has daitezela, bakarrik aurrera ateratzeko aukerak oso urriak bait dira, eta oraingoz gazteriak ostikadaren atzean ezkutatzen du burua. 90. hamarkadan gaudela, jendea hezitzen hasi beharra dago, maila kulturalari indar haundiagoa eman eta diruari hainbeste begiratu beharrean ekitaldietan e.a. parte hartuz. Kontseilurik emen gabe ordea, aske utzi eta norberaren joerak gauzatzeko.

Protesta kantak

Entsaioa aurrera doala 'Zuma' kantari heltzen zaio txanda, Patxiaren ustez «azken 20 urteotan egin den protesta-kantarik onenetarikoa». Hemen poesia gogorrak gertatzen bada ere, kanta guztien lerroa intimista da oso, «baina hemen go kantak dira, bertako kutsua nabaria da.

Oraingoz kanta hauek hobe prestatzen ari dira, guztiz menperatu arte, eta oraindik argiegi ez duten arren, litekeena da hurrengoek kutsu poetiko hau galtzea; «kitarra, baxua eta bateriaz taldea sortzea dugu helburu, agian pop-rock zuzenagoa eginaz. Gaur egun talde pilo dago jotzen, baina inor gutxi egiten du musika, melodien konbinaketa egokia, eta sarri bateria txinoz ari dela kitarra japonesez entzuten da».

XABIN MAKAZAGA

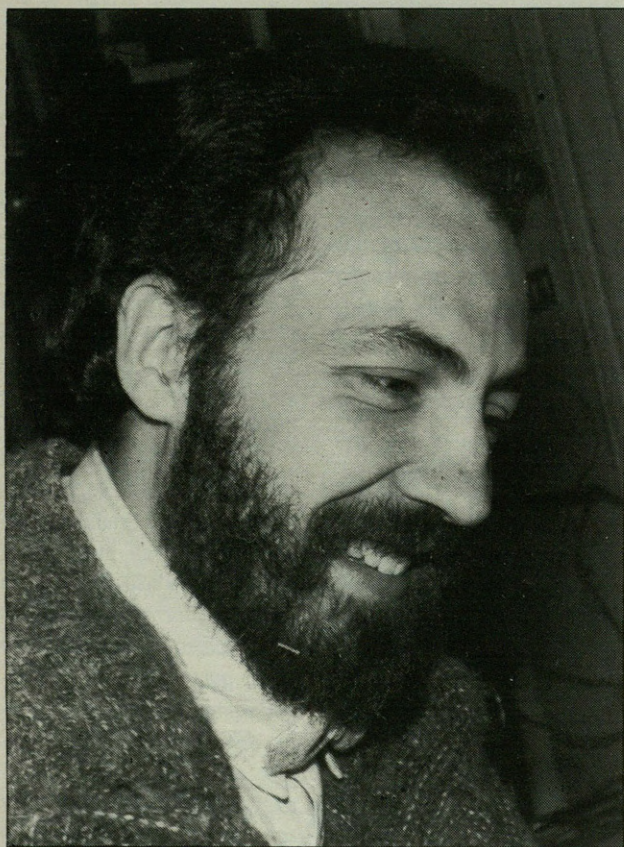

«Euskara zein nazionaltasunaren alde borroka egiteko ez da zertan koktelak jaurtitzen ibili behar, hitz soil batek izugarritzeko indarra izan dezake»

ANTZERKI TALDE FRANGOKIN LANEAN DIHARDUEN ESZENOGRAFOA
ARTEAREN ETA DISEINU FUNTZIONALAREN OREKAREN BILA

J. Ibarrola: «Zuzendari artistikoaren papera bindikatzen dut eszenografoarentzat»

Artearekiko joera familiatik datorkio. Komikilari eta margolaria. Egun, eszenografo bakarrenetariko bat. Hamaika antzerki talderekin lan egindakoa, oraindano 16 muntaiatan parte hartu du. Bilbon lotu ginen. Hitz egindakoen zati bat besterik ez da ondokoa.

Uda ostean Bilboko Metroko sarreretan egingo diren lanak estali eta apaintzeko izendatutako lau artistetako bat da Jose Ibarrola.

Eszenografo lanetan hasi aurretik pinturan eta georago komikian aritu izan da Jose Ibarrola. 16 urtez ikasteari utzi zion eta pinturara dedikatu zen erabat, 25 urte inguru arte. Ordurako hasia zen komikiaren istorioan sartzen, simultaneoki biak egiten zituela, definitiboki mundu artistikoarekin haserratu arte, «enpatxatu, haserratu baino».

ARGIA.— Transizio politiko garaia zen orduan...

J. IBARROLA.— Momentu klabe bat da, ezen transizioarekin parekatzen bait da, eta artea objektu manipulable eta espekulatibo bihurtzen da. Artea trukatzeko balore bezala konzebitzen da, transizio komertziala, gaur egun kasik eskusiboki diru beltzaren irteera bat besterik ez dena. Orduan guzti honek, kontu pertsonal batzuri lotuta, kasik pinturaren mundua aldera uztea eragiten dit, gutxienez esposizioei dagokienean. Noski pintatzen jarraitzen dut, eta lehen baino askozaz gogo gehiagoz; nahi dudanean, nahi dudana bezala eta nahi dudana pintatzen, eta ez erakusketarako, ez saltzeko. Uste dut hauek direla baldintza egokiak ongi lan egiteko.

Baina batik bat komikian dihardut, eta orain dela 10 urtetik edo antzerki eszenografia lanean.

A.— Zergaitik dira hain gutxi hemen eszenografoak?

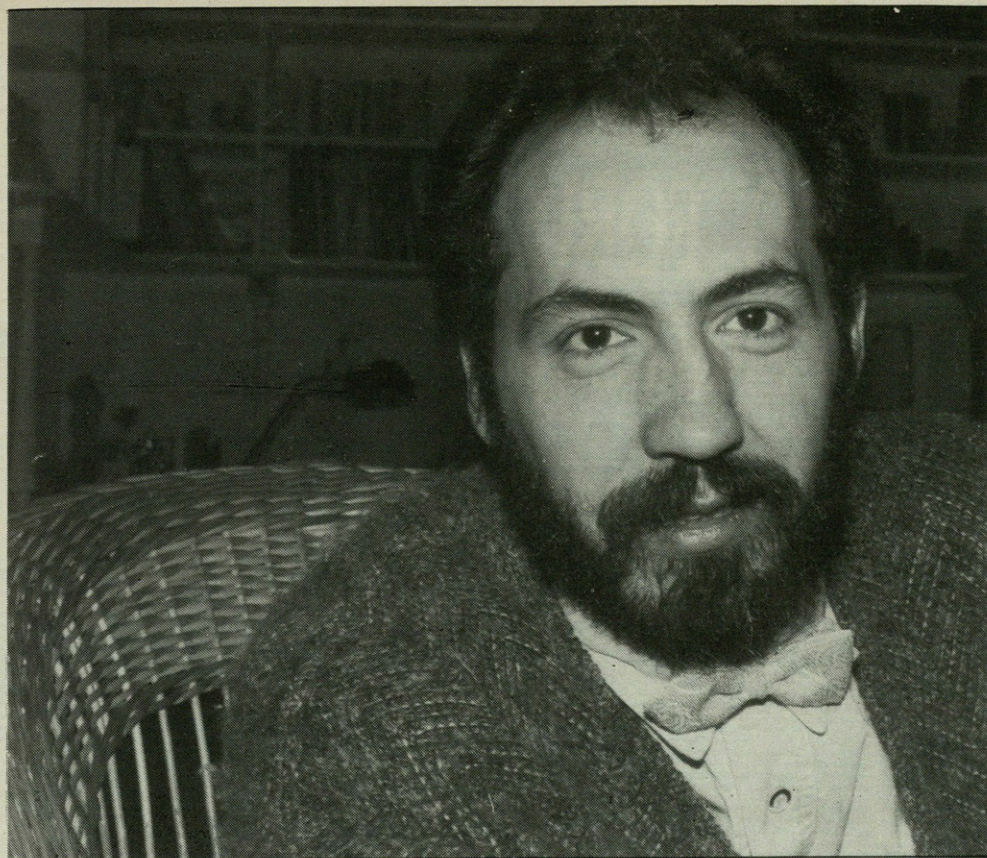
J.I.— Eszenografi munduan jendea egon badago, asko oso gai direnak, baina pasadan bezala daudenak. Hainbat arrazoigatik ezin dute espezializatu.

A.— Ez al zara isolatuta sentitzen, bakarra bazina bezala? Baldintzatzen al du horrek zure lana?

J.I.— Bai, konpetentzia maila bat behar dela uste bait dut; sanoa izango litzateke. Nire lanean jende gehiago aritzea ez dator nire aurka, alderantziz baizik, mesedegarria da. Jendeak esaten dit ongi egongo naizela ni bakarrik lan horretan, baina ez, ez, ze nik badakit jendea nazkatu egiten duela, «berriro hau ere hemen sartuta...». Nik ez nuke nahi horrela izatea. Baina deitu egiten didate eta ezin dut baztertu. Konsziente naiz gainera ez dagoela jende gehiago, honelako esperientziarekin.

A.— Zer suposatuz dizu aurretik margolari, komikilari izateak zure oraingo eszenografo lanean?

J.I.— Marrazten jakiteak bai eman dit abantaila besteeikiko. Nahiko erraztasunez dakit imajinak irudikatzen, ideiak konkretatzen marrazkien bidez. Nik nire marrazkiak tridimensionalki ikusten ditut, distantzia, bolumenak, hutsuneak... ikusten ditut. Sarritan jendea ez dago oso gertu izate artistikoarekin, eta kostatu egiten zaio paperean dagoena ikustea. Marrazkilari izateak as-

*“Eszenografia ez da luzimendu
pertsonaleko lana, obraren
luzimendukoa baizik.”*

ko lagundu dit. Nik uste dut eszenografoaren paperak oso konpletua izan behar duela, imajinaren munduaren barnean, mundu bisualean.

Nahiz ni artisaua naizen, makinak izugarri gustatzen zaizkit. Nik uste dut eszenografo on batek bere ondoan izan beharko lukeela ordenadore ekipo handi bat, eta gaianera perfektoki marrazten jakin behar duela, mugimendu koreografikoak egiteko gai, hau da, bisulari dagokion edozertan parte hartzeko gai izan beharko luke. Nik zuzendari artistikoaren papera bindikatzen dut eszenografoarentzat. Ikusleak bisualki sentitu behar duen guztiaren arduradun eta erantzule izan behar du.

A.— Nola gauzatzen da zure lana, zenbateraino lotzen da antzerki taldearen lanarekin?

J.I.— Eszenografi lana talde lana da. Nik beti esaten dut: lan guztiak nik sinatu arren, zuzendariak edo taldeak ere sinatu zezakeela %75 batean. Hor aortaziozko lan kolektibo bat dago; batuteka lana da. Eszenografo eta zuzendariaren artean inplikazio on bat egotea beharrezkoa da. Eta hori da politena.

Ni aritu naizen esparruetan erabat bakarti eta indibidualki egiten da lan. Antzerkiaren diseinu eta bozeto lana indibiduala da, baina lan hori konstanteki izan behar du taldeak onartua. Eta gainera guzti horrek funtzionala izan behar du, eta bizitzeko modukoa. Hau da kolektiboaren interesei erantzun behar dio. Ez da luzimendu pertsonaleko lana, obraren luzimenduko lana baizik.

A.— Komikian edo pinturan

bezala esan liteke estilo propioak sortzen direla eszenografian ere, ala talde lana izateak galerazi egiten du horrelakorik...

J.I.— Uste dut estilo bat bada-goela. Dena den nik ez dut gehiegi sinisten estilo erabat itxietan. Orohar zure buruarekiko zintotasunean datza arazoa. Benetan nahi duzun hori azaleratzen ari den neurrian, ezinbestez gauza pertsonal bat izango da. Irteten utzi behar da indibidualitate hori. Uste dut une honetan arte munduan orijinaltasuna primatzen dela; besteengandik diferentziaztea. Eta hori oso superfizialki egiten da; ez dute garrantzirik beste baloreek, orijinala izateak baino.

Pinturaren alorrean egiten da salgarriago suertatzen delako. Marka eta zigilu kontua da. Niri guzti hori ez zait interesatzen, orijinaltasunaren arazo hori oso eztabaidagarria bait da. Oso orijinala izan zaitezke Zornotzan eta aldi berean New Yorkeko kalko bat izan. Hori gertatzen ari da

azken finean artearen munduan. Eszenografian argi dago guzti hori askozaz ere konplikatua dela, zu zeu ez bait zara lanaren erresponsible bakarra.

Denok ditugu gure gusto eta joerak. Nire kasuan: gauzak ordenatuak egotea, nahiago dut singletasuna barrokismoa baino —nahiz eta sarritan gustatzen zaidan partzialki barrokia izatea—, koloreen arteko homogeneizazioa, hainbat kolore, hainbat testura... hau da, komikian eta pinturan ere erabiltzen ditudanak. Orduan pentsatzen dut zigilu pertsonal bat emango diodala nire lanari. Ez dakit momentu honetan hori posible den; ez dakit horretarako adinik dudana; arduratzen ez nauen kontu bat da. Garrantzitsuena da egiten dudana horrek funtzionatzea, printzipioz niri gustatzea eta gogo betez egotea nere buruarekin. Eta gehien bat jantzi dezala eta erabilgarri eta egoki izan dadin obrarako.

A.— Nola elkar lotzen da arte bisuala eta, kasu honetan, beharrezko duen izaera funtzional hori?

J.I.— Antzerkiak ez dira izan beharko luketena. Beti pentsatu behar duzu antzerki tikiagotana ere, eta horrek mugatu egiten zaitu. Antzerki munduan hain eskas bizi gara: asko jota, bat edo bi furgonetatan eraman behar dituzu tramankuluak, eta ondorioz pisuz eta bolumenez mugatuta zaude, baita materialez ere —jakinik gainera gehienetan aktore beraiek muntatu eta desmuntatu beharko dutela muntaia osoa—. Beraz, diseinatzen dituzun gauzek muntai erraza izan dadin erraztu behar dute. Ez da hainbeste gidoiak eska ditzakeen berezitasunen arauera jotatzea, horretara poliki poliki moldatzen bait zara.

Egia da taldeen joera errazera jotzea dela. Gainera badugu halako tradizio bat zera esaten duena, eszenografiak, irudiak ez duela garrantzi handirik, aktoreak diotenak baizik.

LOREA AGIRRE

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

«HAMLET», HEINER MÜLLER-EN AZKEN LANA BERLINEN

Zortzi ordutako parabola hilzoriko boterearen inguruan

Berlineko alde bietako antzerkizale eta kritikari guztiak bildu ziren hilaren 24ean Deutsches Theater-en Müllerren azken muntaia ikusteko. Batzuen ustez, Alemania bien batuketaren aurretik RDAk eskainiko duen azken antzerki lan ikusgarria, beste batzuentzat merkatu-ekonomiarako jauzia.

Duela urte bete hasi zen Müller lanean Hamleten bertsio berri hau prestatzeko, udazkeneko gertaera latzak baino lehen bezaraz. Hala ere boterearen, hausturaren eta transizioaren gaiak hoberean tratatzen dituen testua iruditzen zaiolako aukeratu zuen.

dago....

Eta obraren funtsezko pertsonaia, Horatio: gizontxo betaurrekoduna, gazteluaren ordeko bunker hezean desilusia izkutatzen... Egilearen autorretrato apala dela esaten duenik ere ez da falta. Printzea ez da bizirik ateratzen atxilotetaren ondoren

Antzeslanaren bukaera hitz hauek ateratzen dira bozgorailuetatik: «Adio, ene printzea, zai dut lana: kanalizazioak eguneratzen noa, prostituta eta eskaleentzako dekretu bat sinatzen, karteletako sistema aldatzen...». Ondoren, oihala. Hitzok Zbigniew Herbert poeta poloniarrenak. Ikusten dugunez, eguneroko testuinguruan kokaturik dago bertsio berri hau eta hori espero zuen jendeak.

Azken lan honetan Müllerrek utopia baten hondamenaren istorioa kontatzen du Else-neur-eko gorteko dramarekin batera. Espektroa erdi biluzik dagoen gerrariaren itxurekin taularatzen denean, Stalin hilobiratu zuten egunean Plaza Gorritik zuzenean egindako irratsaioa zabaltzen du magnetofoiak... Deutsche Bank-aren mamua agerian

eta hala ere, Horatiok axolagabetasun urruna baino ez du erakusten.

Berlineko ikuskizunak baieztatu egiten du Ekialdeko Alemaniak antzerki alorrean erakusteko gauza ugari duela. Jeneraziota-ko tradizioa da antzesle eta zuzendariena, egoera zailetan ibiliak, Schiller-en Gillen Tell egun-eguneko obra subertsiboa nola bihurtu ikasi behar izan dutenak, paregabeko erresistentzia bilgunea bait zen antzerkia Erich Honecker-en RDAn.

Eta aurrera begira, honela erantzuten du Müllerrek, staliniarrik gabeko Alemanian artista gisa ikusten duen etorkizunaz galde-zen diotenean: «Etsai ugari dago oraindik ere».

J.M. HERITZ

Zipristinak

VAN GOGH AITZAKI
DANTZAREN LAUDORIOA

□ Vincent Van Gogh pintore famatuaren «Eguzkiloreak» koadroa omen da Dominique Petit koreografoak aurkeztu berri duen *Les Tournesols* balletaren oinarria. Hala ere lotura gutxi nabarmen daiteke

koadroaren eta gizonezko sei dantzarik burutzen duten koreografia honen artean, gauza guztien gainetik bizitzeko gogoia ez bada. Dantza hutsaren apologia.

QUEEN LATIFAH
RAP KANTARIAK AURRERA

□ Hamar urte baino gehiago pasa dira *The Funky Four Plus One* emakumezko lehen rap taldea sortu zenetik eta hala ere zaila izan zaie neska kantariei sirena sexualen edo emakume gogorren

roletatik atera eta onartuak izatea. Aintzindari dugu horretan Queen Latifah, *Ladies Fresh* taldean hasia eta orain baka-rrako ibilbidean sartua. «All Hail The Queen» bere azken diskoa lekuko.

LIVERPOOL-EN JAIALDIA
LENNON-EN OROIMENEZ

□ Jaialdia, datorren maiatzaren 5ean ospatuko da eta uste denez berrogeita-bost mila bat pertsona bertaratu da. Oraingoz Terence Trent d'Arby, Kylie Minogue, Wet Wet Wet, Herbie Hancock, Tony Williams, Wayne Shorter eta

Liverpool-go Orkestra Filarmonikoak baieztatu dute beren presentzia. Etekin ekonomikoak, horrelakorik baldin bada- go, haurren laguntzarako eta naturaren defentsarako elkarteei luzatuko zaizkie.

Zinema

Zur eta lur

● **Steel Magnolias.** Antzeslanetan oinarritutako gidoiek ez dute derrigor lore ederrik ematen. Aktorea aukera ederra eduki arren filmeak ez du inondik inora ematen, erabat faltsu, bortxatu eta zimeldua ateratzen da. Bestalde narrazio mailan ez dute asmatu denboraren poderioa adierazten. Zur eta lur zein txarra den ikustean.

● **Orkidea Basatia** Mickey Rourkek oraindik ere Bederatzi Aste t'erdietako eredu sexy, desio eragile, jokoemaile baina ez partehartzailearen eredua bizkarrean darama. 'Easy Rider'eko remake aztarna batzu eta Carre Otisen sarrera ezin sensualagoa Estatu sensualetarikoenean, Brasilen. Gidoia makala baina plano zainduak, musika ederra eta erotikoa.

● **Nire ezkerreko oina** bi hitz oin bat. Gizartearen aurka oin soila armatzat edukiz. Bikaina. Hurrengoan berri-oin gehiago.

'DRIVING MISS DAISY' KOTOIA ETA OIHAL BORDATUA

Zuzendaria: Bruce Beresford. **Aktoreak:** Morgan Freeman, Jessica Tandy, Dan Aykroyd, Patti Lupone, Esther Rolle. **Musika:** Hans Zimmer. **Argazkia:** Peter James. ACS. **Osaketa:** Mark Werner. **Gidoia:** Alfred Uhry (beronen antzeslanean oinarrituta). **Konpania:** UIP. 1989. Estatu Batuetak. 1990 Oskartua.

Deep South edo Estatu Batuetako ingurune tradizional eta markaturiko marazketa bat dugu. Oihal prezia baten gainetik urteak nola iragaiten diren dakusagularik. Oihal horren hariak pertsonaiak ditugu Deep South delakoan, kotoia nagusi eta kotoia aipatzean Beltzak (Morgan Freeman) ezin ahortzi; bestetik Kotoia hustiartzaileak eta irabaziegileak Juduak (Jessica Tandy eta Dan Aykroyd) ezin alde batera utzi.

Oihalezko fresko honetan argi hezeak, dekoratu erosoak eta kolore pastelak dira nagusi. Giritze mailan ahaleginak eta bost egin direnaren seinale, horrezaz gain 50garren hamarkadako xehetasunek itzelki zainduak izan dira, orduko kotxe modeluak, garai hartako publizitate panelak, orduko etxeko tresneria. Gira aberats, lasai eta samur honetan kokatu behar gure 'hariak'. Georgiako Estatuan bi kulturak behaztopatzen dira, diferentziek gain klase sozial desberdinetan. Baina elkartzen dituzten osagaiak egon ere badaude. Hala nola diferentzia horiek elkartzen dituzte, judua izateagatik jakina eta beltza izateagatik noski. Zahartzaroak ere bai.

Eszena goxoak darizkio filmeari, hibai lasai baten pare. Kultura desberdinen lekuko, Freemanek aitortzen dioenean *Nik ez zaituztet ulertzen zuriok! Ni aberatsa banintz jende guztiak jakitea gustatuko litzaideke, zuri oster...* Beste eszena bat Jessica Tandy atsoak eta Freemanek alboko Alabama estatu arrazista zeharkatzean bi poliziek ematen dieten ongi etorri izoztua eta polizien leloa, *Ene bada, nora goaz hala, atso judu bat gidari beltz batekin. Denetarik ikusi behar!* Bukaera hunkigarri melodramatikoa bat. Agian hainbat Oskar eman zaio filmeak ispilu gisa funtzionatu duelako eta Hollywood gaur egun dena, berton isladatzen delako, ibai lasai eta eroso bat baina nonbait zahartuta.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOTIA.

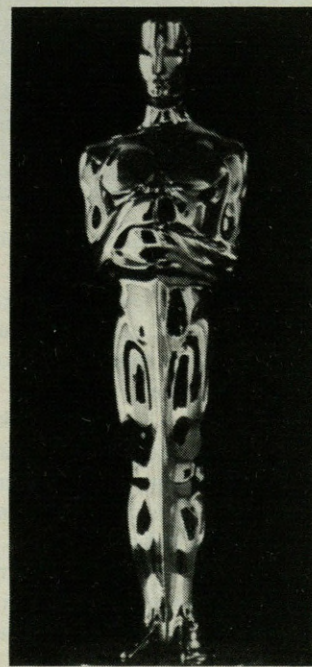
Zine Klubak

● Okendo Kultur Etxean George Bawers zuzendariaren **My Tutor** filme erotikoa pantailaratuko da apirilaren 10ean, arratsko 7,30etan.

● **El vampiro adolescente** filmea ikusi ahal izango da Casares Kultur Etxean apirilaren 7an, gaueko 10,30etan hasita. Hilaren 9an aldiz eta musika zikloaren barne **Purple rain** filmea izango da ikusgai, arratsko 7,30etan.

● Apirilaren 6an Charles Chaplinen **Tiempos modernos** filmea pantailaratuko dute Loiola-k Kultur Etxean, Hontza zine-klubak antolatutik, arratsko 7,30ak aldera.

● Umore zinea zikloaren barne, **El graduado** ikusgai izango da apirolaren 10ean Intxaurrendoko Kultur Etxean, arratsko 7,30etan.

Euskalduntzea

Egoitza berria

● Malerrekako euskaltegiak (IKA) egoitza berria ireki du Donezteben, herriari euskaltegi bat eskainiz eta inguru horretan sortzen den euskalduntze eta alfabetatze eskariari erantzun hobea eman asmoz.

Etxe berean IKAk barnetegi bat zabalduko du, berrogeiren bat laguntzat egokituko dena. Lehen lantegi eta etxebizitza izandakoa langile batzuren da eta euskaltegiari eskaini diote, konpondu eta mantentzeko baldintzapean. Etxe honen instalazioak Euskal Herri guztiari eskaintzen dizkio IKAk, bere helburua behar publiko bati erantzutea bait da, beti ere euskara irakatsi eta bultzatzeko eginen diren antolaketa-arako: IKA edo bertze erakunderen batek antola ditzakeen ikastarotarako, irakasle eta funtzionarien berreuskalduntze alorrean eman daitekeen demandarako, ikastolen beharretarako edo bertze edozein taldek duen nahia-ri ahal den neurrian erantzuteko.

Martxoaren 24ean egin zen euskaltegiaren egoitza berriaren inauguraketa, herritar guzti-ri konbidapen zabala luzatu zitzaizela, eta dagoeneko topaketa batzu ere burutu dituzte, irakasle eta laguntzaileei zuzendurik, Ikastariren ia urtebeteko jardueraren balantzea egin, barne funtzionamendua eta antolaketan sakondu, aintzina begira euskararen egoerak eskatzen duen konpromesua markatu eta instituzioen inplikazioa bilatzeko bidean hartu beharreko jarrera aztertze-ko.

Artea

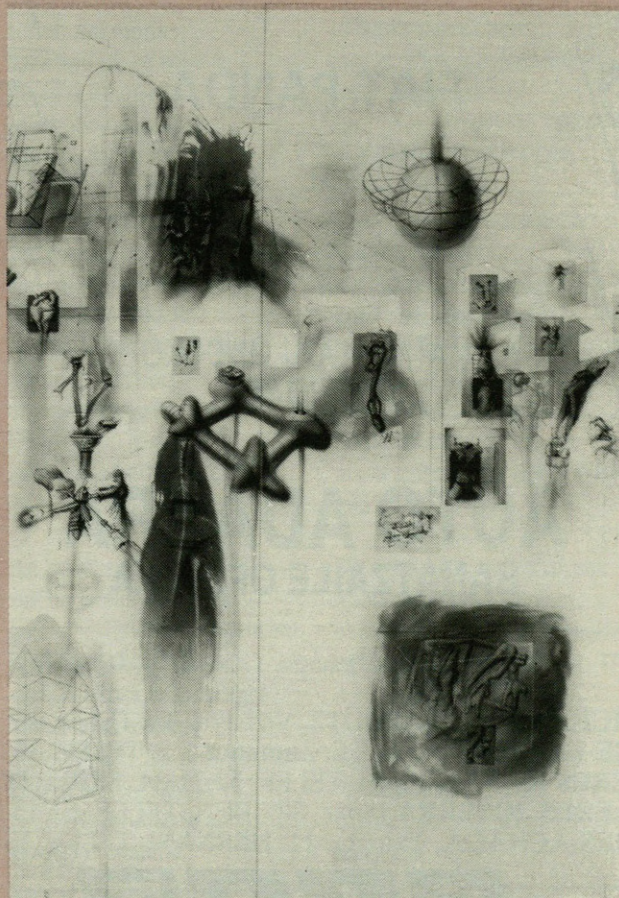
Betaurrean izatekoak

● Eibarko Udaletxeko Kultur Aretoan **Xabier Idoiate** margolariaren lanak ikusgai izango dira apirilaren 15a bitartean.

● Donostiako Okendo Kultur Etxean **Xabier Baztarrika** pasaitarrak bere margolan berrien erakusketa zabaldu du. Akwarela abstraktoak zintzilik egongo dira apirilaren 21a bitartean.

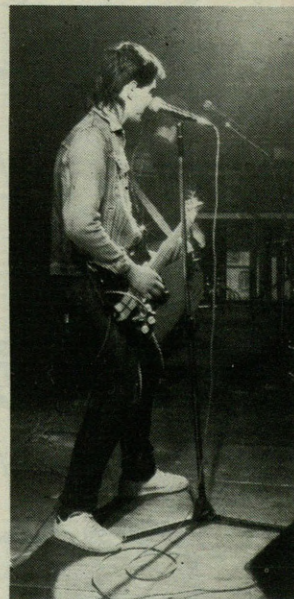
● 'Artea liburuan' izenburupean ilustratzaile Elkartearen erakuskaria ikusgai dago Zarauzko Sanz-Enea aretoan. Torre Luzean aldiz **V.Furundareñaren** margoak erakusten dira apirilaren 22a bitartean.

● '5 argazkilari gipuzkoar gazte' deitu duten erakusketa zabalik dago Legazpiko Kultur Etxeak, apirilaren 2an eginiko inaugurazioaren ondoren.

Musika

Kontzertuak

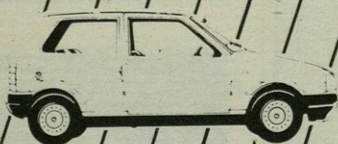
● **Public Enemy** rap talde ezagunak apirilaren 11an Parisen kontzertua eskaintzen duela eta, «Negu Gorriak» bikote berriak bidaia antolatzea erabaki du. Hilaren 7a baino lehen Donostiako Xaribarin eman behar da izena, eta 8.500 pzt. izango da bidaia eta sarrera.

● Arratiako AEKren eskutik 'euskararen gaupasa' burutuko da ostiralek, hilak 6, Zeanuriko pilotalekuan. Gaueko 11etatik aurrera kantaldia iragarri dute **Akelarre** taldearekin.

● Donostiako Kultur Etxeetan talde lokalen zikloak martxan daude. Altxakoan **Arkhe** taldea arituko da apirilaren 11an, arratseko 8,30etan hasita, eta Loiolakoan **Sheylak** taldeak bere lehen diskoaren aurkezpena egingo du hilaren 7an, gaueko 9etatik aurrera.

FIAT-eko AUKERA

FIAT

FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 FIRE 3 P (4V).....	1.038.830
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 3 P.....	1.177.948
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 5 P.....	1.228.488
FIAT UNO 60 FIRE 3 P.....	1.243.118
FIAT UNO 60 FIRE 5 P.....	1.288.328
FIAT UNO 70 SX 3 P I.E.....	1.418.678
FIAT UNO 70 SX 5 P I.E.....	1.469.218
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.707.288
FIAT UNO DIESEL 3 P.....	1.368.670
FIAT UNO DIESEL 5 P.....	1.478.527

FIAT

FIAT CROMA

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT 100 CV.....	2.374.150
FIAT CROMA 2.0 I.E. 120 CV.....	3.118.950
FIAT CROMA TURBO DIESEL 92 CV.....	2.738.570
FIAT CROMA TURBO DIESEL 118 CV.....	3.113.630

FIAT

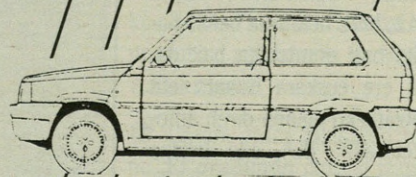

FIAT TIPO

FIAT TIPO

FIAT TIPO 1.400.....	1.549.708
FIAT TIPO 1.400 DGT.....	1.689.358
FIAT TIPO 1.600 DGT.....	1.809.058
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL.....	2.186.778

FIAT

FIAT PANDA

FIAT PANDA

FIAT PANDA FIRE.....	930.000
FIAT PANDA SISLEY 4x4.....	1.230.000

MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía, 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

ELECTRICIDAD AYA ZARAUTZ, Vizcaya, 45. TELEF. 83 46 18.

GARAGE USURBIL-LASARTE, Zumaburu, 5. TELFF. 36 24 63

TALLERES KORTA, Viteri. TELEF. 52 71 34. ERRETERIA

TALLERES JOSERRA Pinar, 32. IRUN. TELEF. 61 43 93.

TALLERES ACHAGA, Txirrita, 11. HERNANI. TELEF. 55 72 32

FIAT

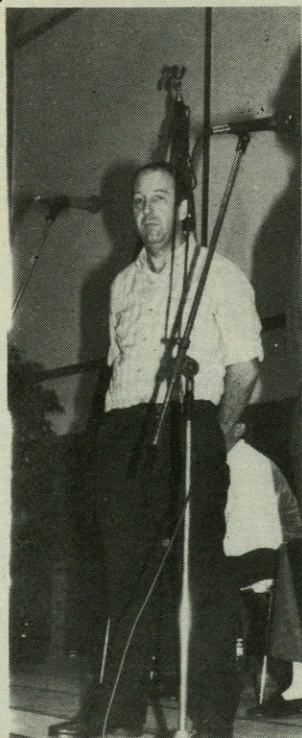
BUNTAKO TEKNOLOGIA

Bertsoak

Plaza saioak

● **Laudioko** Avenida zinematokian Lehen San Prudentzio Bertso Saria ospatuko da ostiralez, apirilak 6. Bertsolari arabarrentzat mugatua, hiru saio izango ditu, arratsaldeko 7,30etatik aurrera Abel eta Zigor Enbeita, Rikardo Garcia de Durana, Serapio Lopez, Juanjo Raspaldiza, Xabier Rico, Peli Pagasortuondoa eta Kepa Bizkargoenaga Bizkañaritutako dira.

● Apirilaren 7an, larunbatez, Sadiusterrri Egoitzan eta **Hernaniko** AEKren eskutik honako bertsolariak plazaratuko dira arratsaldeko 7,30etan: Anjel Peñagarikano, Millan Telleria, Unai Agirre, Jon Eizmendi, Anatx eta Jokin Sorozabal; Inaxio Usaralde aritutako da gajjartzaile lanetan.

Paperak jasota

Egun haudia urtarilaren hogeitabat garrean bertso famili elkartu ginen Bitoria Eugenia Hegoalde ta Iparralde maitasun beroenean ja igarota nire bizitza zerbait baretu denean esker beroak emon nahi dodaz Bizkaiaeren izenean.

Bertso zaleak txalotu nindun jaso hainbat bertsolarik orain nik ezin gehiago egin eskerrak emon besterik baina munduan ez dogu inork zorion alai osorik bada askorik ez eben egin Arrati ta Zeanurik baina nik ezin inola itxi inorbe eskertu barik.

Idazlariak trebeak doguz bertsolaritzaren alde M.A. eta Garmendia ta Basarri ta Aranalde beste askoren artean berriz tele ta radio talde urre gorriaz apaindu dausku Bertsolarion sorkalde zuek egin bertso batekin ezin ordaindu de balde.

Bai Etxalur egi bikaina zuk bertsotan dinostazu horrenbestera ez da sakontzen zertxobait argi ez duna gure Jainkoak emona dogu bakoitzaren altasuna eta munduan danok dogun lez egin behar bat astuna handiena da altasun horri emotea erantzuna.

Poz atseginez ikusi eben argitan nere begiak bertsolaritza aupatutzeko aurretik agintariak baita izkindu bertsolariei izugarritzko sariak jaunari esker gaur egun ere badaukaz gure Herriak antolatzaile, agintari ta entzule agurgarriak.

Gaztetxotatik gure bertsoa beti izan neban maite baina inoiz be ez nintzan izan omen bat hartzeko beste nik egin neban omena hartu ta betiko zorrez bete anai-arrebok bihotzez dinot ta seguru egon zaitezte zor hau ordaintzen saiatuko naiz azken arnasea arte.

Egun handi bat igaro neban anai-arreba artean eta betiko euko zaituet bihotz barruko golpean baita eskertu euskaldun danok bihotza bete betean ea guztiok elkartzen geran berriz datorren urtean nik behintzat agur egiten dot ja neu joateko uztean.

Datorren urtez omentzekoak Iraola ta Goiburu bi hauek dira aurtien hautuak egun handi honen buru zuek izango zarie Jainko ta gu guztiok aingeru aldi estua da hori baina egon zaitezte seguru zuen anaien eskolta ona izangozue inguru.

BASILIO PUJANA

Plaza saioak

● Larunbatez, apirilak 7 betetzean, **Bergarako** frontoian bertso jaialdia burutuko da gaueko 10,30etatik aurrera, Mikel Mendizabal, Jon Enbeita, Euskitze, Andoni Egaña, Lazkano, Egileor I eta Mañukorta bertsolariekin.

● Nafarroako Bertsolari Txapelketak bide luzea egin du dagoeneko, eta azken txanpa baino ez zaio falta. Finala apirilaren 8an jokatu da **Goizuetan**, arratsaldeko 5etatik aurrera. Zahar eta gazte jendearen artean izango da lehia.

Astia

Mendi
ibilaldiak

● Apirilaren 7 eta 8an:

Tabira (Durango): Candanchu.

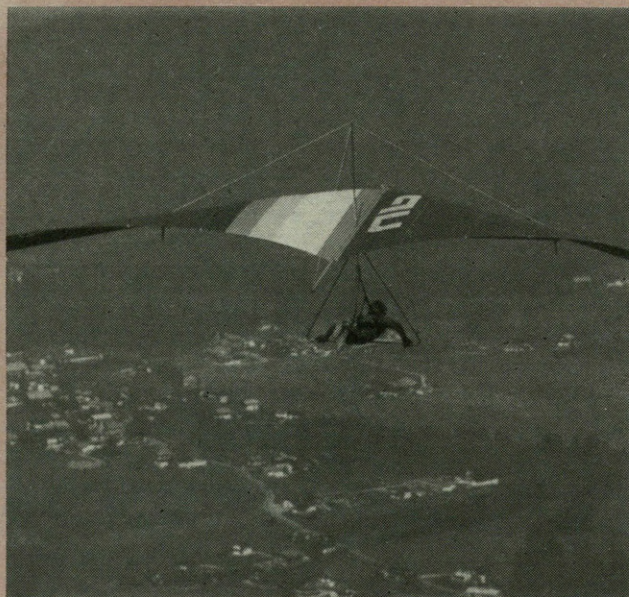
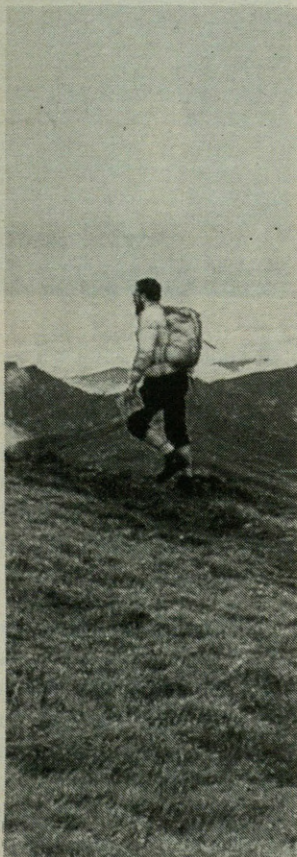
● Apirilaren 8an, igandez:

Euskalduna (Andoain): Andoain-San Lorenzo (802 m.)-Berastegi. Gaztetxoentzako ibilaldia.

Anaitasuna (Azkoitia): Martitte-Oñatz.

Murrukixo (Aretxabaleta): Basobaltz.

Tabira (Durango): Andasto. Olaeta-Arazola zeharbidea. Haurrentzako ibilbidea.

DELTA HEGOA

Hegaz egitea, aspaldian ero batzuen ametsa baino ez zena, zale-tasun hedatu bihurtzera heldu da. Izan ere, denok nolabait hegaz egin gura dugu. Euskal Herrian ere arrakasta lortu duen kirol honi buruzko hainbat zehaztasun ematera goaz.

Delta Hegoak aire korrontea sostenga-gainaldetik pasatzen duen egiten du hegaz. Hau lortzeko, hegoak aire korrontearekin angulua eratzen du, eragin angulua delakoa. Delta Hego baten pilotuak bere gorputza mugituz tramankulua kontrolatzen du: pisu osoa aurrerantz, abiadura hartzeko eta zut erortzeko; pisua atzerantz, geldiro joateko; ezkerraldera, zentzu horretan norabidea alda dadin; eta aldrebes, eskumalderantz abiatzeko.

Baina pilotuaren trebetasunaz gain, natura baldintzak ere kontutan hartu beharrekoak dira. Hegoa igotzeko behar diren korronteak mendialdeek eraturikoak eta aire berozkoak izaten dira. Delta Hego batez airean buruturiko iraupen rekorra 22 ordutan dagoela eta goragunekoa, berriz, 5.000 metrotan.

Egun, zuntz sintetiko arinen ehunei eta aluminio tutuei esker hego seguru eta merkeak lortzen dira. Honek ere kirol honen hedapena ekarri omen du: 1975. urtetik hona 3.000 lizentzia baino gehiago emanda daude Estatu espainolean.

Hala ere, hegoa ez dugu jolas hutsik abioi bitxia baizik. Arriskua bertan dago eta, ondorioz, eskola on batetan, monitore on baten zuzendaritzapean eta pazientziaz ikasi behar da.

KEPA MAULE

Bidaiak

● Andoaingo Euskalduna Mendigoizale Taldeak **Laponia-Ipar Muturra 1990 Bidaia** antolatu du, uztailaren 28tik irailaren 1era arte iraungo duena.

Ibilbideak 11.000 kilometro inguruko luzera izango du eta egoitza kanping dendetan egingo da (bungalowetan posible den tokietan). Martxoaren hasieratik zabalik dago izen-emateko epea eta bidaia egiteko 40 pertsonak animatu beharko dute. Bidaia autobusez egingo da eta herrialde bakoitzean interesgarri jotzen diren guneak bisitatuko dira. Bidai interesgarri honen prezioa oraindik zehaztu gabe badago ere, 100.000 pzta. ingurukoa izango da. Jende faltagaitik edo bestelako edozein arrazoirengatik ezinezkoa izango balitz Laponiarako bidaia egitea, antolatzaileek uztailaren 7a baino lehen jakinarazteko konpromesua hartzen dute. Dinamarka, Suedia, Finlandia, Noruega eta Laponia zeharkatuko dira Andoaingo Mendigoizale Taldeak antolatzen duen bidai honetan; izen-emateko bertara jo edota 59.22.32 telefonora dei egin.

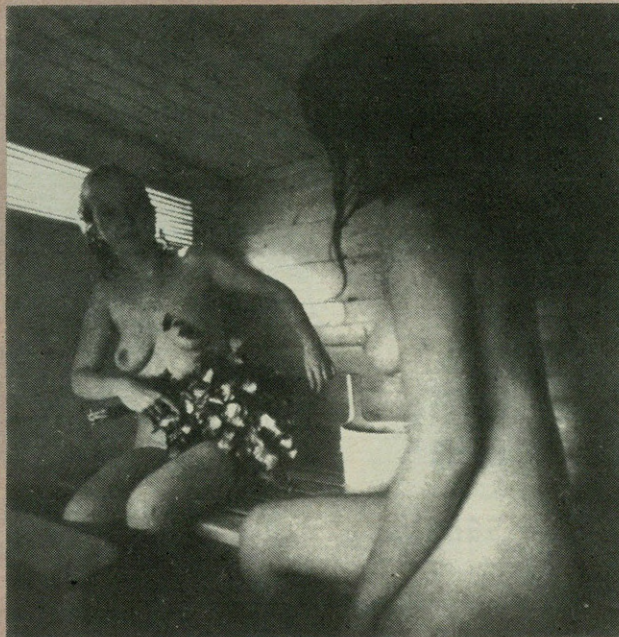
Osasuna

Elikadura

MARRUBI TARTA

Urtaro berriarekin marrubi sa-soia heldu zaigu. Zirkunstantzia aprobetxatu nahian marrubi tartaren errezeta dakarkizuegu hona. Orhea egiteko 150 gr. galirin, 75 gr. gurin eta bi goilarakada handi ur erabiliko dira. Barruko, aldiz, hiru goilarakada marrubi marmelada, 15 gr. gurin, 125 gr. azukre, bi arraultz, 25 gr. irin, 50 gr. almendra zehatu eta almendra ebaki batzuz gauzatuko dugu.

Lehengo eta behin orhea egiten da. Horretarako irina koipearekin igurtzi, nahasia ogi mamién funtsa lortu arte. Jarraian ur hotza gehitu eta orhea gauzatu. Denbora edukiz gero, hobe dugu orhea ordu erdiz pausatzen uztea. Labea 220 gradutaraino berotu, eta posible bada labeko goikaldean txapa jarri hauxe berotu dadin. Orhea arrabolez zapaldu eta koipez igurtzitako 20 zm. diametroko molde batetan jartzen da. Marmelada hedatu. Ontzi batetan gurina, azukrea, arraultzak, irina eta almendra zehatuak irabiatu, arin eta krematsua egon artino. Azken nahi hau marmelada gainean botako da osoa almendra ebaki batzuz estaliko dugula. 220 gradutara aurretiaz beroturiko labean jarri. Ondoren labea 180 gradutara beheratu eta ordu erdiz lagako dugu tarta urre koloredun eta sendo izan dadin.

GEHIEGIZKO IZERDIA

Kiratsak lagunduta gehiegizko izerdia pertsona sano batengan odolaren dauden gai kaltegarriak egoz daitezten edo nerbio-bukaguneetan aldaketaren ondorioa izaten da. Lehen kasuan bero eta oparoa izaten da izerdia. Bigarrenetan berriz ez hain opatsu, hotz eta eranskorra. Gehienetan odol-toxikoen gehiegikeria egozteko saialdian dauka iturburua.

Honen tratamendua edo sendabidea odola garbitzera eta nerbio-sistema bizkortzera abiatu beharko da. Hilabete batetan janeurri garbitzaile bati jarraitzen zaio: jangai gordin eta freskoak (fruituak eta barazkiak) eta zitu integralak (ogi integrala, olo malutak...). Azken hauek B bitamina ugari dute, bitamina honek nerbioak indartzen dituela. Jarraian, hain latz izango ez den janeurria burutuko dugu osasuntsu eta orekatua izan arren. Arraultze, esne eta barazkiak soilik osaturiko elikadura da gomendagarria.

Esandakoaz gain, saunak eta lurrun bainuak eta beraien ondorengo dutxa lotzak ere on egingo digute. Beti ere ur hotzeko dutxak izan aurretik berozkoak egingo dira. Baita higienea eta azala eguzkitan eta aire zabalean egotea funtsezkoak izaten dira.

Sendabide honek gorputzeko osasun egoera orokorra hobetuko du pixka-pixkanaka gehiegizko izerdia premiagabekoa izango delarik. Edozein motatako tratamendu kentzailea, desodoranteak adibidez, desagokia dugu. kiratsa izkutatu baino ez bait du egiten gehiegizko izerdia mantentzen dela.

EDU MINTEGI

Osasunaren ardura

ASMA 'SENDATZEKO' APARATUA

Igor Liukevich, Mosku-ko Teknologikoa Institutuko Zientifikoko espezialistak aparatu bat sortu du asmaren tratamenduan erabiltzeko. Tresna honek biriketara helitzen den airea erregulatzen du, arnasketa-erritmo berria ezarritu eta erritmo hori normalizatzen du. Aparatu horrekin burutzen diren ariketak sinpleak eta errazak dira, baina konstantzia eta dedikazioa eskatzen dute. Era honetako instalazioak Mosku-ko 57. zenbakiko ospitalean erabiltzen dira jadanik, arrakasta osoz.

1985ko abendutik 1987ko azaroa bitartean 30 pertsonak jarraitu zuten Igor Liukevich-ek proposaturiko metodologia. Eta ikerketa mediko-soziologiko batek frogatu zuenez, tratamendua amaitzerakoan pazienteen osasun-egoera dezentet hobetu zen eta botikak erregulartasunez hartzeko beharra desagertu omen zen kasurik gehienetan, eta erabat botikak uztea lortu ez zutenetan, askoz ere hobekiago jasaten omen zituzten. Pazienteen erresistentzia fisikoa ere handiagoa zen eta gaixotasunagatik aldi baterako baliabiezintasuna bederatzi aldiz gutxitu da gaixo hauetan, bestelako tratamenduak jarraitzen dituzten gaixoei konparatuz gero.

JABIER AGIRRE

Telebista - Irratia

Ikusitakoak ikusita

Bera, zuzenean

Madrilgo telebista erraldoian urtetan ibilitako bibotedunak ETBtik berehala hanka egingo zuela iragarri zutenek kale egin dute azkenean. Dagoeneko Inigo abizeneko aurkezleak denboraldi ederra eman du ETBn, eta luzerako bilakatze-ko traza erakusten du. Izan ere, bada Euskal Telebistan gehien ikusten den saioetakoa. "Erderaz berau, baina euskal puntua emanez" esaten diote batzuk.

Meritu horretaz aparte, saioaren "arrakasta" bere pertsonarengan bide datza. Saio gutxiak laburtzen bait dute bere izana gizaki baten izenaz. *Bera*, zuzenean. Inigo, zuzenean abesten du ezagutarazitako lmanolek. Eta ondoren, *beraren* sinonimoak, azalgarriak: hitzak, zuzenean, ahotsa, askatasuna, topaketa, elkarriketa, elakar ulertzea, independentzia, zuzenean. Ez dira, ez, bost duroko hitzak.

Eta programari hasiera emateko, zer eta txaloak. *Berari* suposatzen zaizkion txaloak. Gutxitan, bestela ikusten ez ditugun pertsonaiak. Astero, nonbaitetik bidalitako mezulari politikoa. Normalean, *bere* lagunak: "gogoratzen zara, Jose Mari? Eskerrik asko hona ekartzeagatik, Jose Mari. Zuri esker hasi nintzen ni..." errepikatzen duten izar zahartuak. Astero, itxura berdineko osagaiak era berdinez prestatuak. ETBn gehien ikusten dugun saioa. *Bera* zuzenean.

R.M. MARTIN SABARIS

Botoia sakatu aurretik

Gallipoli

● Igandea, apirilak 8, eguerdiko 15,15etan, **Hiru Mosketeroak (1949)**. Zaldun batek Richelieu kardenalari aurre egiten dio. Hiru mosketeroak eta Dartañanek (Gasconyko gudari berria) erabaki garrantzitsu bat hartu behar dute arkitzen diren espetxe hotzean; baina beraien ekintza ausartei esker, Frantziako erregea eta bere emazte ederra, Anne erregina, salbatuko dituzte. Richelieu berriz, Win-

ter kontearekin erregeari korroa kentzeko azpilanetan dabil.

Zuzendaria: George Sidney. Antzezleak: Lana Turner, Gene Kelly, June Allyson, Angela Lansbury.

● Asteazkena, apirilak 11, 21,00tan gaueko pelikula: **Gallipoli (1981)**. Bi gizon gaztek elkar ezagutzen dute Australiako korrikalari lehietan. Bata justiziari ihes egin beharrean dago, eta ejerzitoan enrolatzen da, besteak, adiskidetasunaren izenean gauza bera egin ez. Pelikula guztia adiskidetasunaren goraiipamen hutsa da, beronen gailurra Gallipoliko

hondartzako desenbarkuan ikusi ahal izango dugularik.

Zuzendaria: Peter Weir. Antzezleak: Mark Lee, Mel Gibson, Bill Hunter, Robert Grubb.

● Osteguna, apirilak 12, **Alfred Hitchcocken ordua** telesaila, 20. kapitulua: **Entzulegoa gatibua**. Argitaratzaile batek benetan gertatutako erahilketa bati buruzko kontakizun misteriotsua entzuten gertatzen da. Istorioa zinta magnetofonikoan entzuten da... denbora zehazgabean egindako errelatoa. Entzuleari zalan-tza sortzen zaio, benetako istorio bat ez ote den. Honetan, bi xita bitxi bat izango du.

● Ostirala, apirilak 30, 21,00etan **Charlie Varrick (1973)**. Akrobata izandako gizon bat C.Varrickengana itzul-tzen da; Charlie orain banku txikietan lapurretan aritzen da. Beste hainbatetan bezala, mendebaldeko herri txiki bate-ra joango da bere emazte Nadine, Herman eta beste kide batekin. Oraingoan ordea ez dute gauza onik izango: guarda bat hilko da, eta Nadine zauritu.

Zuzendaria: Don Siegel. Antzezleak: Walter Matthau, Joe Don Baker, Felicia Farr, Andy Robinson.

Txori batek esan digu...

● ETB hurrengo urtean ospatuko den **Loiola 91** ekitaldirako saio berezia prestatzekotan dabil, Argiaren atal honetan atera genuen bezala. Dagoeneko bideo bat egin dutela adierazi digute, nahiz eta nolakoa den eta gaiaren ze atal ikutzen duen ez jakin.

● ETBko barne produzioko programetan, diru iturrien murrizketak dagoeneko hasiak direla dirudi aurtengo *parrila* Ekainerarte iraun arren. Beraz hurrengo urteko *parrila* zein izango den erabaki arte diru urri izango da barne programazioan.

J.M. EGANA.

Ikusi baietz

● Igandea, apirilak 8 goizeko 11,25etan, eskuz banakako txapelketa: **Retegi II Errandonea**.

● Asteartea, apirilak 10, **saskibaloia**: Caja Bilbao-Clesa Ferrrol. Lehen zatia: 19,55. Bigarrena: 21,00

Telebista - Irratia

Airean erantzun

Joseinazio Etxeberria: «Radio Formulako hizkuntza egiteko dago»

Bi aste daramatza Gazte Irratiak uhin hertziaz areratzzen. Eguratsaren berri, ordua eta musika baino ez. Musika berri berria, oso entzuna, komertziala eta gainerakorik ez. Gazteek hau nahi omen dute, beste irratiak serioegiak iruditzen baitzaizkie. Joseinazio Etxebarria musika zale amorratua izanik beroni ekin nahi dio eta irrati berriaren berri izatean, aukeratzat-joz, aurkeztu eta hartu egin zuten.

ARGIA.— Musika, musika eta musika, baiian hainbeste musikak nolabaiteko aukeraketa eskatuko du, ezta?

Joseinazio Etxebarria.— Disketxeekin harremanetan jarri gara disko berriak lehen bait lehen eskura ditzagun. Gure asmoa ahalik eta musika berriena eskaintzea da eta horretarako bi talde dauzkagu, bata Donostian eta bestea Bilbon. Taldeok diskoon azterketak egiten dute, kanturik egokienak aukeratu eta zerrenda bat egin. Zerrenda honetaz baliatzen gara aste oso batetan bai Bilbon eta bai Donostian, aukeraketa astero aldatzen delarik. Beti kontutan harturik aukeraketaren oinarria musika berria, entzuna eta komertziala. Hala ez bada ez du toki handirik izango gure saioetan.

A.— Kantuen banaketa nola egiten da? Ez al da erreplikakorregi gertatzen?

J.E.— Mailaren arabera 4 sailetan banatzen ditugu abestiak. Maila desberdinotako

abestiek maiztasun ezberdina daukate. Esaterako ordu erdiro gutxienez lehen mailako abesti bat jarri behar dugu, orduero gutxienez bigarreneko bat, eta horrela. Egia da erreplikakorregia gerta daitekeela, baina hemen erritmoa garrantzitsua da eta egun osoan erreplikakorra gertatu arren denbora laburragonean ez da horrela.

A.— Kate bat euskaraz eta bestea gaztelaniaz, baina musikari dagokionez zer nolako indarra dauka euskarak erizpideetan?

J.E.— Erabatekoa. Euskarak prioritate osoa izango du gure ekiteldietan, baina beti aurretiaz esan dudana entzun, komertzial eta berriaren irizpidea kontutan harturik. Berria ez bada ez du tokirik. Tarteka marteka izango da kantu zaharragoak jartzeko aukera baina normaliki kaleratu berria aire-ratuko dugu. Erizpide orokor hau betetzen denean euskarak prioritate osoa izango du. Ger-

tatu zaiguna da oraingoz materialez urri gabiltzala eta euskaraz atera den materiale berri bakarra «Hertzainak» taldearena denez ez dugu euskaraz ezer ateratzeko aukera handirik ere.

A.— Radio Formularen kontu hau nahiko berria da. Eredu ezean hizkuntza ego-kitzean izan al duzue inolako arazorik?

J.A.— Bai. Hasteko, zuk esan duzun Radio Formularena kontu berria da, aurretiaz behin egin dela uste dut. eta hizkuntza moldatu gabe dago. hainbat eta hainbat esamolde ez da existitzen eta sortu egin beharra dago. Dena den, hau ez da gure kontua bakarrik. beste irratiaren ere horren premia dago. Bestetik erritmoa da irrati mota honen oinarria eta eredu ezean erritmo egokia jartzen eta mantentzen ikasi beharra daukagu.

A.— Zu kazetaritza ikasten ari zara eta Radio Formula horrek zer ikusi gutxi dauka gai horrekin, ezta?

J.A.— Niri benetan interesa-

tzen zaidana musika da eta musikaren mundu honetan ari-tzeko kazetaritza bide egokia iruditu zitzaidan. Nik musikaz idatzi edota saio musikalak egin nahi ditut, horrela orain-go hau bide eta aukera egokia iruditu zait, gerora saio sendoagoak egiteko asmoak daukat eta.

A.— Musika komertziala, ordua eta denbora. Ez al da pobre samarra? Gazteak ez ote dute beste ezer nahi?

J.A.— Bai. hala da. Musika bakarrik jartzea pobre samarra gerta daiteke, baina kontutan izan behar da gu hasi baino ez garelako egin eta martxan jartzeko bide hau aukeratu dugu. Gerora. sendotzen garenean. gauza zabalagoak egingo ditugu. Gainera oraindik materiale gutxi daukagu eta bada beste arrazoi bat ere: Ameriketako EE.UU.etan izugarritzko arrakasta izan dute guk martxan bota dugun bezalako irratiak. eta hemen ere zelako erantzuna daukan ere ikusi nahi izan dugu.

S.MADARIAGA

Liburuak

IZENBURUA: JOAKINA
BRANDOREN
INSPIRAZIOA.
EGILEA: PELLO AÑORGA.
IRUDIAK: JOKIN
MITXELENA.
ARGITARATZAILEAK:
ELKAR. PERKAX SAILA.

Pello Añorga seguru aski haur literaturan liburu gehien argitaratu dituen idazlea da. Bere liburuek duda nagusi bat sortzen dio haur izan gabe haurrentzat idatzitako literatura irakurtzera ausartzen den intrumetuari.

Izan ere (eta berriz diot, haur ez izatearen ikuspegi mugatuaz), gordin antzekoak izaten dira bere idazlanak. Gordinak forma aldetik, batik bat. Hasierako liburuetan erritmo eta doinu jokuetan oinarritzen ziren testuak, baina erabiltzen zituene lege fonetiko eta erritmikoak arauzkotzat jotzen direnekin apenas zuten zerikusirik. Gerora erabili izan dituen narrazio-formakoe-tan, elkar hizketak eta akzioaren haria absurdoaren mugatik oso gertu ibili izan dira, esaldien sintaxi aldrebestu samar batez. Definizio

bila ibiltzekotan, haur literatura onirikoa idazten duela esan liteke. Bera dugu idazketa automatikoaren aintzindaria haur literaturan, surrealismoaren bertsiorik inmediateoaren araberak, eta —guztia esatearren— asko landu gabeko moduan. Haur literatura beltza, beste nolabait definitzeagatik. Ni behintzat zer pentsatu ez dakidala uzten nau gehienetan. Hala eta guztiz ere, Pello bera irakaslea dela jakinda, pentsatzekoa da ipuinok praktikan aski erabiliak eta kontrastatuta izango dituela, eta baliteke sortzen duen inpresio arraro hori literatura mota horren tradizio faltarena izatea.

Kaleratu berri den liburua, «Joakina Brandoren inspirazioa», ia liburu *underground* bat da, eta kontakizunak sortzen duen giroa

batzutan ikara sortaraztetik oso gertu ibiltzen da (uraren bidez hiria nonahi jaiotako belarrez betetzen da, arratoiak ere han-hemenka, al-kantarietako erditzalak...). «El Víbora»tik egokitutako istorioa ematen du tarteka. Honetan ere, beraz, aintzindari.

IZENBURUA: ISPILUAN
BARRENA (ETA ALICEK
HAN AURKITU ZUENA).
EGILEA: LEWIS CARROLL.
EUSKARATZAILEA:
MANU LOPEZ.
ARGITARATZAILEA:
PAMIELA.

Sorpresa atsegina oraingoan ere Pamielak eman diguna. Ez bait genuen uste duela hilabete pare bat Aliceren lehenengo liburuarekin hasitako saioa beste bigarren honekin hain dotore borobilduko zuenik. Egia

esan, Erramun Landak aurrekoaren kontrazalean keinu egiten zigun bigarren zati hau iragarritz: bi liburuetako azalak batera erreproduzituta ageri bait ziren, elkarrekin kutxatxo bat osatzen duten collage biren modura. Ezin apartagoa. Idazlan bat euskaratzeko orduan, itzulpenaz gain argitalpen era ere traiziobidea izan daitekeela gogorarazi digute Pamielakoek, baita antidotoa proposatu ere.

Aliceren bigarren parte hau lehenengoa baino askoz ere intelektualagoa dela esan daiteke, eta egia esateko gure gustokoagoa. Beharbada, Manu Lopezek hitzaurrean dioen bezala, irakurle heldua bigarren honen errazago identifikatzen delako. Carrollen logika-ariketak (edo kontrariketak) miresten dituenarentzat liburu hau preziosidade bat da, aldi berean aurrekoaren irudimen mugagabea gordetzen bait du. Ez da kasualitatea liburu hau xake-partida baten birsorketa bezala planteiatuta egotea. Horrezaz gain, aurreko liburuez esandakoek honetaz ere indarrean segitzen dute eta ez du beraz gehiegi merezi luza-

Puntako argitalpenak

(Gasteizko «Axular» liburutegian emandako datuak)
LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Ez gara geure baitakoak», Joseba Sarrionandia. Pamiela.
- 3.— «Amaigabeko historia», Michel Ende. Alfaguara.
- 4.— «Sokratikoek ere badute ama», Andoni Egaña. Erein.
- 5.— «Aliceren abenturak lurralde miresgarrian», Lewis Carroll. Itzultzailea, Manu Lopez. Pamiela.

OROTARIKOAK

- 1.— «Autodeterminazioa: Ekialdetik dator enbata», Larrun 9.
- 2.— «Arabako bidaia ekologikoak», askoren artean. Eusko Jaur-larritza.
- 3.— «Euskal toponimiako materiala», Luis Mari Mujika. Gipuzkoako Foru Aldundia.
- 4.— «Euskara Biltzarra», Euskal Mundu Bitzarra.
- 5.— «Euskadi 1.989», Egin urtekaria.

tzeak. Ale bat lehenbailehen erosita, lasaia ibiliko zara, agortzearen beldur gabe.

HERRIKO BERTSOLARI ELKARTEA.
ARGITARATZAILEA:
ELKAR, ORHI SAILA.

Hainbat lankideren lanak koordinatu ditu EHBek liburu mardul haxe mamitze-ko. Jadanik ohizkoak dira lankideok bestalde: bertso transkribaketan, Zaldubi-Iñaki Larrañaga bikotea, eta doinuen izendapenean, Joanito Dorronsoro. Hirukote horren balioa aurretik frogatua da, baina horrekin batera bertsoak epaitzeko erizpide nagusien azalpena, Juantxo Egañaren argazki ederrak (eta berorietaz egindako aukera orekatua), eta finalekoek gain finaler-

dietako bertsoak ere tar-tean direla kontutan hartzen badugu, gainditu ezineko marka jarri dute aurtengoan Elkartekoek.

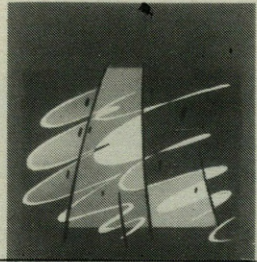
Diplomazian ere jaun eta jabe direla berriz ere frogatu dute EHBekoek, liburua- ren aurkezpen hitzak Joxe- mari Aranalderen eskuetan utzita. Aranaldek berak hitzaurrean dioen bezala, li- buruak bertsoak beste mo- du batera epaitzeko modua eskaintzen du, eta beharba- da txapelketan jasotako in- presio faltsuak zuzentzeko bidea ere bai.

Bertsolaritzak beregana- tu duen *gladnost* partikula- rrak eztabaida bat baino ge- hiago biztu izan du azken

aldian (epaiketen zuzenaz), baina dudarik ez dago bero- rren etsaiengandik ere arre- ta erakartzea lortu duela, kritikatzeko besterik ez ba- da. Informatikaren azken ekarpenek areagotu egin dute gardentasun hori, eta liburuan ere islada egokia dauka, bertso bakoitzaren ondoren jasotako puntua- zioak lekuko (ttiki-ttikian, trabarik ez egitearren).

Aldapan gorako bidean abiatu zen Bertsolari Elkar- tea, eta erabateko onarpena eta kontsentsua erdietsi du urte gutxitan, horretarako lana fin egitea baino bide egokiagorik ez bait da. Li- buru hau dugu lan horren azken emaitza.

Euskal Herriko Bertsolari Txapelketa Nagusia 89

IZENBURUA: EUSKAL
HERRIKO BERTSOLARI
TXAPELKETA NAGUSIA
89.
EGILEA: EUSKAL

Mamiak harrotzen

Prejuiziorik gabeko gogoeta erreibindikatzeko bidea

IZENBURUA: SIXTIES.
EGILEA: JOSEMARI VELEZ DE MENDIZABAL.
ARGITARATZAILEA:
ELKAR. KRONIKA SAILA.

SIXTIES

Josemari Velez de Mendizabal

Duela hamar-hamabi bat urte artikulugileen boom-a izan zen euskal prentsan. Orduko aldizkariak eritzi-kronikako artikuluek josita kaleratzen ziren. Kazetaritza estandarren nagusitasuna geroko kontua izango zen. Kronika eta gogoeta guztiz modu pertsonalizatuan

batzen zituen estilo eta giro haietan abiatu zen Velez de Mendizabal idazle bezala, eta osteria begiratuta, esan liteke bera dugula ordukoetatik artikulugile bokaziozko bakarretakoa (ekimenari eta segidari kasu eginez gero, bederen). «Artikulugile» esan dut, eta ez entsegulari, kazetari edo zutabegile. Oso jenero berezitua bait da artikulugileena, bapatekoa bezain pretentsio motxe-koa. Kultura espainiarrean badi- rudi filosofoek eta politikoe- ketan dutela eremu hori (prentsaren eskariak hartara bultzatuta), baina gurean prak- tika eskasekoa da (beharbada hemengo prentsak apenas bi- derik eskaintzen duelako). Jo- semari jenero horretako mohi- kanoa da, eta urte luzetan ongi koipeztutako makinaria era- kusten du «Sixties» kronika- li- buruan.

60. hamarkadaren kronika sentimental egiten du Josema-

ri Velez de Mendizabalek, ger- takizunen haria bere bizikizu- nen arabera moldatuz baina oso lege onez, ezkutuan karta- rik gorde gabe. Memoria ikara- garri onak ezezik, artxiboetako lan isilak oinarri sendoa ema- ten dio liburuari, bestela lekuz kanpo emango luketen zenbait gogoetari bidea errazago ema- nez. Horregatik ez ditu irakur- leak aintzakotzat hartuko erre- flexioen artean ager daitez- keen kontraesanak.

Ikusi batera, desordenatua irudi lezake liburuak. «Che»ri buruz ari delarik, jipoi galantak banatzen ditu Savater, Recalde etabarren artean. Vietnamgo gerrari buruzkoan, egileak ikaskide izandako Perturren oroimenari orrialde erdia es- kaintzeko aitzaki polita aurki- tzen du. Beatles-en fenomeno- ri buruz mintzo denean, he- mengo oihartzunaren atzerape- na dela eta, gaur egun ere gau- za beretsua gertatzen ari dela dio, Clash edo Sex Pistolekin oraingoan. Berdin dio arrazoa duenentz, gogoetaren tonua ez bait da batere transzendental, ez dauka tertuliako solasak bai-

no haragoko prententsiorik, eta horretan zintzo jokatzek balio erantsia gaineratzen dio liburuari, eta onarpen marjena haunditu.

Entzun dut liburu honen hel- burua 60. hamarkada desmitifi- katzea dela. Ez dut uste lortzen duenik. Beharbada aipatutako asko eta asko aurretik nahikoa desmitifikatuta zegoelako (se- xu-askatasuna, 68ko maiatza, Mao, Marcuse...), agian desmiti- fikazioaren apostuluak diren kamalehoiei kupidagabe eraso- tzen dielako, edo ETA eta bere burrukari buruzko hutsunea (zein hori baino mitoago gure artean?) nabarmen egia delako. Baina, beste ezerगतik baino, Che Guevara edo Beatles-i bu- ruzko diskurtsoan, pertsonaiok egilearentzat oraindik ere mito haundiak ez ote diren eta hala- kotzat erreibindikatzeko ez ote dituen duda sortzen bait da.

Intelektual zintzoa da Jose- mari Velez de Mendizabal, pre- juiziorik gabekoa, eta beregan- dik sortutako prosak freskoa izan behar derrigorrez.

JOSU LANDA

Bazterreko aldetik

Suizak
zuriago garbitzen du

Ez dago egunik gure komunikabideek drogar buruzko albisterik ez dakarrenik. Egunkari, astekari eta telebisteetako albisteek esaten digutenez, drogaren aurka gogor bururkatzen ari direla dirudi.

Egun hauetako albiste batek zera jakin erazi digu: Estatu Batuetako presidentea, kokaren landareak suntsituko litzuzkeen zomorroa bilatzen diharduen laborategiei dirulaguntza handiak ematen ari dela.

Drogaren aurkako burrukari buruz komunikabideek esaten diguten guztia egia bada, droga une batetik bestera desagertu egingo da.

Baina, zoritxarrez, albiste horiek sortutako esperantza faltsua suertatzen da, duela gutxi Suizako politiko batek argitaratu berria duen liburuaren berri jakiten bada.

«Suizak zuriago garbitzen du» izenburu bitxiarekin, herri honetako politiko honek, zehatz-mehatz kontatzen digu bere herriko bankeetxeek nola garbitzen dituzten drogaren bidez irabazitako dirutza ikaragarriak.

Narkodollarak garbitzea —honela deitzen dio drogarekin irabazitako diruari—, oso korapilotsua omen da, baina hala ere, politiko honek dioenez, Suizako bankuetan egunero egiten den zerbait da.

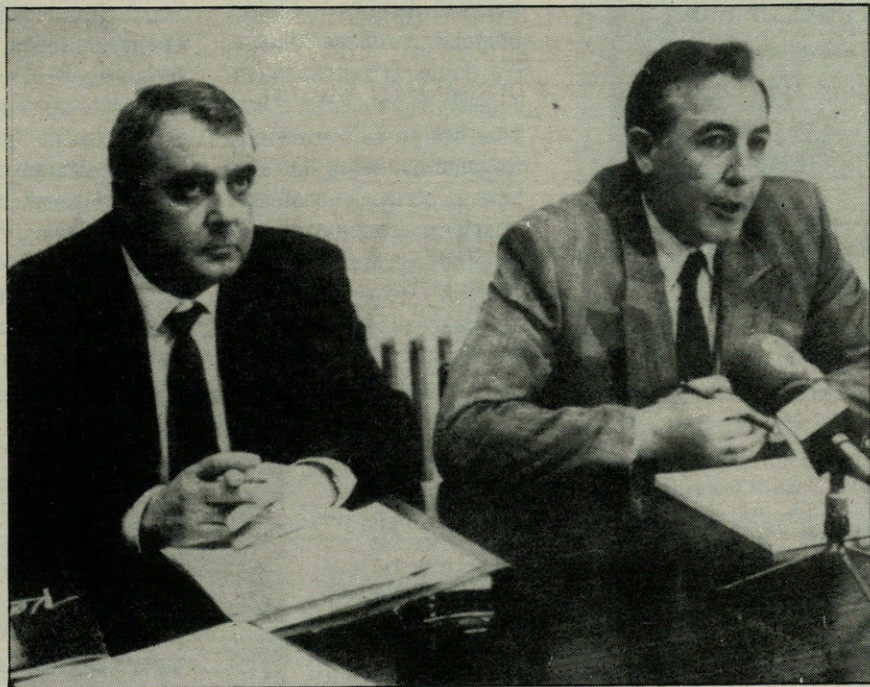
Drogaren merkatuak dirutza ikaragarriak ematen dituen bitartean, era bateko edo besteko droga sortuko dute.

Azken finean kokako landareak produzitzen dituzten hirugarren munduko nekazariak, Suizako banketxetan garbitzen diren narkodollarren biktima batzuk besterik ez dira.

Dena den, Estatu Batuetako agintariei zera galdetuko nieke: ea ez dagoen narkodollarak suntsituko litzuzkeen zomorro edo pipiren bat aurkitzerik.

AMAIA LASA ALEGRIA

Euskalduntzea zenbak

HABE erakunde publikoak aurtan baliatuko duen aurrekontua aurkezteko, Gasteizko gobernuko Joseba Arregi kontseilariak eta HABEko Martin Etxeberria zuzendariak prentsaurrekoa eskaini zuten iragan astearen Donostian. 2.984 milioi pezetako aurrekontutik 1.978 izendatu dira dirulaguntzetarako, horietatik 856, Administrazioak publiko deitzen dituen euskaltegien ztat; eta 616, pribatuentzat.

Aurrekontuon aurkezpenarekin batera, Joseba Arregi nola edo halako balantze bat egiten saiatu zen, 89-90 ikasturteko matrikulazio datuak aurrekoetakoekin alderatuz. Ohi bezala, baikor agertzeko saiak egin zituen arren, ezin izan zuen izkutatutako 85-86ko ikasturtetik gaur artean gertatutako atzerakada nabarmena. «Normaltaz hartu behar dugu beherakako joera hau, haur eta gazteen euskal irakaskuntza fruituak ematen ari den neurrian», adierazpen

petrala egin zuen, arazoaren larritasunari ihes egin asmoz. Eta bestetik zera gaineratzeko ausart agertu zen: «helduen euskalduntzearen alorrean premiazkoa zen serioztasuna ematea lortu dugu».

JOAN den urriaren azkenean, euskalduntze eta alfabetatzeko euskaltegietak matrikulazioa ixtear zegoela, ARGIAk kaleratutako «Euskara ikasleak gainbehera etengabe» erreportaiagatik iskanbila bero samarra piztu zen irakaskuntza esparru honetan dihardutenen artean, eta HABEko zuzendaritzan batik bat.

ARGIAk eskuratu eta argitaratu zituen datuetatik, udal euskaltegi eta homologatutako xifrak puztuak zeudela salaizeagatik sortu zen lehen hika-mika. Datu puztu horien aldamenen AEKko benetako xifrak plazaratu genituelako, bigarren istilua. Eta HABEtik hirugarrena, bere ebazpenetan ezarritako baldintzak bete behar iza-

teak eragin ohi dituen arazoak salatzeagatik.

Hiru astetan zehar aritu ginen Donostia-ko HABEko egoitzan datuen eskariak luzatuz. Lortu genuen erantzun bakarra: ukapena. Arrazoiak Antton Iñurategiren ahotik: azken urtetan gertaturiko jeitsieraren ostean, aurtan gertatutako estabilizazioak tratamendu berezia merezi zuela eta hurrengo asteetan prentsaurreko bat eskainiko zutela komunikabide ororentzako.

Asteak ez ezik, hilabeteak ere igaro dira, eta martxoaren azken egunetan Martin Etxeberria eta Joseba Arregik agertutako datuak ARGIAk urrian eskainitakoekin bat zetozen: matrilaketari dagokionez %18,6ko jeitsiera, eta ikastorduen kopuruari dagokionez %7koa —datu puztuak erabili direla kontutan hartu gabe—.

Honenbestez, duela 8-9 urteko egoera berean gaudela ondorioztatu genuen, lurralde ezberdinetako instituzioek euskararen eta helduen euskalduntzerako sortutako legediaren balio hutsala agerian geratu dela nabarmenduz.

NAFARROAKO euskalduntzearen egoerak erakusten ditu gaur egun zenbaki gorri tamalgarrienak, ekonomikoki eraso bortitzak jasaten dituen bitartean. AEK, Iruñeko gobernutik zegokion 19,5 milioi pezeta-tako dirulaguntza jaso gabe geratu zen 1989an, eta aurtengo ikasturteko lehen hiru hilabetetako beste 7 milioi eskuratzeko dago oraindik.

Iragan larunbatean hiru mila euskaltzale bildu zituen manifestazioak Iruñeko kaleak zeharkatu zituen «Denok euskararen alde, AEKri erasorik ez» lemapean. Bestetik, AEKk erakunde eta elkarte ezberdinen babes morala jaso zuen, bai eta Nafarroako 42 udalena ere —AEKren aldeko mozioen onarpenez, Administrazioa Koordinakundearekin akordio batetara lehen bait lehen hel dadin aldarrikatu—.

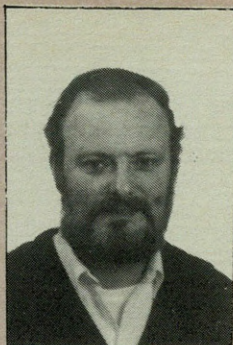
GORKA ARRESE

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Gorka Palaziori

(UPVko irratirakaslea)

—Gure artean Eusko Irratiaren baitan «Euskadi Gaztea» deritzan bi irratirak jaitu dira, biak musika gaztea eskaintzeko asmoz. Gaztetasuna musikara mugatzea diskutigarria dela alde batera utzita, ez al da luxozkoa bi irratirak berri sortzea 16 orduz musika hutsa eskaintzeko? Ez al dago jada irratietan horrelako musika nahikorik? Hori al zen gure irratigintzan ur-jentziarik handiena?

BAI, egia agertzen duzu zure galderetan; orain musika edonon. Ni pertsonalki damutuko nintzatekeen bi programazioak (gaztelaniazkoa eta euskarazkoa) eginaz. Egungo musikan oinarrituriko emanaldiak izateko euskarazkoarekin aski izan zitekeen, eta hau diot zeren «indikatihoa-diskoaren aurkezpena-disko» ekitaldian («Euskadi Gaztea»-renean) hitza lagungarri hutsa bilakatzen bait da. Hortaz, musika nagusitzen bada, diglosiaren aurka egiteko era polita bide zatekeen bat bakarra sortu balute: euskarazkoa.

Dena den, eginga eginda dagoelarik, orain abagunea da beste hiru programei buruzko ausnarketak egiteko. Ene ustez, ongaria litzateke, egungo musikari leku kenduaz, kultur eta informazio saio hobeaketa gehiago ematea, bai Donostiatik bai Bilbotik bai Gasteiztik, eta baita estratejiak asmatu ere, euskara gero eta nabarierago izan dadin erdal programazioetan.

Beraz, merkatal iratiek urratutako bidetik joateak ez die muzin egin behar irratirak publiko honen helbururik garrantzikoenei: euskara indartzeari, kultura propioa eta kanpokoen berri emateari, eta hiritarren arteko eztabaiden eta elkarkonpontzen alde egiteari. Badira izan beste helburu batzuk ere, premiazkoenak hauexek dira baina.

Atrebentzia ez bada

Boteretsuenaren lengoaia

EUROPAKO Kontseiluaren Legebiltzarrak onetsitako Hizkuntza Minorizatuen Agiriak murrizpenak nozi ditzake —beharbada baita ezabaketa ere—. Iazko maiatzean Ministrari Kontseiluak delako agiria berrikustea erabaki eta orain bigarren idazketa bat egitea deliberatu delarik. Grezia eta Turkia lagun. Estatu frantsesaren eta Britainia Handiaren proposamenek hizkuntza minorizatuen babesteko sortutako agiria indarge gera dadin lor dezakete, aipaturiko estatuetako herrialde gutxiengotuek egin ditzaketen bindikapen ezberdinen beldur bait dira.

Egun, ia 30 hizkuntza gutxiengotuk dirau bizirik Mendebaleko Europan, besteak beste: laponiera, frisiera, gaelikoa, galesa, bretoiniera, korsikera, galegoa, katalana, flamenkoa, ninordsk, mazedonioa eta euskara.

Historia, kultura eta hizkuntz aniztasun eta aberastasunagatik betidanik harro agertu den Europa, boteretsuenaren lengoaia areagotzen ari da indarraren arrazoiak baliatuz. Nazioen Europa izatetik Estatuaren Europa izatera pasatu zena. Europa Batu eta Bakarrerantz abiatu da bere lurraldeetako historia eta kulturak mespretxatuz eta boteretsuenaren politika eta ekonomia derrigortzeak ekarri ohi duen hizkuntz politika suntsitzailera ezarritik.

G.A.

Irakaskuntz erreforma ikasleonean ikuspegitik

AZKEN urteotan, eta azken bi hilabetetan batipat, irakaskuntzaren erreforma komunikabideen, guraso eta irakasleen, gizartearen ahotan aipatzen eta errepikatzen ari da. Hezkuntz sistimaren eraldaketaren beharra argia, premiazkoa da hezkuntz komunitateko partaidē guztien ustez. Baina komunitate horren barnean badago eragin zuzenena jasan-go duen eta ezer gutxi edo tutik ere azaldu ez zaion taldea: ikaslegoa hain zuzen. Hortaz, ikasleonean ikuspegia ere kontutan izatekoa da, hezkuntz sistimaren antolakuntzaz, hezkuntz ereduaz, kurrikulum-etaz batera ezagutzen ez dugula jakin arren. Gure ikuspegia askosaz xeheago eta arazo zehatzei atxekituagoa da.

Erreformaren beharra zertan datza? Aski nabaria da irakaskuntz sistema krisialdian dagoela. Horren adierazgarriak nabariena ikasleok jasaten dugun hezkuntz porrota litzateke, Euskal Herrian %40a baino altuagoa dena. Magnitude honen atzean, ikastetxeen azpiegituren desagokitasun eta gabeziak, ezberdintasun sozialak gaintzeko konpentsazio neurri testimonialak ez besterik, Lanbide Heziketaren desbaloratze izugarria, hezkuntz sistema emandako aurrerapen teknologikoei egokituza ez egotea, sistema politiko eta sozialaren krisia, irakaskuntzaren kalitate eskasa eta desmoralizazio zabaldua... bezalako faktoreak aurki genitzazke.

AURREKOAZ jabeturik, irtenbide bakarra erreforma dugu. Horrela, Estatutik, boterean dagoeneko zortzi urte luzez daraman partidu politikoak, bitarte horretan egoera konpontzearen ezer gutxi egin duen partidu politikoak, konponbide *magiko* bezala LOGSE deituriko lege egitasmoa aurkezten du.

Antza denez, eta errealtateak hala frogatzen digu, lege hori Euskal Herrian inposatua izango da, etxekeok pentsatzen dugunaz aipamenik egin ezin dezakegula. Lege hau, aurreko beste lege zentralisten —LODE eta LRU— ildo berberetik doa, eta zera hau ira-

BAKARTXO ARANZABAL
(Euskadiko Irakaskuntza Ertaineko
Ikasleen Koordinakundeko kidea)

katsi beharreko edukinen kurrikuluak batzbesteko oso altuan Madriletik zehazten eta derrigortzen direnean areagotzen da. Azken funtsean, Ministraritzak Estatu osoko irakaskuntza homogeneizatu nahi du, eta era hone-tan, gure Herriak dituen ezberdintasun kultural, sozial eta ekonomikoak eta behar eta interesez berdinak baztertu edo izkutatu orohar.

LOGSEren edukinaz mintzatzerakoan, zenbait berrikuntza positiboak izan baldin badaitetzke ere, ez da, esate baterako, hezkuntz ordenamenduaren izaera selektiboa gaintitzen, oraindik bigarren mailako derrigorrezko irakaskuntza amaitzerakoan, hots, 16ko adinean, titulazio bikoitza esistitzen bait da, horrek egungo B.B.B. eta L.H.aren arteko banaketaren moduko zerbait eragin dezakeela; edota berdin Unibertsitatara iristeko selektibitateko azterketarekin. Ez da 18 urtetaraino irakaskuntzaren dohantasuna ziurtatzen. Hezkuntz akademikoa eta hezkuntz profesionala ez ditu adar bakarrean batzen. Hezkuntz profesionalako modulo ezberdinen artean ez dago loturarik. Eta beste hamaika kritika ere egin daitezke. Dena dela, kritika zorrotzena ez da legeak esaten duenaren ingurukoa, legeak esaten ez duenari buruzkoa baizik.

LEGEAK aipatzen ez dituen edo izendatzen eta zehazten ez dituen alde ugari garrantzitsuak dira, hala nola, ikastetxeak azpiegitu-

raz egokitzea, irakaslegoa ondo prestatzea, hezkuntzarako metodo berriak erabiltzea, ebaluaketa sistema ezberdinak benetan praktikan jartzea, beka sistema egokia ezartzea... Grafikoki: LOGSE irakaskuntzaren kalitatea jasoko al du?, irakaslegoa eta ikaslegoa beraien eginkizunetara animatuko al ditu?, irakasteko eta ebaluatzeako metodoak eta neurriak berituko al ditu?, ikastetxeen autonomia maila igoko al du?, ikastetxeetan laborategiak, gimnasioak..., ezarriko al ditu?, hezkuntz profesionalean teknologi berriak sartuko al ditu?, praktikek enpresei langile merkeak emateari uztea eta lanerako kualifikatzea lortuko al du?, testuliburu eta material nahikoa eta egokiak eskeiniko al ditu?... Hortxe dago gakoa, lege *ponposo* frango egin daitezke, baina egiz behar dena neurri xeheago batzutan datza maila handi batetan. Eta orduan, LOGSEa Erreforma izan daiteke ala ez, LOGSE ugari eta ehundaka paper onar daitezke eta aldi berean, egoera hobetzeko gauza gutxi egitea edota esfortzu urria egitea; eta sentsazio hau zabaldua dago. Ondorioz, *panazeatan* gutxiago sinistu beharra dago. Zalentza hor dago, eta datozen urteotan ikusiko dugu arrazoirik genuen ala ez.

Gainera, LOGSE ez du irakaskuntza antolakuntzaren demokratizatzeari ekiten, eta horrela ikasleonean eskubideek orain bezainbeste zapalduak jarraituko dute. Eta bestaldetik, Euskal Herrian ezer erreformatu behar baldin bada, euskararen egoera da, euskalduntze osoa bultzatuz, horretarako balio ez duten hizkuntz politikak baztertuz eta berriei ekinaz. Ez dugu ahaztu behar irakaskuntz ertainean euskal adarren eskeintza urria dela eta D eredu irakasle erdaldunak sartuaz debalutzen ari dela. Hortxe bai dagoela Erreformatarako apustu galanta. Ea borondaterik badagoen!

Gehiegi ez luzatzearen, goian aipaturiko puntu oro Euskadiko Irakaskuntza Ertaineko Ikasleen Koordinakundeak eginiko errebindikapen taularen barne daudela, eta eskakizun horiek irabazteko ikastetxeen eta kalean borroka egitea nahitanahiezkoa dela azpimar-ratu. Besterik ez.

ELHUYAR

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

EZ GELDITU

AZALEAN

ZATOZ MUINERA

Elhuyar, Zientzia eta Teknika aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen hamaika ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena _____

Helbidea _____ Lanbidea _____

Hiria _____ Telefonoa _____

Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu-korrontea k/k zenbakia: _____ Bankua: _____

- ☐ 1989.rako 4.500 pta. Euskal Herria eta Frantzia.
- ☐ Bi urterako 8.500 pta.
- ☐ 1989.rako 5.000 pta. beste herrietan.

hilabetean behin zure eskutan

ETB

EUSKARARI

TINKO

BULTZATUAZ

Egunez egun.
Entzun eta aditu
dezazun, ikus eta
uler dezazun, parte hartu
eta zurea egin dezazun,
horrela bakarrik bizi
dezakezulako Euskara,
zentzumen guztiekin.
Euskal Telebistan, tinko
babesten dugu, sustraiean
eta oinarrian.

Horregatik, Euskaraz bizi
nahi dituzunean Albisteak,
Kirolak, Zinea, Ikuskizunak,
Dokumentalak,... den-dena,
EUSKAL TELEBISTA pizten
duzu ezbarrik gabe: zure
komunikabiderik hoberena
eta osatuena euskaraz.

ETB

Zurekin Zuzenean